

NRKs og TV 2s nyhetsdekning av fotball-VM i Qatar

En kvalitativ studie av hvordan norske mediers nyhetsdekning av fotball-VM i Qatar ble, og hvilken rolle sportsvasking fikk i denne dekningen.

Masteroppgave i medier og kommunikasjon
Institutt for informasjons- og medievitenskap
Universitetet i Bergen

Maria Holtan Nykås

Høst 2023

Sammendrag

Denne avhandlingen er en studie av de norske mediene NRKs og TV 2s nyhetsdekning av fotball-VM i Qatar i 2022. Mesterskapet var allerede i lang tid før det startet preget av anklager om menneskerettighetsbrudd og sportsvasking. Ved å undersøke hvordan sentrale forhold som menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet ble dekket av nyhetsmediene belyser avhandlingen sportsvasking og hvilken betydning dette fikk for Qatar. Med grunnlag i teorier om sportsvasking, soft power, makt, nasjonsbygging og kredibilitet undersøkes et utvalg av artikler fra NRK og TV 2 kvalitativt i perioden før, under og etter mesterskapet. Artikkene er delt inn i tre overordnede forskningsdimensjoner; Menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet. I tillegg er disse dimensjonene videre delt inn i underdimensjoner for å systematisere og skape en kobling mellom alle artikkene.

Sett i lys av relevant teori og artikler med rot i NRKs og TV 2s mål som avsendere av mesterskapet kommer det frem av avhandlingen at det var et skille mellom NRK og TV 2 som rettighetshavere av mesterskapet og som kritiske journalister, men at de klarte å være representative i sin kritiske dekning av mesterskapet. Det foreslås også at det var store kontraster mellom dekningen til NRK og TV 2 og resten av verden. På grunnlag av dette ble det skapt et ekkokammer i den norske dekningen som ikke eksisterer utenfor Europa. Det antydes derfor at det hele ble en stor PR-fest for Qatar.

Førord

Det har først og fremst vært svært lærerikt å skrive denne masteroppgaven. Jeg legger uansett ikke skjul på at det har vært utfordrende og mange frustrerende timer har blitt tilbakelagt. Men jeg er utrolig glad for den jobben som har blitt gjort, og det er godt å stå ved målstreken med et sluttprodukt.

Takk til veileder Knut Helland for alle fornuftige kommentarer og innspill. Din hjelp har virket både motiverende og som en rik kilde til kunnskap. Alle samtalene settes pris på.

Takk til venner og familie som har bidratt med støttende ord.

Takk til samboer for å være motiverende og for å ha gjort hverdagen ellers ekstra god gjennom alle frustrerende timer.

Takk til Marius for din ekspertise og gode innspill til denne masteroppgaven.

Sist, men ikke minst takk til Thea for alle våre kaffemøter og gode samtaler på universitetet og ellers i hverdagen.

INNHALDSFORTEGNELSE

KAPITTEL 1: INNLEDNING	7
1.1. Problemstillinger.....	8
1.2. Oppgavens struktur.....	9
KAPITTEL 2: BAKGRUNN.....	10
2.1. Bakgrunn for valg av tema.....	10
2.2. Hvorfor Qatar?.....	10
2.3. Sportsvasking.....	11
KAPITTEL 3: PERSPEKTIVER OG TILNÆRMING.....	14
3.1. Opphav og utvikling	14
3.2. Russland.....	14
3.3. USA	15
3.4. Saudi Arabia og De forente arabiske emirater.....	15
3.5. Qatar.....	17
3.5.1. Kafalasytemet.....	18
3.5.2. The Guardian-rapporten.....	19
3.6. Oppsummering	20
KAPITTEL 4: TIDLIGERE FORSKNING OG TEORETISKE PERSPEKTIV	21
4.1. Sportsvaskingsteori.....	21
4.2. Hvordan stå imot sportsvasking?.....	22
4.3. Nasjonsbygging	24
4.4. Veien til makt.....	26
4.5. Webers maktbegrep	26
4.6. Soft power.....	27
4.7. Kredibilitet.....	28
4.8. Tidlig kritikk.....	29
4.9. Encoding/decoding	30
4.10. Om NRK og TV2.....	31
4.11. Medienes rolle, makt og funksjon.....	32
4.12. Kritikk mot vestlige medier	33
4.13. Oppsummering	35
KAPITTEL 5: METODE.....	36
5.1. Forskningsdimensjonene	36

5.2. Kvalitativ metode.....	37
5.3. Tekstanalyse.....	37
5.4. Valg av tekst	38
5.5. Strategisk utvalg	39
5.6. Metodisk tilnærming.....	40
5.7. Fordeler og begrensninger	40
5.8. Oppsummering	41
KAPITTEL 6: HVORFOR SENDE MESTERSKAPET?.....	42
6.1. Hvorfor være distributør av Qatars sportsvaskingsprosjekt?.....	42
6.2. Hele historien.....	42
6.4. Press fra media.....	45
6.5. Tydelig samarbeid.....	46
KAPITTEL 7: MENNESKERETTIGHETER.....	47
7.1. Migrantarbeiderne.....	47
7.2. LHBT+.....	49
7.3. Boikott-debatten.....	53
KAPITTEL 8: NASJONSBYGGING.....	58
8.1. Fremming av Qatars kulturarv.....	58
8.2. Makt.....	64
8.3. Global vs. europeisk mediedekning.....	68
KAPITTEL 9: KREDIBILITET	74
9.1. Korrupsjon og bestikkelser	74
9.2. Medietilgang og pressefrihet	76
9.3. Vestorienterte perspektiver på Qatar	78
KAPITTEL 10: FUNN OG KONKLUSJON.....	83
10.1. Oppsummering	83
10.2. Oppnådde NRK og TV 2 sine mål?	83
10.3. Det nord-europeiske ekkokammeret.....	84
10.4. Fotball som virkelighetsflukt.....	85
10.5. Vesten som opinionsledere	85
10.6. Sportsvaskingsens dynamikker	86
10.7. Har Qatar lyktes med sine mål og blitt en attraktiv stat?.....	86
10.8. En stor PR-fest.....	87
10.9. Veien videre.....	87

Referansliste 89

KAPITTEL 1: INNLEDNING

I november 2022 satt publikum benket og klare for nok et verdensmesterskap i fotball. Med superstjerner som Lionel Messi, Kylian Mbappe og Cristiano Ronaldo i startoppstillingene, var det duket for et spektakulært show. Det eneste problemet var at sportsvasking også ble plassert midt under flomlysene.

Tilbake i 2010 ble Qatar valgt som vertskap for verdens største fotballarrangementet. Dette skapte kraftige reaksjoner allerede da, i tillegg til et voksende medierabalder det neste tiåret. Det var første gang et verdensmesterskap i fotball skulle arrangeres i Midtøsten, og det måtte bli holdt på vinterstid pga. den høye temperaturen på sommeren. Et land uten fotballtradisjoner og uten infrastruktur til å i det hele tatt arrangere, skulle nå være vertskap for verdens største fotballarrangement. Å endre på rutinene til en tradisjonsrik sport som fotball er oppsiktsvekkende om ikke annet. Alle endringene som skulle gjøres inn mot mesterskapet skapte også problemer for de mange migrantarbeiderne i Qatar, som skulle bygge opp stadioner og infrastruktur til mesterskapet.

Fotballpresident i NFF, Lise Klaveness talte til FIFA-kongressen i slutten av mars 2022 angående mesterskapet og sa her bl.a. at:

I 2010 ble verdensmesterskapene delt ut av FIFA, på uakseptable vis, - med uakseptable konsekvenser. Menneskerettigheter – likestilling og demokrati, og fotballens kjerneinteresser, var ikke i startelleveren.» (Klaveness, 2022)

Talen skapte store overskrifter verden over. Både FIFA-sjef Gianni Infantino og VM-sjef Hassan Al Thawadi reagerte negativt på det som ble sagt, selv om hun fikk stor applaus fra salen (Saanum, 2022). Svært mange mennesker var imot dette mesterskapet, men NRK og TV 2 valgte uansett å være avsendere i Norge. Det er dette denne masteroppgaven skal undersøke nærmere. Hvordan dekket to av Norges ledende mediekanaler dette omstridte mesterskapet?

1.1. Problemstillinger

Oppgavens problemstillinger er valgt på bakgrunn av at det var NRK og TV2 som sendte mesterskapet på norsk TV samt at de er to av Norges største mediekanaler. De er begge seriøse aktører i det norske mediebildet, og det ville være nyttig å finne mer ut av hvordan de valgte å jobbe opp mot og gjennom mesterskapet. Hva slags saker og vinklinger gikk de for? Hva slags dekning fikk sportsvasking hos redaksjonene? Problemstillingene er som følger:

- Hvordan ble sentrale forhold som menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet dekket av NRK og TV 2?
- Hvilken rolle fikk sportsvasking i deres nyhetsdekning?

Hovedfokuset i denne avhandlingen er på deres nettsider og nærmere bestemt nyhetsartiklene som ble publisert der. Det er flere årsaker til dette, noe jeg kommer tilbake til i metoddelen. Ulempen ved å velge disse to kanalene var å utelukke andre viktige stemmer i det norske medielandskapet som f.eks. VG og Aftenposten. Fordelen var at det var utelukkende de to som faktisk sendte mesterskapet direkte på sine kanaler og dermed kom tettere på mesterskapet. I tillegg er de valgt for å bidra med å sette norsk kringkasting i kontekst innenfor sport og store sportsarrangementer. Et annet interessant aspekt med NRK og TV 2 er at de på den ene siden var rettighetshaver og på den andre siden skulle stå for nyhetsdekningen av arrangementet. Med andre ord skulle de vise mesterskapet på sine kanaler, mens de samtidig skulle publisere kritisk nyhetsjournalistikk, hvilket er et kontrastfylt forhold. Men selv om dette er nevnt i oppgaven vil hovedfokuset være på deres kritiske nyhetsjournalistikk og hvordan den ble.

Problemstillingene er knyttet til begrepene menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet som er sentrale elementer som bør belyses sammen med sportsvaskingsbegrepet. Konvergensen av disse begrepene er viktig for å forstå en stats bruk av sportsvasking, noe jeg kommer tilbake til i teoridelen. Disse elementene skal derfor også undersøkes nærmere i hoveddelen av denne avhandlingen som egne dimensjoner for å finne ut hvordan dekningen til de to mediekanalene utspilte seg, samt hvilken rolle sportsvasking fikk i dekningen.

1.2. Oppgavens struktur

Ettersom oppgavens problemstilling er redegjort, skal jeg videre i det neste kapittelet forklare avhandlingens bakgrunn. Jeg vil begynne med å kort forklare hvorfor jeg har valgt denne tematikken, samt hvorfor Qatar er omstridt. Deretter vil jeg gå nærmere inn på sportsvaskingsfenomenet, som inkluderer allerede eksisterende definisjoner av begrepet, for så å foreslå en egen definisjon som er relevant iht. denne oppgaven. Videre vil jeg vise til sportsvasking sitt opphav, historie og utvikling. I tillegg vil jeg vise til ulike land som har brukt eller bruker sportsvasking for å sette det i perspektiv og få en dypere forståelse av hvordan det fungerer i praksis. Når dette er redegjort for vil jeg beskrive oppgavens teoretiske rammeverk. Dette inkluderer teori som belyser oppgavens hovedelementer. Herunder vil begreper som soft power, nasjonsbygging, kredibilitet, makt og medienes rolle bli diskutert, som er sentrale i forhold til problemstillingen. Etter dette er forklart, vil oppgaven fokusere på metode. Her vil jeg forklare hvilken metode jeg har valgt og hvorfor. I tillegg vil jeg forklare hva slags type tekster jeg har analysert i hoveddelen, strategisk utvalg, metodisk tilnærming samt fordeler og begrensninger med metoden.

Etter dette vil så avhandlingens hoveddel drøftes. Den vil bli delt inn i tre kapitler som er ulike forskningsdimensjoner jeg har valgt å kalle menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet. Dimensjonene vil så analyseres ved å dele de opp i underdimensjoner som jeg plasserer ulike artikler fra NRK og TV 2 under. En grundig analyse av disse vil så forekomme, før jeg vil slutt vil vise til oppgavens funn, konklusjon og videre forskning.

KAPITTEL 2: BAKGRUNN

2.1. Bakgrunn for valg av tema

Det er flere grunner til at jeg har valgt denne tematikken. Først og fremst er fotball en internasjonalt anerkjent idrett som svært mange følger med på, noe som gjør den svært aktuell og populær. For det andre er det en idrett fylt med engasjement, spenning og kultur verden over, noe som viser at den skaper følelser. Samtidig er det en global idrett for alle og enhver som ønsker å følge den. Den bringer mennesker sammen og den er ektefølt. Sammenflettet består fotballen av mange ting; deriblant kultur, historie og ikke minst veldig mye penger. Men i dag er det vanskelig å følge med på idretten som så mange beundrer uten at begrepet sportsvasking dukker opp. Det er et stadig voksende problem, og har floreret mer og mer de siste årene med oppkjøp og sponing av klubber og store idrettsarrangement. Jeg ønsket derfor å undersøke dette nærmere. Ved å bruke innfallsvinklingen til nevnte problemstilling vil oppgaven gi innsikt i; hvordan Norge forholdt seg til arrangementet og på hvilke måter de satte søkelyset på sportsvasking.

2.2. Hvorfor Qatar?

Qatar ble tildelt fotball-VM i 2022, og staten har siden brukt mye tid og ressurser på å bygge opp infrastruktur og fotballstadioner for at alt skulle stå klart til VM i 2022. Det var flere sterke kandidater til dette mesterskapet. Både USA, Australia, Japan og Sør-Korea var på listen. Dette er land som allerede hadde stadioner og infrastruktur klare til bruk i et stort mesterskap som fotball-VM (Søyland, 2020). Men istedenfor falt valget på den lille staten i Midtøsten som er mindre enn de fleste, og uten infrastruktur til å i det hele tatt arrangere. Så hvorfor hadde Qatar et så stort ønske om å arrangere verdens største fotballarrangement? Årsakene til dette er mange, godt sammenflettet, og i tråd med Qatars nasjonsbyggingsprosess, noe jeg vil beskrive litt senere i oppgaven.

Arrangeringen av mesterskapet har fått mye oppmerksomhet, blant annet pga. dårlige arbeidsforhold blant arbeidsmigranter. Over 90% av befolkningen kan kalles for arbeidsmigranter og dette i en stat som kun har 2.6 millioner innbyggere (Amnesty, 2018). Det har vært mange uforklarlige dødsfall hos disse arbeidere, dårlige arbeidsvilkår som gjorde at de ikke fikk betalt, samt elendige boforhold (Amnesty, 2018). Det at en liten stat som Qatar skulle være vertsnasjon for et av de største sportsarrangementene i verden, en stat som i bunn og grunn

ikke har noen interesse for fotball blant folket, preget av kritikkverdige forhold ellers i landet – er ganske oppsiktsvekkende (Amnesty, 2018). Tett tilknyttet til mesterskapet har sportsvasking bugnet og blitt en passende beskrivelse av Qatars arrangering av VM. For å få en bedre forståelse av sportsvaskingsfenomenet, skal oppgaven nå fokusere på dette.

2.3. Sportsvasking

Sportsvasking finnes overalt i verden, men det er spesielt land som Qatar, Russland, Saudi-Arabia og De forente arabiske emirater – for å nevne noen, som ofte blir forbundet med det i offentlighetens rammer. Det er også gjerne disse landene som bruker det som et sosiokulturelt pressmiddel i større grad enn tidligere. Med oppkjøp av fotballklubber og som stolte arrangører av store mesterskap verden over, er dette noen av metodene de bruker for å vaske over sine menneskerettighetsbrudd. Det var også derfor en høyaktuell tematikk under mesterskapet i Qatar. Begreper som Lise Klaveness nevnte i talen sin; menneskerettigheter, likestilling og demokrati var aktuelle nøkkelord som dukket opp i diskusjonen rundt ørkenstaten som vertskapsnasjon. Vi som bor i Norge er godt vant når det kommer til disse begrepene, og mange ser gjerne på det som en selvfølge. Men i Qatar er det annerledes. Her er det ikke like stor pressefrihet. Reporters without borders delte i 2023 ut et kart over pressefrihetsindeksen for 2023, hvor Norge var plassert helt på topp, mens Qatar var helt nede på 105. plass (Reporters without borders, 2023). Dette forklarer hvor store kontraster det er når det kommer til pressefrihet.

Siden denne oppgaven bygges rundt fotball-VM i Qatar, hvor det har haglet med anklager om sportsvasking, bør begrepet tydelig defineres. Det er for å skape forståelse for hva sportsvasking betyr, hvordan det kan utnyttes samt hvor det ofte blir brukt. Sportsvasking er et komplekst begrep og innebærer mange aspekter. Det henger ofte sammen med bruk av soft power (hvordan ulike stater former ulike agendaer for å virke attraktive for andre; Nye, 1990). Sportsvasking blir ofte forbundet med autokratier (styreform hvor mesteparten av den politiske makten er samlet hos en person eller en liten gruppe; Thorsen, 2022). Men det finnes også i vesten og ellers i verden. Siden denne oppgaven skal dreie seg om Qatar vil begrepet i all hovedsak bli brukt i sammenheng rundt autokratier. Men jeg vil også kort nevne noen andre eksempler for å sette det i perspektiv.

Qatar er på papiret et delvis konstitusjonelt monarki, men styres i bunn og grunn av en familie og kan derfor regnes som et autokrati (Leerand og Lysa, 2023). Jeg har laget en egen definisjon til begrepet sportsvasking som passer til denne type nasjoners bruk av det. Men først skal jeg klargjøre hvordan menneskerettighetsorganisasjonen Amnesty har definert det, samt Store Norske Leksikon, for å få et innblikk i hvordan det oftest defineres. Amnesty definerer det slik:

Sportsvasking skjer når stater arrangerer eller sponser store idrettsarrangementer, klubber eller organisasjoner for å avlede oppmerksomheten vekk fra menneskerettighetsbrudd som staten kritiseres for. (Amnesty, 2018)

Store Norske Leksikon sin definisjon er ikke veldig ulik, men har med et par ekstra elementer:

Sportsvasking er en betegnelse som brukes når en stat arrangerer, sponser eller tar eierskap til høyprofilerte sportsbegivenheter eller sportsorganisasjoner, i den hensikt å avlede oppmerksomheten fra forhold som den samme staten er under sterk kritikk for, især brudd på menneskerettighetene eller forbrytelser mot menneskeheten. (Sæle, 2021)

Disse to definisjonene viser at sportsvasking som oftest skjer under store sportsarrangementer, eller ved oppkjøp av klubber gjennomført av stater og land som ofte ønsker å lede oppmerksomheten vekk fra noe de ellers kritiseres for. Verbet sportsvaske ble på sin side i 2021 også kåret til årets ord av Språkrådet (Språkrådet, 2021). Dette i sammenheng med at det i 2022 var flere omdiskuterte vertsnasjoner for store sportsarrangement rundt omkring i verden som f.eks. vinter-OL i Beijing og fotball-VM i Qatar (Språkrådet, 2021). Med bakgrunn i denne oppgaven har jeg valgt å definere begrepet sportsvasking med noen av de samme elementene, men med noen flere sentrale elementer inkludert. Dette gjør jeg fordi denne avhandlingen undersøker flere aspekter ved sportsvasking og mener disse bør tas i betraktning når begrepet diskuteres her. Jeg har derfor valgt å gi det denne definisjonen:

Sportsvasking er et verktøy for alle land som ønsker å endre sitt rykte innenlands og/eller utenlands. Dette finner sted når et land arrangerer eller sponser store klubber eller idrettsarrangement som distraherer folks oppmerksomhet bort fra negative forhold landet ellers kritiseres for. Ved å skape mer kredibilitet, er sportsvasking med på å styrke

landets merkevare- og nasjonsbyggingsprosess, samt å øke sin makt og posisjon på et nasjonalt og/eller globalt nivå.

Med denne definisjonen på sportsvasking skal oppgaven nå se videre på begrepets opphav og utvikling for å sette det i en historisk kontekst, vise hvordan det kan fungere i praksis samt å vise eksempler på land som har brukt eller bruker det.

KAPITTEL 3: PERSPEKTIVER OG TILNÆRMING

3.1. Opphav og utvikling

Sportsvasking har i praksis eksistert lenge, men det er først de senere tiårene at begrepet har fått fotfeste i mediene. OL er et arrangement som bringer mennesker fra hele verden sammen og skal i utgangspunktet være et fredfullt arrangement. Men det er også offer for å bli brukt som et politisk verktøy. Et av de mest velkjente eksemplene hvor OL har blitt utnyttet med sportsvasking er datert til 1900-tallet da Adolf Hitlers nazi-Tyskland arrangerte sommer-OL i 1936. Hitler stod ansvarlig for byggingen av Olympiastadion i Berlin som skulle sete 100 000 mennesker. Nazistene tok ned forbudt-skilt som sa noe om at jødene ikke fikk lov til å vise seg på offentlige steder. Dette for å virke som et vennlig, åpent land som tok imot besøkende med åpne armer, mens de i realiteten bedrev folkemord. Sport bygger på fair play både på og utenfor banen og nettopp derfor kan stater og land se muligheter for å utnytte dette (Rosenberg, 2022).

Jeg skal nå videre presentere fire land som viser hvordan sportsvasking kan bli brukt; Russland, USA, Saudi-Arabia og De forente arabiske emirater. Etter dette vil oppgaven ha fokus på Qatar, og forklare bakgrunnen for hva som har skjedd der. Grunnen til at jeg velger disse landene er fordi dette er noen av landene som de siste årene for alvor har benyttet seg av sportsvasking og er gode eksempler på hvordan sportsvasking kan fungere i praksis. Saudi-Arabia og De forente arabiske emirater er også land som i likhet med Qatar har beliggenhet i Midtøsten, og man kan trekke flere paralleller mellom disse landene. USA har jeg valgt å ta med for å vise at også mer vestlige land på ingen måte er uskyldige.

3.2. Russland

Da Russland skulle arrangere vinter-OL i 2014 var det også kontroverser. Sotsji-OL fikk kritikk fra Amnesty som blant annet har kritisert International Olympic Committee (IOC) for ikke å ta nok ansvar (Amnesty, 2014). I et brev til sistnevntes president Thomas Bach, skrev Amnesty at de oppfordret ham til å ta kontakt med russiske myndigheter angående trakassering av miljøaktivister, krenkelse av ytringsfrihet og organisasjonsfrihet samt forsamlingsfrihet i forbindelse med Sotsji-OL. De mente at IOC måtte ta ansvar for å leve opp til prinsippene som danner kjerneverdiene deres (Amnesty, 2014). Russland arrangerte et OL under kontroversielle omstendigheter hvor president Vladimir Putin brukte sport til å finpusse Russlands bilde innad og utad for å virke som et mektig og fornuftig land. Dette ble forsterket etter å ha suksessfullt

klart å skaffe Russland både vinter-OL i 2014 samt fotball-VM i 2018. Han åpnet landet sitt med glede og ønsket folk velkommen til “vennlige og åpne” Russland. Rett etter OL ble Krim-halvøya annektert og Ukraina senere invadert i 2022, og som et virkemiddel av konflikten forbød IOC og FIFA både Russland og deres samarbeidspartner Belarus fra å delta i alle konkurranser. Dette utelukket landene fra å delta, men også å bruke idrettsarenaen som en politisk plattform. (Rosenberg, 2022).

3.3. USA

Sommer-OL i Los Angeles i 1984 ble tildelt byen etter at de til slutt endte opp som eneste søker. De fire foregående mesterskapene hadde vært preget av massakre av studenter, mord på israelske atleter, stor gjeld og boikott. Los Angeles ble derfor sett på som et risikabelt mesterskap å arrangere i (Elliot, 2014). Likevel, med et overskudd på utrolige 225 millioner dollar, blir mesterskapet sett tilbake på som en suksess og en modell for senere mesterskap. Istedenfor å bygge nye stadioner og ny infrastruktur, valgte de i Los Angeles å bruke allerede eksisterende stadioner for å minimere kostnadene. Det var også nytt for året å finansiere via private bedrifter og sponsorer, i tillegg til at de hvilte skuldrene på inntekter fra TV-rettigheter (Summer Olympics, 2023). Men mesterskapet hadde også en mørk side. Byen var preget av mye fattigdom og arbeidsløshet, særlig hos afrikansk-amerikanere og latino-amerikanere, i tillegg til en narkotikaepidemi. Tjenestemenn i Los Angeles fryktet for at søkelyset skulle bli rettet mot narkotikarelatert kriminalitet og gjengvold, og for å unngå å vise dette under mesterskapet lagde de en fasade. I stedet for å investere i arbeidsprogrammer og tjenester mot avhengighet, valgte de i Los Angeles å satse på tøffere politi og sikkerhetstiltak. Dette fortsatte etter mesterskapet og førte til polititrukassering, flere arrestasjoner og fengslinger (Felker-Kantor, 2017). Los Angeles hadde åpenbart sine problemer, og å skape en fasade av at alt er bra i en by for å unngå at mediene skal sette søkelyset mot problemene der, er et godt eksempel på sportsvasking.

3.4. Saudi Arabia og De forente arabiske emirater

Qatars naboer i Midtøsten bør også nevnes når det kommer til menneskerettighetsbrudd og sportsvasking. Disse statene legger mye penger og ressurser i sponning av europeiske fotballklubber. Eksempelvis eier Qatar den styrtrike fotballklubben Paris Saint Germain, De forente arabiske emirater eier et av nåtidens beste lag fra England, Manchester City, og Saudi-Arabia kjøpte i 2022 den engelske klubben Newcastle (Mullis, 2021). Dette viser hvordan

sportsvasking også kan fungere i praksis ved å sponse klubber. Aftenposten er blant dem som tidligere omtalte dette. I 2018 ble det sagt at: «De forente arabiske emirater, Saudi Arabia og Qatar anklages av menneskerettighetsorganisasjoner og eksperter for å bruke sport som image-hvitevasking. Selv avviser de dette» (Røed-Johansen, 2018). I samme artikkel blir det også gjenfortalt av Devin Kenney i Amnesty International ifølge Guardian at:

De forente arabiske emiraters enorme investeringer i Manchester City er et av fotballens mest skamløse forsøk på å «sportsvaske» et lands ødelagte image gjennom fotballens glamour». (Røed-Johansen, 2018)

Dette er en god beskrivelse av hvordan sportsvasking kan bli brukt. Fotballekspert Lars Tjernås skrev i 2018 en kommentar i Aftenposten med overskriften «Klubbens eiere er ufysiske. Er det likevel greit å nyte fotballen?» hvor han som overskriften antyder løftet problematikken rundt det å heie på, eller å nyte fotball fra lag eid av rike oljesjeiker (Tjernås, 2018). Han problematiserer i denne artikkelen at det er veldig mange fotballag som sponses av f.eks. Qatar Airways og Emirates, eller eies av oljestater. Han konkluderer med at det finnes juridiske grenser, men at han gjerne vil beholde de 90 minuttene en fotballkamp varer som et fristed (Tjernås, 2018). Nettopp denne problematikken blusset i 2022 verdensmesterskapet opp. Og det var opp til hver enkelt om de ønsket å boikotte Qatar eller følge med for selve fotballens skyld. Denne diskusjonen kommer jeg tilbake til i analysedelen av oppgaven.

Et annet eksempel på sportsvasking florerte ved Erling Braut Haalands overgang til Manchester City. Aftenposten skrev i denne sammenheng en artikkel om at han vil heve lønn fra et av verdens mest brutale og voldelige regimer (Christiansen, 2022). I artikkelen skrives det blant annet om at sjeiken som eier klubben kun har vist seg på Etihad (Manchester Citys stadion) én gang siden oppkjøpet i 2008. Dette endret seg imidlertid i 2023, da han viste seg under Champions League finalen mellom Manchester City og Inter (Baardsen et al., 2023). Dette viser uansett i all hovedsak hvor lite interessert den styrtrike eieren er i fotball, og at det oser hint av sportsvasking fra ørkenstaten lang vei.

Et annet eksempel på hvordan sportsvasking kan bli brukt i praksis kom frem før Premier Leagues oppstart høsten 2022 ved Saudi-Arabia-eide Newcastles nye bortedrakter for sesongen (2022-2023). De inneholdt intet annet enn fargene fra det Saudi-Arabiske flagget. TV2s

sportskommentator Mina Finstad Berg reagerte ved å si at: «Dette styrker selvfølgelig de synlige koblingene mellom Newcastle og Saudi-Arabia, og vil gjøre det enda lettere for Saudi-Arabia å markedsføre seg gjennom Newcastle ...» (Johannessen, 2022). Dette er med på å gi publikum en forbindelse til eierne av klubben de heier på. Dette er kanskje noe enkelte er klar over og ønsker å ta avstand til, men et bånd mellom en fan og favorittklubben sin er sterkt og kan være vanskelig å bryte. Over tid kan dette knytte sterkere bånd mellom eieren og fansen, enten de vil eller ei, f.eks. ved kjøp av klubbens drakter.

Vi har nå sett på hvordan sportsvasking kan fungere i praksis og dette gir bakgrunn til hvorfor sportsvasking er omdiskutert og kritisert av mange. Eksemplene har vist hvordan sportsvasking henger sammen med f.eks. merkevarebygging og sponning. Videre vil oppgaven nå gå litt nærmere inn på Qatar som er oppgavens case. Her vil jeg kort vise til bakgrunn om Qatar som nasjon, før jeg forteller mer i dybden hvorfor mesterskapet i Qatar ble så tungt kritisert.

3.5. Qatar

Qatar er en liten monarkistat som er lokalisert i Midtøsten. Staten grenser kun til Saudi Arabia på land, men til sjøs grenser den også til Bahrain, Iran og De forente arabiske emirater. Staten er ca. 160 kilometer lang, og spenner 55-90 kilometer i bredde. Qatar ble selvstendige i 1971, og har siden den tid fått mer og mer politisk innflytelse. Mye av inntektene kommer av utvinning av olje og gass. De har høy luftfuktighet og det er svært varmt der om sommeren, som også er grunnen til at VM ble spilt på vinterstid. Qatar styres av kongefamilien Al Thani. Emiren sitter på den utøvende makten i staten, og i praksis sitter han også på de lovgivende og grunnlovgivende funksjonene. Emirens slektninger dominerer også regjeringen, så selv om staten har en grunnlov og det er vedtatt allmenn stemmerett, styres Qatar i praksis som eneveldig (Leerand og Lysa, 2023). Med andre ord er det få frie demokratiske rettigheter i staten.

Eksempler på de som lever under de mest vanskelige forholdene i ørkenstaten er kvinner, mennesker fra LHBT+miljøet og migranter. Kvinner lever under et strengt regime hvor de er avhengig av tillatelse fra en mann (som oftest far, bror, bestefar, onkel, eller ektemann dersom de er gift), for å i det hele tatt få lov til å gjøre offentlige handlinger, studere, reise utenlands eller lignende. LHBT+-menneskers rettigheter er også svært dårlige, og brudd på lover kan straffes med opptil syv år i fengsel (Amnesty, 2021). I tillegg lever migranter under svært

strengt kår som Qatar har fått mye oppmerksomhet for i forkant av mesterskapet. Amnesty International er blant de som har beskrevet dette på sin nettside: Den lille ørkenstatens migrantarbeidere var helt nødvendige for å kunne gjøre staten klar for et VM-mesterskap. Mange av disse menneskene kom fra land i Asia, og har bygget mye av infrastrukturen som veier og t-baner i tillegg til de store fotballstadionene mesterskapet ikke kunne vært foruten. Men selv om disse arbeiderne gjorde mesterskapet mulig for resten av verden, ble de utnyttet på det groveste (Amnesty, 2022).

3.5.1. Kafalasytemet

Et av problemene som var gjennomgående under arbeidet til migrantarbeiderne var kafalasytemet. Dette er et system som sørger for et skjevt maktforhold blant arbeidsgiver og arbeidstaker (Amnesty, 2022). Migrantarbeiderne var en del av en "sponsorordning", hvor alle arbeiderne var avhengig av en sponsor (kafeel), for å i det hele tatt kunne få en jobb i Qatar. Denne personen var ansvarlig for migrantarbeidernes arbeids- og oppholdstillatelse, samt fornyelse av dette. Under denne avtalen har det vært vanskelig for migrantarbeiderne å skifte jobb og i det hele tatt å kunne forlate landet. Qatar har etter mange år fjernet disse to sistnevnte punktene sine i lovverket, og hevder at systemet er oppløst, men kafalasytemet består fortsatt til dels i praksis. Dersom en migrantarbeider søker på en ny stilling, vil fortsatt sponsoren varsles, og kan etterpå velge å kansellere hele arbeidstillatelsen. Sponsoren kan også velge å anmelde sine ansatte for "absconding," altså å stikke fra jobben, som videre kan straffes med fengsel. Dette viser hvor giftig forholdet mellom migrantarbeiderne og deres kafeeler under byggingen av fotball-VM var (Amnesty, 2022).

Arbeidsmigrantene var også ofte avhengige av sin sponsor for å ha et sted å bo, samt tilgang til mat. I tillegg har ikke migrantarbeiderne rett på å fagorganisere seg, så noen kollektiv forhandlingsrett var heller ikke mulig. Nettopp derfor var det også svært vanskelig å kjempe fram bedre arbeidsvilkår. Ved siden av dette; var det mange arbeidere som også jobbet under arbeidsforhold som ikke var trygge. Dødsårsakene til de som døde ble sjelden avdekket, og familiene til de avdøde har derfor ikke fått vite hvorfor de døde (Amnesty, 2022).

3.5.2. The Guardian-rapporten

En av artiklene fra media som har fått mye oppmerksomhet i forhold til fotball-VM i Qatar er en artikkel skrevet av den britiske avisen The Guardian, publisert i februar i 2021. I artikkelen ble det fortalt at hele 6500 migrantarbeidere fra India, Pakistan, Nepal, Bangladesh og Sri Lanka døde i Qatar siden de ble rettighetshavere til verdensmesterskapet (Pattinson og McIntyre, 2021). Disse funnene ble basert på dokumenter fra landenes myndigheter. Avisen mente også at dødstallene var enda høyere, da deres data ikke inkluderte tall fra andre land som også hadde arbeidere i Qatar. Siden dødsfallene som nevnt ikke ble undersøkt grundig nok; var det vanskelig å kategorisere dem med tanke på årsak og sted. Men det fortelles likevel at mange av arbeiderne kun var i Qatar pga. byggingen av fotball-VM (Pattinson og McIntyre, 2021). The Guardians artikkel har fått kritikk bl.a. qatarske myndigheter som hevdet at kun 37 dødsfall skjedde i forbindelse med stadionkonstruksjonen. Dette ble beskrevet i en artikkel i den franske avisen Le Monde i november 2022 (Dagorn og Deræux, 2022). Her ble det også skrevet at det er vanskelig å fastslå tallet som anslo hvor mange som faktisk døde i forbindelse med konstruksjonen av VM, nettopp fordi tallene som The Guardian brukte fra de utenlandske ambassadene nesten aldri spesifiserte alderen til dødsfallene, stedet de døde eller i hvilken sektor det skjedde. Qatarske myndigheter mente på sin side at mange av dødsfallene som skjedde også kunne være kontormedarbeidere eller arbeidsløse. I tillegg mente de at de dødsfallene som var konstatert, var i forbindelse med byggingen av stadionene, men at dette i realiteten kun stod for 2% av arbeidskonstruksjonen i Qatar. Men mye av det offentlige transportnettverket hadde nok heller ikke blitt bygget dersom det ikke var for at de under VM skulle ta imot 1,2 millioner mennesker. Qatarske myndigheter publiserte også offentlige dokumenter i forhold til offisiell statistikk som sa at 12412 immigranter døde mellom 2011 og 2020, hvorav halvparten av dem var mellom 20 og 50 år gamle. De mente på sin side at dette nummeret var proporsjonalt med antallet på befolkningen, og at et slikt tall var å forvente uansett. Men det kommer fram i den franske artikkelen at dette ikke stemmer helt, da de unge mennene som hadde blitt valgt ut til å arbeide i Qatar; hadde gått gjennom nøye medisinske undersøkelser og det var lite trolig at så mange kunne dø av naturlige årsaker (Dagorn og Deræux, 2022).

Amnesty jobber aktivt mot menneskerettighetsbrudd, og fortalte i en rapport fra 2022 at: "FIFA visste, eller burde ha visst, at det enorme byggearbeidet og andre tjenester som kreves for å være vertskap for VM, ville hvile på skuldrene til sårbare migrantarbeidere med alvorlig risiko

for utnyttelse” (Amnesty, 2022). De mente derfor at FIFA burde gi ut kompensasjon for alle overgrepene som skjedde under arrangementen av mesterskapet og skrev derfor en rapport: “Predictable and preventable: Why Fifa and Qatar should remedy the 2022 World Cup abuses” samt et åpent brev til FIFAs president Gianni Infantino hvor de ba han samarbeide med Qatar for å etablere et kompensasjonsprogram. Dette for å gi kompensasjon tilbake til ofrene/deres nærmeste basert på menneskerettighetsbruddene qatarske myndigheter hadde begått som var knyttet til mesterskapet. I tillegg til å sørge for at slike overgrep aldri gjentar seg i framtidens turneringer (Amnesty, 2022).

3.6. Oppsummering

I dette tredje kapitlet har oppgaven kort forklart opphavet og historien til sportsvasking, samt kommet med en definisjon. Oppgaven har også vist eksempler fra land som Qatar, Saudi Arabia, De forente arabiske emirater, Russland og USA og hvordan de har brukt og bruker sportsvasking som et virkemiddel for å skjule menneskerettighetsbrudd eller andre negative forhold. I tillegg har oppgaven i dette kapitlet beskrevet hvordan Qatar har begått brudd på menneskerettighetene gjennom dårlig behandling av både kvinner og LHBT+ mennesker, men også spesielt migrantarbeidere som under byggingen av infrastruktur og stadioner i forkant av mesterskapet enten døde; eller levde under elendige forhold. Med bakgrunn i hva sportsvasking er, og hvordan Qatar har blitt kritisert, skal jeg nå videre i det neste kapitlet beskrive tidligere forskning og teoretiske perspektiv. Dette inkluderer relevante begrep som soft power, nasjonsbygging, makt og kredibilitet. I tillegg vil jeg kort forklare litt om NRK og TV2 og deres funksjon i samfunnet. På slutten av kapitlet vil teorien utsprenge i tre ulike dimensjoner som jeg skal bruke videre i analysen.

KAPITTEL 4: TIDLIGERE FORSKNING OG TEORETISKE PERSPEKTIV

4.1. Sportsvaskingsteori

Vi har nå sett litt på hvordan sportsvasking kan fungere i praksis og skal se litt på teorier bak. Fruh, Archer og Wojtowicz argumenterer i artikkelen sin Sportswashing: Complicity and Corruption fra 2022 for at sportsvasking ikke er korresponderende med sports diplomati og soft power (Fruh, et al., 2022). Grunnen til dette er fordi sportsvasking ikke kun handler om bygging av image, men adresserer et spesifikt moralsk problem som ødelegger omdømmet deres. Så selv om alle land og stater som arrangerer et mesterskap bruker en form for soft power gjennom sport, er det kun noen av dem som blir rettmessig tiltalt for bruk av sportsvasking ved brudd på moralske problemer. Dette kan selvfølgelig diskuteres siden ingen stater og land er perfekte, og det vil alltid være et problem å adressere i et lands bruk av soft power selv om det ikke synes på overflaten. Det er likevel altså de statene/landene som bruker sport for å distrahere vekk fra, minimalisere/normalisere en åpenbar urettferdighet, et eller flere uetiske problem som staten/landet selv er ansvarlig for og presenterer et omdømmeproblem som må løses, som ofte blir anklaget (Fruh, et al., 2022).

Fruh, Archer og Wojtowicz belyser hvordan sportsvasking kan bli brukt i praksis i samme artikkel:

If the first page of search results for ‘Qatar’ all pertain to the World Cup, fewer people will make it to later pages where results pertaining to human rights violations appear. We can describe this as distracting away from the moral violation that sportswashing addresses. (Fruh, et al., 2022, 2022).

De viser altså her at dersom for eksempel søkeresultatene på Google kun viser de positive sidene ved fotball-VM, som sportslige resultater, idoler på banen, eller David Beckham som lager mat med lokalbefolkningen, istedenfor de moralske negative sidene som menneskerettighetsbrudd, kan sportsvaskingen ha nådd et av sine mål (Fruh, et al., 2022).

Videre påpeker Fruh, Archer og Wojtowicz at en lignende, men distinkt effekt handler om å minimere de moralske krenkelsene ved å henvise de til posisjon som er mindre tydelig enn selve

mesterskapet. Dvs. at dersom mediene som dekker mesterskapet skriver flere saker om sportslige resultater og andre positive elementer rundt VM, i stedet for menneskerettighetsbrudd; vil færre folk være klar over det som har skjedd; og landet vil til dels lykkes med sin strategi. Et eksempel på dette er at det i forkant av et mesterskap publiseres mye kritiske artikler, men at det etter mesterskapet er i gang kun publiseres sportslige artikler (Fruh, et al., 2022). Sportsvasking kan også ha effekten av å normalisere menneskerettighetsbrudd. Dersom en sportsklubb feirer suksess, kan dette fremme en glede blant publikum rundt laget, som igjen kan føre til glede rundt eierne og sponsorene. Et eksempel på dette kan være når f.eks. klubber eid av stater og land i Midtøsten som Paris Saint Germain, Manchester City eller Newcastle gjør det bra på fotballbanen og vinner kamper eller turneringer. Dette kan videre føre til at klubbene blir sett på i et positivt lys, og det samme med deres eiere og sponsorer (Fruh, et al., 2022).

Den som sportsvasker setter sin lit til fans som blir glad i eieren, eller som ser positivt på en nasjon som har holdt vertskap for et suksessfullt mesterskap. Dersom nasjonen på denne måten blir sett på i et positivt lys, enten med bakgrunn i hva en trener, en spiller eller til og med hva en journalist har sagt, på tross av urettferdighetene som har skjedd, er vedkommende en medvirker til sportsvasking. Sportsvasking er derfor veldig farlig, siden den kan fungere på en veldig subtil måte; ved å få fans eller spillere til å medvirke i ugjerninger til sporten de elsker, gjerne uten at de tenker over det selv (Fruh, et al., 2022).

I overnevnte tekst beskrives også et godt eksempel fra Jonathan Wilsons bok *Angels with dirty faces: The footballing history of Argentina* (2016) på hvordan sportsvasking kan brukes som et verktøy i et stort mesterskap. I 1978 var Argentina vertsnasjon for fotball-VM, og to år før dette tok et militært diktatur plass i landet. Dette lederskapet var involvert i brutale praksiser som forsvinninger av dissidenter, bombeangrep og kidnappinger. Lederskapet prøvde derfor å bruke sportsvasking til å vise at landet var trygt, og mente at hvis Argentina vant mesterskapet kunne dette skape en nasjonal form for eufori og samhold (Wilson, 2016).

4.2. Hvordan stå imot sportsvasking?

På spørsmål om hvordan en kan stå imot sportsvasking argumenterer Fruh, Archer og Wojtowicz (2022) for to løsninger hvor den ene er «ending participation» og den andre er «transforming participation». Førstnevnte handler om at fans kan boikotte deres lag eller et

mesterskap, spillere kan nekte å spille, og journalister kan nekte å skrive om lag eller turneringer som er tiltalt for sportsvasking. Dette kan være en kollektiv boikott fra et lag, eller fra enkeltpersoner. Alt i alt handler det om boikotting, enten fra utsiden eller innsiden av fotballbanen.

Det norske herrelandslaget i fotball er et eksempel på et lag som diskuterte boikott av mesterskapet i Qatar, men som endte opp med å ikke gjøre det. I stedet for mente de at dialog og press mot arrangøren ville være en mer effektiv vei å gå. Dette er den andre muligheten som beskrives i artikkelen nevnt ovenfor. Det handler altså om å delta, men samtidig ta et standpunkt mot urettferdighet. Måter å gjøre dette på kan være å gjenta og ta opp misbruk mot arbeidsmigranter, eller å sende ut kollektive signaler som f.eks. et øyeblikk med stillhet, eller ulike markeringer på draktene til spillerne som f.eks. regnbueflagg på kapteinsbindet. På denne måten kan det være mindre sannsynlighet for minimalisering eller normalisering av sportsvasking. Hvilket av alternativene som er best, er opp til hver enkelt å bestemme, men begge er uansett sterke virkemidler (Fruh, et al., 2022).

En utilsiktet konsekvens av sportsvasking kan være det økte fokuset på staten/landets interne politikk som medfølger ved den nye globale oppmerksomheten ved et mega-event som fotball-VM. Eksempler på dette er mangel på LHTB+-rettigheter, andre politiske rettigheter, korrupsjon, menneskerettighetsbrudd osv. Selv om intensjonen gjerne er å få fokuset vekk fra disse forholdene; kan dette få veldig stor oppmerksomhet i forkant av et mesterskap på nyhetsagendaen. Men fokuset kan også forsvinne etter et mesterskap er i gang, siden fokuset gjerne beveger seg over på sportslige resultater. Dette viser hvor stor makt det ligger i et mega-event som fotball-VM, og hvordan nyhetsagendaen har mye å si for dette (Jiménez-Martínez og Skey, 2018).

De norske mediene og deres nyhetsagenda kommer jeg tilbake til, men først er det viktig å vise til Qatars nasjonsbyggingsprosess, og hvordan de allerede i 2008 satte seg klare mål frem mot 2030. Dette vil vise hvilke prinsipper de ønsket å fremme utad og hvordan verdensmesterskapet i fotball var en del av denne prosessen.

4.3. Nasjonsbygging

I 2008 ble det publisert en rapport i Qatar om deres visjon fram mot 2030 som heter Qatar National Vision 2030 (General secretariat for development planning, 2008). Den er laget av Qatars myndigheter, og det fremgår i rapporten at den er laget for å bygge en bro mellom det som var datiden og fremtiden. Rapporten er basert på statens grunnlov og at den tilhører myndighetene, det sivile samfunn, den private sektoren, samt alle Qatars innbyggere. I rapporten beskrives Qatars visjon på lang sikt:

The National Vision aims at transforming Qatar into an advanced country by 2030, capable of sustaining its own development and providing for a high standard of living for all of its people for generations to come. (General secretariat for development planning, 2008)

Qatar har altså et ønske om å transformeres til en ledende stat innen 2030. Planen definerer statens langsiktige mål og gir samtidig et rammeverk for nasjonale strategier. Som nevnt er visjonen blant annet basert på statens grunnlov og noen av punktene som nevnes i handler om å beskytte personlig frihet, fremme religiøse verdier og garantere sikkerhet og like rettigheter:

The National Vision builds on a society that promotes justice, benevolence and equality.

The Vision embodies the principles of the Permanent Constitution which:

- protects public and personal freedoms
- promotes moral and religious values and traditions
- guarantees security, stability and equal opportunities. (General secretariat for development planning, 2008)

Planen deles opp i fire søyler; human development, social development, economic development og environmental development (General secretariat for development planning, 2008). Jeg skal nå kort nevne noen av punktene som bør kastes lys på i forhold til denne oppgaven. Når det kommer til human development, beskrives det blant annet at:

The employee-employer relationship shall be based on the ideals of social justice and shall be regulated by law. (General secretariat for development planning, 2008)

I tillegg fortelles det at for å tiltrekke den riktige blandingen av kompetanse vil det kreve passende initiativer og institusjonelle ordninger for å sikre sikkerheten og rettighetene til utenlandske arbeidskrefter. Dette er interessant siden migrantarbeiderne som kjent har blitt behandlet svært urettferdig. Under social development beskrives det bl.a. at kvinner skal få en større rolle i samfunnet:

Women will assume a significant role in all spheres of life, especially through participating in economic and political decision-making. (General secretariat for development planning, 2008)

Kvinner er i likhet med migrantarbeidere og LHBT+ personer en del av samfunnsgruppen som blir undertrykt. Det beskrives også noen punkter fra grunnloven:

The State shall maintain the pillars of the society and ensure security, stability, and equal opportunities for all citizens. (General secretariat for development planning, 2008)

Det beskrives altså i planen at det skal være like rettigheter og muligheter for alle innbyggere i Qatar. Dette kan tolkes som en motstridelse mot det Qatar har blitt anklaget for av bl.a. Amnesty og Guardian. Et eksempel her er at det nevnes at kvinner vil få en betydelig rolle i alle deler av livet, spesielt innenfor deltakelse i økonomiske og politiske beslutninger. Dette er i realiteten vanskelig når kvinner må ha lov fra mannen for å utføre slike handlinger. For å nå denne visjonen beskrives det å sette opp konkrete mål innen ulike tidsfrister. I tillegg til at det er et nasjonalt ansvar å nå visjonen både for det qatarske samfunnet samt alle sektorene som har en rolle å spille der (General secretariat for development planning, 2008).

På sine egne myndigheters nettsider skriver Qatar at:

Hosting the World Cup in Qatar is a regional accomplishment that will contribute to development in the Middle East. This event will change the image of the Middle East and create an atmosphere of positive interaction between the region and the world. (Ministry of Foreign Affairs, 2022)

Dette viser at å arrangere verdensmesterskapet i Qatar også betyr at de ønsket å endre hele bildet folk har på Midtøsten. De ønsket å vise et positivt bilde som var med på å skape positive interaksjoner mellom Midtøsten og resten av verden.

4.4. Veien til makt

Store sportsarrangementer blir sett på og feiret gjennom en felles forståelse om at det er universelle verdier og rettigheter som står som grunnpilarer under. Fordi denne kollektive forståelsen er konstruert slik, kan fotball og sport generelt spille en sentral politisk rolle i nasjonsbyggingen ved å vekke nasjonal stolthet over et lags prestasjoner internt, eller ved å signalisere en anerkjent kollektiv identitet på den internasjonale scenen som appellerer til verdensbefolkningen eksternt. Dersom Qatar viser seg fra sin beste side mens mennesker verden rundt ser på, kan dette altså bidra til nasjonsbyggingen til ørkenstaten (Grix og Lee, 2013).

I artikkelen *The Establishment of the Qatar National Olympic Committee: Building the National Sport Identity* (2014) skriver Luis Henrique Rolim Silva om prosessen til opprettelsen av Qatar National Olympic Committee (QOC) på slutten av 1970-tallet som en del av Qatars nasjonsbyggingsprosess. Etter at Qatar ble selvstendige startet Qatars emir en kampanje for nasjonsbygging hvor sport skulle bli en viktig brikke for Qatars nasjonalidentitet. For å styrke statens internasjonale representasjon ble sportsbegivenheter brukt for å få internasjonal anerkjennelse, og de begynte derfor også å investere i infrastruktur og sportsfasiliteter (Rolim Silva, 2014). Qatar tror på at gjennom å være vertskap for internasjonale sportsmesterskap, kan dette påvirke turistsektoren i landet, samt øke utenlandske investeringer i staten og samtidig tiltrekke seg arbeidere med høy kompetanse. I tillegg er det også en mulighet for Qatar til å brande seg som en åpen og liberal stat samt å fjerne gamle stereotypier (Amara, 2011).

Nasjonsbygging har altså lenge vært en del av Qatars strategi og er viktig å ta med i betraktning når man diskuterer verdensmesterskapet i fotball som ble avholdt der. De har lenge hatt en plan om hvorfor de ønsket å arrangere dette mesterskapet, og vi har nå vært innom teorier og begreper som stadfester dette.

4.5. Webers maktbegrep

For å få en bedre forståelse av soft power, skal vi først se raskt på den tyske sosiologen Max Webers definisjon på maktbegrepet: «Power is the ability to exercise one's will over others»

(Weber, 1922). Herunder beskrev han maktbegrepet videre med en tredimensjonal form for politisk autoritet. Han delte inn i tradisjonell, karismatisk og rasjonell makt. Den tradisjonelle handler om makt i etablerte skikker som baseres på arvelig grunnlag. Et eksempel på dette er konger og høvdinge samt det britiske monarkiet. Karismatisk makt handler om personer som har gode retoriske evner og som klarer å appellere til andre individer og grupper. Eksempler på slike mennesker er Nelson Mandela og Martin Luther King Jr. Den rasjonelle makten handler om byråkratiet hvor makten ligger hos parlamentet og ikke enkeltpersonen. Et eksempel på dette er Stortinget (Store Norske Leksikon, 2022).

4.6. Soft power

Begrepet og teorien om soft power ble først og fremst skapt av den amerikanske professoren Joseph S. Nye Jr i boken *Bound to Lead: The Changing Nature Of American Power* fra 1990 hvor han beskrev det som:

When one country gets other countries to want what it wants. (Nye, 1990, s. 166)

Dette var i kontrast til tidligere maktinnflytelse; "hard power," som var en mer brutal form for makt hvor man beordret makt over andre. Men med en mer moderne hverdag oppstod soft power som et bedre alternativ til makt som var mindre tvungen, og bedre å påvirke med. Nye forklarte at soft power heller hadde en tendens til å bli assosiert med maktressurser som kultur, institusjoner og ideologi. Dersom et lands kultur og ideologi virker attraktiv, vil flere reise dit eller synes bedre om landet. Nye beskrev hvordan en stat eller et land kan utøve soft power:

A state exercise soft power by implementing agendas to form the behaviour of others, through the lens of their own interests in the international arena (Nye, 1990).

Vi kan koble soft power opp mot Webers tredimensjonale former for makt ved å ta eksempel i Qatar. Qatar ønsket under fotball-VM å fremstille seg fra sin beste side for å bli sett på som en attraktiv stat. I Qatar er det emiren som i all hovedsak styrer staten, noe som tilsier at han står for Webers tradisjonelle makt, men også den rasjonelle formen for makt. Dette betyr at emiren og hans elite i bunn og grunn sitter med all makt i staten. Men når all makt sitter hos en elite vil da resten av verden tro på budskapet deres om at de er en så fantastisk stat?

Håvard Søyland påpeker hvordan Qatar sin sport diplomati bør bli sett på i et kritisk lys, og hvordan sportsvasking er et passende begrep for å beskrive hvordan de bruker sin strategi til å forbedre sitt globale rykte og samtidig drive fokuset vekk fra den interne politikken i landet (Søyland, 2020). En annen, litt nyere forklaring av begrepet soft power er gitt av Stuart Murray:

The use of sports people and events to engage, inform and create a favourable image amongst foreign publics and organisations to shape their perceptions in a way that is more conducive to achieving a government's foreign policy goal (Murray, 2012).

Dette er i tråd med Qatars utenrikspolitiske mål om å arrangere et vellykket mesterskap for hele Midtøsten, slik at resten av verden får et positivt inntrykk av regionen.

4.7. Kredibilitet

Joseph S. Nye beskriver også et eksempel på soft power under den kalde krigen og hvordan USA ikke vant den kalde krigen kun pga. overlegen militærmakt eller økonomisk styrke, men fordi de også vant slaget om verdiene, tankesettene, kulturen og ideologien (Nye, 1990). Kredibilitet er også her svært viktig, fordi det er en brikke i et lands jakt på soft power. Han forteller at dersom et land mangler kredibilitet, vil dets budskap ikke oppfattes som noe annet enn propaganda (Nye, 1990). En kan altså se på soft power og kredibilitet i sammenheng siden det er vanskelig å følge verdier, tankesett og kultur til et land hvor deres meninger tolkes som propaganda. Professorene Jonathan Grix og Donna Lee skrev i 2013 en artikkel hvor de forklarer hvordan soft power kan implementers via et mega event:

Sports can be a source of soft power, either excellent sporting performances by a country's athletes, or through hosting successful and entertaining sporting events which captivates and inspires the audiences worldwide. By hosting sporting events, especially mega events such as the Olympics or the FIFA World Cup countries gain the world's attention. With this attention they can showcase their attractiveness through the shared cultural values of sports. (Grix og Lee, 2013)

Dette vises godt gjennom alle land når de arrangerer OL, VM, eller andre store mesterskap. Vi kan trekke paralleller til da Norge arrangerte OL på Lillehammer. Norge viste her glansbilder av Norge som gikk på ski og vant på hjemmebane i flott natur. På denne måten kan de vise fram

landet på sitt vakreste, slik at andre land ønsker å gjøre det samme i sitt land. Et annet eksempel på et land som var suksessfulle i sin strategi angående bruk av soft power er Tyskland da de i 2006 arrangerte fotball-VM. Dette var et land som ikke hadde det beste ryktet på seg, men gjennom bruk av soft power som et verktøy kunne de viske ut de negative stereotypene. Dette bl.a. ved å vise landet som et vennlig og innbydende et. Tyskland drev flere suksessfulle kampanjer gjennom mesterskapet med et mål om å skape positive bilder av landet både innenlands og utenlands. Dette lyktes de med i svært stor grad og det skapte en nasjonal stolthet som fortsatt har positive effekter i nåtiden (Grix og Houlihan, 2014).

Grix og Lee beskriver også at det ofte er de landene som blir forbundet med de verste forholdene og stereotypene internt; som har mest å vinne på bruk av soft power (Grix og Lee, 2013).

4.8. Tidlig kritikk

Da Qatar fikk innvilget VM-mesterskapet ble de kritisert av både medier og menneskerettighetsgrupper. De ble også kritisert for korrupsjon da det kom frem av flere kilder at det innenfor FIFA selv var flere medlemmer som hadde blitt bestukket av den Qatarske delegasjonen for å sikre at de fikk være arrangør for mesterskapet. Qatar nektet for dette, men flere av de tidligere medlemmene innenfor FIFA pekte mot korrupsjon og at de stemmer ble kjøpt (Laughland, 2017).

Søyland beskriver kontroversene som ødeleggende for Qatars internasjonale rykte:

The controversies and the many allegations about corruption, kickbacks and misconduct surrounding the awarding of the 2022 World Cup have been disastrous for Qatar's international reputation. (Søyland, 2020)

Han skriver videre at:

It has given them a reputation amongst the global public of being corrupt. This does hardly give them any kind of soft power, rather they seem unattractive and less credible by the rest of the world. (Søyland, 2020)

Dette er i tråd med det Nye beskrev om kredibilitet, at dersom de ikke har noen form for kredibilitet, kan budskapet deres oppleves som propaganda. Soft power, kredibilitet og makt henger altså sammen og er virkemidler en stat som Qatar kunne bruke under mesterskapet i 2022; for å vise at stereotypier om staten er feil, og samtidig fremstille seg selv som en attraktiv stat alle hadde lyst på en bit av. Etter all kritikken rundt hvordan de ble tildelt mesterskapet og ellers andre forhold i staten, hadde de alt å vinne da mesterskapet rullet i gang. Qatar kunne på sin side gjøre alt de kunne for å få til et vellykket mesterskap, men publikum hadde også en stor rolle. Qatar har sitt budskap de vil nå ut med, men på den andre siden står publikum og kan tolke det slik de vil. Her kommer teorien til den britiske sosiologen Stuart Hall inn i bildet.

4.9. Encoding/decoding

Alle som ønsker å fremme et budskap bruker en form for kommunikasjon. Den tradisjonelle kommunikasjonsmodellen består av en sender som ønsker å formidle et budskap til en mottaker. Den britiske sosiologen Stuart Hall mente dette ikke ble helt rett, da det er flere komponenter som spiller inn i prosessen (Hall, 2007). Hall presenterte i 1973 sin egen modell basert på den tradisjonelle kommunikasjonsmodellen som han kalte; «encoding/decoding». Hall argumenterte for at dersom den avkodete budskapsformen skal gi mening og ha en effekt, må det bli dekodet av mottakeren (Hall, 2007). For Hall; er den dekodete delen av prosessen det viktigste, men også den mest oversette. Avsenderen legger ofte opp til en «foretrukken lesemetode» i en tekst til et publikum som ble sett på som passivt. Men ifølge Halls modell ble ikke lenger publikum sett på som passive, men aktive meningsbærere. Hall skapte derfor tre hypotetiske posisjoner på dekodning (Hagen, 1995).

Den første er den *dominant-hegemoniske posisjonen*. Den handler om at mottakeren gir mening til budskapet slik avsenderen hadde tenkt. Eksempelvis da Qatar fikk utdelt mesterskapsrettighetene tilbake i 2010, handler denne posisjonen om det publikummet som godtok dette og tenkte at det var en vanlig utdeling som hadde skjedd på rettferdig vis. Den andre posisjonen er den *forhandlende posisjonen*. Den handler om at mottakeren tar budskapet delvis til seg slik avsenderen hadde tenkt, men samtidig er litt forhandlende. For å bruke samme eksempel her om Qatar kan mottakeren innenfor denne posisjonen til dels godta at Qatar fikk tildelt mesterskapet på redelig vis, men samtidig være litt kritisk til det. De vil kanskje tenke at det var noe mer bak fasaden enn de først ga uttrykk for. Den siste posisjonen er den *opposisjonelle posisjonen*, og handler om at mottakeren er uenig i det avsenderen av budskapet

ønsker å fremme. I forhold til eksempelet om Qatar kan dette være mottakeren som med en gang ser på det som usannsynlig at Qatar fikk utdelt mesterskapet på redelig vis, noe som er i opposisjon til det Qatar ønsket å fremme. Disse tre posisjonene var rent hypotetiske da de ble fremmet, men gir en pekepinn på hvordan modellen kan fungere i praksis (Hagen, 1995).

Ifølge Halls kommunikasjonsmodell kan altså publikum tolke et budskap på ulike måter, uansett hvordan det i utgangspunktet er tenkt fra avsenderen sin side. Dette er relevant i henhold til hvordan Qatar publiserte informasjon i forkant av og under mesterskapet, men også til artiklene til TV2 og NRK. Klarte de norske mediene å nå frem med sitt budskap under mesterskapet til den norske befolkningen? Dette kommer jeg tilbake til i analysedelen. Avhandlingen har nå undersøkt hvordan Qatar gjennom bruk av soft power, kredibilitet, nasjonsbygging, makt og merkevarebygging prøvde å fremstå fra sin beste side under fotball-VM i 2022. Det eneste problemet var at de også fremstod som en sportsvaskingsnasjon. Og noen av de som kunne sette kjepper i hjulene deres, var media – med særlig trykk fra de vestlige. NRK og TV 2 var blant de som sendte mye kritikk deres vei, og vi skal nå videre sette søkelyset på nettopp mediene og hvilken rolle de hadde i forhold til mesterskapet.

4.10. Om NRK og TV2

To av Norges største mediehus hadde ansvaret for å dekke fotball-VM i Qatar. Jeg skal nå beskrive litt kort bakgrunnsinformasjon om disse. NRK har ca. 3500 ansatte og er med det Norges største mediebedrift (Enli, et al., 2022). NRK ble etablert allerede i 1933, men deres TV-sendinger begynte først i 1960. NRK har en rekke TV-kanaler, radiokanaler samt nettsiden nrk.no, nett-TV, nettradio og yr.no. NRK er fra 2020 finansiert over statsbudsjettet. NRK er en allmennkringkaster og beskrives som en nasjonal fellesarena. På denne måten fungerer de som en tilbyder for både brede og smale målgrupper, og skal på denne måten gi befolkningen et variert tilbud av både informasjon, underholdning og opplysning. NRKs samfunnsoppdrag er formulert i NRK-plakaten hvor det beskrives at de skal:

Styrke demokratiet, styrke norsk språk og kultur, etterstrebe mangfold og kvalitet samt være allment tilgjengelig. (Enli, et al., 2022)

TV 2 ble som Norges første private TV-selskap etablert i 1991 og er en kommersiell allmennkringkaster. De har hovedkontor i Media City Bergen og hadde i 2016 i alt 987 ansatte

(Enli og Syvertsen, 2018). TV 2 består av nyhetsavdelingen og en program-/innkjøpsavdeling. Opprinnelig ble TV 2 opprettet for å skape konkurranse i TV-markedet siden NRK hadde hatt monopol lenge. I tillegg ville TV 2 jobbe mot internasjonale kommersielle TV-selskaper i Norge for å beholde reklameinntektene her; og samtidig etablere en privat norsk TV-produksjonsbransje. TV 2 finansieres av reklame, distribusjonsinntekter og brukerbetaling. TV 2 har konsesjon som allmennkringkaster i Norge, og sammen med den norske stat en bytteavtale som handler om at TV 2 skal motta økonomisk kompensasjon; mot å produsere nyheter (Enli og Syvertsen, 2018).

4.11. Medienes rolle, makt og funksjon

Mediene er bindeleddet mellom fotball-VM og den øvrige befolkningen, og deres rolle innebærer å levere bilder og tekster av det som skjer, når det skjer med et kritisk blikk. NRK og TV2 hadde dette ansvaret i Norge under VM og reiste selv ned til Qatar for å produsere innhold til den norske befolkningen. Hvordan rettferdiggjorde de å reise ned til et mesterskap som har blitt omtalt som korrupt? Dette skal jeg komme tilbake til i hoveddelen av oppgaven. I Stortingsmelding 17 (Meld. St.17, 2004-2005, s. 126) beskrives medienes funksjon blant annet som en kanalvokterfunksjon, der de påvirker hva som skal bringes fram for offentligheten. Deres funksjon beskrives slik:

[...] I en stadig mer komplisert og spesialisert verden der tilgangen på informasjon etter hvert er nærmest grenseløs, er vi helt avhengige av institusjoner som kan sortere, velge ut og presentere et utvalg av informasjon på en måte som er relevant og forståelig [...]

Siden informasjonsflommen er grenseløs, er det viktig å ha noen som kan velge ut det som er mest viktig. Med denne jobben kommer også arbeidet med å kunne formidle denne utvalgte informasjonen på en oversiktlig måte slik at resten av befolkningen forstår den.

[...] På den andre siden ligger det betydelig makt i en slik kanalvokterfunksjon, noe som gjør det interessant å se nærmere på hvordan, eller på hvilke premisser denne utsorteringen og struktureringen av informasjon foregår. Mediene avgjør ikke bare hvilket utsnitt vi får se av verden, men langt på vei også hvordan vi oppfatter det vi får se. Journalistisk vinkling, kildevalg, dramaturgi og presentasjonsformer er med på å avgjøre hvordan informasjon oppfattes. (Meld. St.17, 2004-2005, s. 126)

Journalistisk vinkling, kildevalg og presentasjon er altså også svært viktig siden det er med på å påvirke hvordan den øvrige befolkningen tolker sakene de publiserer. Det ligger altså mye makt i å velge ut hvilket nyhetsstoff som blir laget og publisert generelt. Men når dette i tillegg skulle skje under et mesterskap som var blitt laget på problematiske premisser, hadde mediene et svært stort ansvar. Hva slags saker og vinklinger valgte de å bruke i forhold til sportsvasking og andre øvrige relaterte saker? Det bringer oss tilbake til problemstillingen: På hvilke måter ble Qatar fremstilt i NRKs og TV 2s nyhetsdekning av fotball-VM i 2022? Og hva slags rolle hadde sportsvasking i denne dekningen? For å svare på dette, har jeg valgt ut tre dimensjoner som jeg skal sette søkelys på i analysedelen av oppgaven. Disse er; menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet. Hvordan jeg skal gjennomføre dette kommer jeg snart tilbake til i metoddelen av oppgaven. Men før vi kommer tilbake til dette er det ett emne til som bør nevnes innenfor problematikken rundt VM i Qatar, nemlig at mye av kritikken mot nasjonen kommer fra vestlige medier.

4.12. Kritikk mot vestlige medier

Det er kjent at Qatar har fått mye kritikk for sitt arrangement av fotball-VM, og det er også med god grunn mtp. alle dødsfallene blant migrantarbeiderne, samt behandlingen av kvinner og LHBT+- personer. Men mye av denne kritikken kommer kun fra vestlige medier, og dette er et perspektiv som er viktig å ha med i oppgaven. Hvorfor dekkes ikke arrangementet med samme kritikk andre steder i verden? Har vestlige medier behandlet dette mesterskapet på lik linje med andre mesterskap tidligere?

Zahra Babar og Neha Vora argumenter i artikkelen «The 2022 World Cup and Migrants' Rights in Qatar: Racialised Labour Hierarchies and the Influence of Racial Capitalism» fra 2022 for at det internasjonale søkelyset på den dårlige behandlingen av migrantarbeidere ble intenst i forkant av mesterskapet. I artikkelen argumenterer de for at:

Civilisational discourses about the oppressive, repressive and corrupt Gulf have marked the coverage of the World Cup in Qatar and human rights campaigns, in particular, have reproduced a white colonial gaze in representing labour and immigration in the Gulf as problems that require external intervention to be solved, owing either to citizens being the source of the problem or Qatar lacking in a

democratic civil society where residents can freely express their desires for change.
(Babar og Vora, 2022)

De forteller at det har kommet halvhjertede reformer som har blitt mer fokusert mot PR enn faktiske sosiale endringer i samfunnet. For at endringene hos migrantarbeiderne skal bli varige, og endres på en tilstrekkelig måte, er det viktig å ta tak i hele spekteret av aktører som er involvert i å endre systemene (Babar og Vora, 2022).

Den ovennevnte artikkel beskriver at vestlige medier har hatt overveldende mye fokus på menneskerettigheter og ulike problemer som må løses i Qatar. NRK og TV 2 er en del av disse vestlige mediene og hva slags vinklinger de velger på sakene sine har mye å si for hvordan den øvrige befolkningen tolker dem. Hvordan de valgte å sette fokus kommer vi tilbake til snart. Men det er også en balanseøvelse når NRK og TV 2 på den ene siden er distributører av mesterskapets sendinger og kamper, altså at de skal dekke de sportslige resultatene, men at de på den andre siden også er en kritisk stemme til alt som skjer. Det skal nevnes at denne balansegangen gjerne kunne vært en egen masteroppgave og bør settes søkelys på. Men siden mitt analysemateriale hovedsakelig består av artikler publisert på NRKs og TV 2s nettsider, har jeg fokusert på nyhetsdekningen ved deres arbeid under VM.

Et annet vestlig land er Storbritannia, og i en analyse sluppet i forkant av mesterskapet undersøkte førsteamanuensis Marc Owen Jones i Midtøsten studier ved Hamad bin Khalifa Univeristet britisk presse og deres forhold til VM i Qatar fra de ble tildelt mesterskapet i 2010 og frem mot mesterskapet (Jones, 2022). Han skrev i artikkelen at den ikke handler om at menneskerettigheter er viktig eller verdig for dekning i mediene, men heller om presse, og i dette tilfellet om den britiske pressen behandler Qatar annerledes eller ei (Jones, 2022).

I artikkelen kommer det frem at Qatar var nevnt hele 1735 ganger i deres overskrifter, hvorav 685 av disse var om VM og dermed den mest frekvente sammenhengen. Dette viser at Qatars relevans i britisk presse var betydelig definert av mesterskapet. Av de 685 artiklene om mesterskapet, handlet flest av disse om arbeidernes og menneskers rettigheter, etterfulgt av artikler om sport, golfkrisen i 2017, korrupsjon og bestikkelser og til slutt luftfart. Hele 66% av artiklene var kritiske, 29% var nøytrale og 5% positive (Jones, 2022). Jones sammenligner også med dekningen av VM i Russland i 2018. Her kom det frem at kun 3% av artiklene (492 av 15000) handlet om verdensmesterskapet, mens det i Qatar sitt tilfelle var 40% (Jones, 2022).

Qatar var riktignok fire år lengre i rampelyset, siden de begge fikk tildelt mesterskapene samtidig. I tillegg skal det nevnes at ulike land er opptatt av ulike saker, og at det i England er et ekstremt engasjement for fotball og menneskerettigheter. Men det er allikevel verdt å merke seg at Qatar fikk betydelig mer kritikk. Jones argumenterer for at

Western media tend to report ‘negatively’ on countries that are smaller, less visible and generally less powerful. (Jones, 2022)

Denne analysen er interessant å ha med siden den viser at Storbritannia, som på lik linje med Norge er et vestlig land, har rettet mer kritikk mot Qatar enn de f.eks. gjorde mot Russland da de arrangerte fotball-VM. Dette beviser tidligere nevnte artikkel fra Babar og Vora om et intenst trykk fra vestlige medier, spesielt under mesterskapet i Qatar. Det er også et interessant perspektiv som er greit å ha i bakhodet under analysen til de norske mediene NRK og TV 2.

4.13. Oppsummering

I dette kapitlet har jeg belyst hva slags tidligere forskning som har blitt gjort på emnet samt hvilke teoretiske perspektiver som vil ligge til grunn for analysen. Jeg har valgt ut teoretiske perspektiver som makt og soft power, kredibilitet, sportsvasking, nasjonsbygging, samt medienes samfunnsrolle og funksjon. Grunnen til at jeg har valgt ut akkurat disse emnene er at de er relevant mtp. oppgavens problemstilling samt hvordan mesterskapet i Qatar har utspilt seg. I tillegg har oppgaven vist at vestlig kritikk er et viktig element siden ikke alle lands medier peker på de samme sakene. Vestlige medier, som Norge selv er en del av, er altså noen av de som har rettet hardest kritikk mot Qatar. Det er ikke nødvendigvis feil, men viktig å ha med i argumentasjonen rundt mesterskapet. Disse hovedtemaene som teorien er basert på vil jeg som nevnt ta med meg inn i utvalgte dimensjoner som skal diskuteres videre i analysedelen. Disse blir grunnpilarer for oppgaven, og skal derfor snart analyseres nærmere. Men før dette skal det neste kapitlet handle om metode.

KAPITTEL 5: METODE

Dette kapitlet består av en detaljert beskrivelse og begrunnelse av empirien jeg har undersøkt. Jeg vil gå nærmere inn på hvordan jeg samlet inn og valgte ut datamaterialet. Jeg vil også forklare hvilke utfordringer jeg støtte på underveis, samt begrensninger ved mitt metodevalg. Men først og fremst skal jeg beskrive forskningsdimensjonene samt hvilken metode jeg har valgt og hvorfor.

5.1. Forskningsdimensjonene

Dimensjonene jeg har valgt å fokusere på i analysen er menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet, i tillegg til sportsvasking som en overordnet tematikk. Disse dimensjonene har jeg valgt fordi de er et utspring fra teorien og i tråd med oppgavens problemstilling. Menneskerettigheter belyses fordi det har vært et sentralt begrep rundt diskusjonen om fotball-VM i Qatar det siste tiåret og bygger opp rundt menneskerettighetssituasjonen, noe som er sentralt for denne analysen. Teorien har også bevist at Qatar har en egen plan for nasjonsbygging frem mot 2030, hvor det å arrangere store sportsarrangement har vært sentralt i denne prosessen. Kredibilitet har jeg også valgt ut på bakgrunn av teorien, og hvor viktig det er for et land å ha som grunnlag dersom andre land skal finne Qatar og deres budskap troverdig. Disse tre dimensjonene er altså valgt ut fordi de belyser Qatar fra ulike, men sammenflettede vinklinger, og det ville være interessant å se etter tendenser i artiklene fra NRK og TV 2 som omhandlet dette.

For å systematisere artiklene ytterligere har jeg videre delt de tre forskningsdimensjonene inn i underdimensjoner som jeg fant passende i forhold til artiklene jeg fant, samt tematikker som gikk igjen. Under menneskerettigheter valgte jeg migrantarbeiderne, LHBT+- og kvinners rettigheter samt boikott-debatten. Under nasjonsbygging valgte jeg fremming av Qatars kulturarv, makt og global vs. europeisk mediedekning. Og under kredibilitet valgte jeg korrupsjon og bestikkelser, medietilgang og pressefrihet samt vestorienterte perspektiver på Qatar. Ved å ha med disse underdimensjonene har det vært enklere å plassere artiklene under de rettmessige dimensjonene, samt at det gir en bedre flyt og et bedre oppsett for oppgaven.

5.2. Kvalitativ metode

For å undersøke ulike spørsmål innenfor forskning bruker man metode som hjelpemiddel. Det finnes to overordnede kategorier; kvantitativ og kvalitativ metode. Dette er metoder med ulike egenskaper. For å finne ut hvilken av metodene som passer best til et forskningsprosjekt, må en vurdere hva som vil gi best mulig svar på den en ønsker å forske på. Kvantitativ metode fokuserer på data som kan tallfestes. Her er det ofte snakk om å analysere et begrenset antall egenskaper innenfor et stort antall enheter (Østbye et al., 2013). Et eksempel på dette kan være en spørreundersøkelse hvor en lurer på hvilke fotballag som er mest populære i Norge blant et representativt utvalg på f.eks. 1500 personer. Kvalitativ metode fokuserer derimot på erfaringsmateriale. Dette kan være i form av intervju, observasjoner eller tekster. Ved kvalitativ metode bruker man et mindre antall enheter hvor man henter informasjon fra, men man ser gjerne etter flere aspekter ved enhetene. På denne måten kan man se etter mønstre, holdninger eller meninger rundt det som forskes på (Østbye et al., 2013). Som metode har jeg i dette prosjektet valgt sistnevnte, altså å anvende kvalitativ metode, nærmere bestemt kvalitativ tekstanalyse. For å ta velbegrunnede valg og vurderinger er det viktig å ha grunnleggende kunnskaper om hvilke metoder man bruker og de man velger bort (Østbye et al., 2023). Jeg kunne f.eks. valgt å anvende kvalitativt intervju og intervju sportsredaktørene i NRK og TV 2. På denne måten kunne jeg fått innsiktsfull informasjon på hvordan redaksjonene tenkte i utvelgelsen av tekst, form og vikling på sakene de publiserte i henhold til mesterskapet. Men ved å velge kvalitativ tekstanalyse kan jeg uansett se etter mønster og/eller tendenser fra tekstene til NRK og TV 2.

5.3. Tekstanalyse

Tekstanalyse er en generell betegnelse på kvalitative tilnæringsmåter som gjelder alle typer medietekster (Østbye et al., 2023). Innenfor medievitenskapen finnes det flere typer tekstanalyser som er utviklet med henblikk på å analysere forskjellige typer tekster. I en tekstanalyse stiller man spørsmål til teksten; med bakgrunn i et ønske om å finne ut noe om en bestemt type tekst eller tekster i henhold til problemstillingen(ene). En tekst består av mange enkeltelementer av innholds- og uttrykksmessig art. Dersom vi ønsker å si noe overordnet om tekstens mening, f.eks. hva en tekst betyr, eller hva slags verdier den formidler, må analysen forholde seg til teksten som helhet. En tekst behøver ikke være entydig, og kan ha mange betydninger. Dette blir ofte synlig dersom det oppstår kontroverser rundt en tekst i media

(Østbye et al., 2023). Dette er sentralt i min analyse av tekster hos NRK og TV 2, da det ofte oppstod kontroverser rundt tekstene som ble publisert. En tekstanalyse må også ha et formål. Formålene kan være basert på ulike innfallsvinklinger som uttrykksmessige aspekter, innholdsmessige forhold, teksten som historisk dokument, filosofisk orientert refleksjon og andres eller egen fascinasjon for bestemte medietekster. Iht. problemstillingene mine «hvordan ble sentrale forhold som menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet dekket av NRK og TV 2? Og hvilken rolle fikk sportsvasking i deres dekning» er det spesielt de innholdsmessige forholdene jeg er opptatt av. Tekstanalysen er også kjent som fortolkende. Tekst kan være både skrift, fotografi, levende bilder eller tale, noe som kalles det utvidede tekstbegrepet. I et stort fotballmesterskap som VM finnes alle disse i form av f.eks. reportasjer, direktesendinger, nyhetsartikler, eller radio, men denne oppgaven fokuserer altså på nyhetsartiklene som ble publisert av NRK og TV 2 (Østbye et al., 2023).

5.4. Valg av tekst

Når det gjelder valg av tekst, har jeg i oppgaven valgt å se utelukkende på nyhetsartikler på nett. Det er flere årsaker til dette. For det første er det nærmest umulig å få med seg alt som skjer under et fotballmesterskap, men dersom man hadde vært flere personer som samarbeidet, kunne dette vært et spennende perspektiv – altså å undersøke alle typer tekster under mesterskapet, da inkludert TV-sendinger, videoreportasjer, radiosendinger osv. For det andre fokuserer problemstillingene på hvordan Qatar og sportsvasking blir fremstilt i mediene. Og jeg mener den mest hensiktsmessige måten å undersøke dette på kan finnes i analyser av tekster skrevet av mediehusene. Tekster er helt konkret både enklere og arbeide med samt at de er lettere tilgjengelig enn f.eks. intervjuer og TV-sendinger. For det tredje er tekstene «nyhetsrettede» og jeg får et rikt mangfold på meningsutvekslinger. Helt konkret vil jeg undersøke tekster som er publisert på NRKs og TV 2s nettsider, av nyhetsdekningen til mesterskapet. Jeg kan derfor med denne metoden få innsikt i hvilke saker og meninger som var sentrale i forhold til sportsvasking i det norske mediebildet før, og under VM hos NRK og TV 2. Hvilke saker, artikler og debattinnlegg valgte NRK og TV2 å publisere? Ved å bruke dimensjonene menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet som grunnpilarer, vil datamaterialet bestå av utvalgte tekster fra disse dimensjonene.

5.5. Strategisk utvalg

I løpet av innsamlingen av analyse materialet gjorde jeg noen valg, og jeg skal nå kort nevne disse. I tillegg vil jeg også beskrive hvordan jeg tilnærmet meg det utvalgte materialet, samt fordeler og begrensninger med utvalgt metode. Jeg valgte NRK og TV 2 som de mediene jeg ville undersøke nettopp fordi det var de som hadde rettighetene til å sende mesterskapet i Qatar. På denne måten ville de være tett på mesterskapet, og aktive hver eneste dag, noe som potensielt kunne medføre mange overskrifter og tematikker. Dersom det er mange tekster og velge mellom, kan det være lurt å gjøre et strategisk utvalg for å finne det mest representative.

Ved strategisk utvelgning må vi på forhånd vurdere hvilke kilder vi tror gir mest og best informasjon. (Østbye et al., 2023)

Det er ikke alltid enkelt å på forhånd vurdere hva slags kilder man tror gir den beste informasjonen (Østbye et al., 2023). Men for å finne de mest representative kildene for denne avhandlingen, valgte jeg i all hovedsak å bruke det lokale søkefeltet både hos NRK og TV 2 for å finne saker som var relevante til problemstillingen. For å være sikker på at sakene skulle være relevante brukte jeg søkeord som var relatert til dimensjonene. Eksempler på dette var «menneskerettigheter Qatar», «sportsvasking Qatar», «kredibilitet Qatar», «merkevarebygging Qatar», «fotball-VM Qatar» osv. I tillegg til dette brukte jeg også saker som kom opp som lignende innhold da jeg var inne på sakene fra disse søkene. Et interessant aspekt med søkene jeg utførte på NRKs og TV 2s nettsider var at det i veldig variert grad gav forslag til artikler ut ifra hva søkeordene var. Eksempelvis gav «nasjonsbygging Qatar», svært få treff, noe som vil si at verken NRK eller TV 2 i særlig stor grad nevner dette begrepet direkte i sine artikler rundt mesterskapet, eller i det hele tatt. Et annet søk; «menneskerettigheter Qatar» derimot gav svært mange treff, og viste at dette var et begrep som ble nevnt hyppig i deres artikler. «Sportsvasking Qatar» hadde også en del treff, men langt fra like mange som «menneskerettigheter Qatar». «Kredibilitet Qatar» viste ingen resultater eller resultater som allerede hadde blitt vist via andre søkeord. Noen av disse søkeordene fungerte altså godt, mens andre ikke fungerte like godt. Å bruke ordet menneskerettigheter var desidert mest populært hos de to mediehusene. Søkene gav meg uansett mange artikler som var innsiktsfulle, og belyste de utvalgte dimensjonene, selv om selve begrepene ikke ble nevnt.

5.6. Metodisk tilnærming

Tekstanalyse starter ofte med et møte med en tekst som vekker en form for følelse. Dette kan være irritasjon, nysgjerrighet, begeistring eller undring (Østbye et al., 2023). For å finne ut om artiklene jeg leste var relevante og til hvilken dimensjon de tilhørte, lagde jeg et kategoriseringssystem. Jeg leste artiklene jeg hadde funnet, lagde oppsummeringer av tekstene, for så å kategorisere de under den dimensjonen de passet best under. Det var flere artikler som passet til flere dimensjoner, men jeg valgte da den dimensjonen som passet best til artikkelen. Spørsmål jeg stilte meg for å finne ut hvilken dimensjon artiklene tilhørte var:

1. Hvilken dimensjon belyser overskriften best?
2. Hvilken av dimensjonene passer best i form av innhold og mening?

Foruten å plassere tekstene til de ulike dimensjonene, lagde jeg et oppsummeringsavsnitt etter hver artikkel som forklarte på hvilken måte problemstillingene ble besvart eller hvordan de gjorde greie for tema. Jeg lagde meg også noen nøkkelord fra artiklene som svarte på hva som var de mest sentrale trekkene ved tekstene. I tillegg til dette noterte jeg ned hva slags type tekst det var, hvem som hadde skrevet den, og en kort beskrivelse av hva slags bilde som var lagt med artikkelen, dersom det var et. Dette gjorde jeg fordi det kunne være nyttig informasjon til analysen for å kunne se etter sentrale trekk og tendenser.

5.7. Fordeler og begrensninger

En fordel med denne metoden er at jeg kan systematisere utvalgte tekster og sitater fra artikler som er relevante for problemstillingen. Etter hvert som flere tekster ble gjennomgått ville jeg forhåpentligvis ha et innblikk i hva slags meninger som ble distribuert av kanalene rundt Qatar og sportsvasking, og som kunne kategoriseres innenfor dimensjonene. Det er også en rekke fordeler med å velge nettartikler fremfor papiraviser: det er mer plass i nettartikler, det er ingen tidsbegrensninger, en kan legge til lenker til kildemateriale og det er mye enklere å gi tilbakemeldinger til avsender (Østbye et al., 2023). Når det kommer til nettartikler og f.eks. TV/radio-sendinger er det også noen fordeler. I de aller fleste nettartikler på NRK og TV 2 er forfatterens navn også oppført, hvilken rolle forfatteren har (altså om det er en redaktør, journalist eller om det er et leserinnlegg), samt når artikkelen ble skrevet eller redigert. Artiklene kan noen ganger bestå av endringer, men da vil både endringsdato og hvilken endring det er snakk om være gjort rede for. I tillegg har en bedre tid når en leser artikler skriftlig og

kan enklere gjøre et valg om å stole på forfatteren eller ikke. Dersom det f.eks. er NRKs eller TV 2s sportsredaktør som har skrevet sakene, har det stor troverdighet.

Når det kommer til metodiske utfordringer, kan det også være en ulempe å kun se på nettsaker. Jeg gikk på denne måten glipp av direkteinnhold fra kanalene som potensielt kunne inneholde viktige samtaler blant eksperter, eller annet innhold som ble sendt. En annen utfordring med å bruke artikler fra nettsidene til NRK og TV2, er at jeg gjorde søket på artikler via søkeord, noe som kunne utelukke verdifulle artikler som ikke inneholdt akkurat disse søkeordene. Dette kunne medføre at oppgaven potensielt ikke klarte å fange den holistiske tematikken rundt problemstillingen jeg valgte. Det skal også nevnes at det spesifikke området denne oppgaven forsker på, ikke er mye forsket på fra før av, og at det derfor vil være vanskelig å trekke paralleller og røde tråder til andre sitt arbeid. Men målet med denne oppgaven var å se etter tendenser og helhetsinntrykk, så jeg ville derfor uansett få noe innsiktsfull informasjon basert på artiklene jeg valgte, og andre vil på denne måten kunne trekke paralleller til, eller bruke dette som et utgangspunkt eller referanse til fremtidig forskning på feltet.

5.8. Oppsummering

I dette kapitlet har den metodiske tilnærmingen blitt presentert. Jeg har forklart hvilken metode som har blitt brukt i oppgaven, forklart hvordan og hvorfor jeg har tatt de valgene jeg har tatt, samt forklart ulike fordeler og begrensninger med denne metoden. I tillegg har jeg presentert analysens tre hoveddimensjoner, samt kort om underdimensjonene. I det påfølgende kapitlet vil jeg ta for meg analysen. Etter analysen vil jeg presentere oppgavens funn før jeg kommer med en konklusjon.

KAPITTEL 6: HVORFOR SENDE MESTERSKAPET?

Før oppgavens dimensjoner vil bli analysert, vil jeg presentere to artikler om hvorfor NRK og TV 2 valgte å sende mesterskapet. I forkant av mesterskapet, var diskusjonen om å boikott svært stor i Norge, og en viktig faktor å ta i betraktning i forhold til oppgaven. Presentasjonen av disse artiklene vil kunne gi et innblikk i hvordan de to redaksjonene tenkte og vil vise hvorfor de endte opp med å sende verdens til nå mest omstridte VM i fotball.

6.1. Hvorfor være distributør av Qatars sportsvaskingsprosjekt?

NRK og TV 2 publiserte rett i forkant av mesterskapet en artikkel hver om hvorfor de valgte å være distributør av dette omstridte mesterskapet. TV 2s artikkel ble publisert den 8. november, 2022, klokken 10.54, mens NRKs artikkel ble publisert samme dag klokken 10.56. Dette er verdt å nevne siden det åpenbart ikke er tilfeldig at de ble publisert på nesten akkurat samme tidspunkt. Det antydes at de to kanalene hadde et tett samarbeid gjennom mesterskapet og det kan derfor tenkes at de sammen hadde en felles strategi for hvordan de skulle manøvrere seg gjennom mesterskapet.

6.2. Hele historien

I NRK sin artikkel «Derfor sender NRK fotball-VM» innledet NRKs sportsredaktør Espen Olsen Langfeldt med å si at:

NRK skal bruke flomlysene til å gi publikum den opplevelsen sporten fortjener, men også til å belyse i flomlys hva Qatar og FIFA egentlig står for. (Langfeldt, 2022)

Han forklarer at de skal vise mange kamper, men også benytte anledningen til å formidle historiene som Qatar og FIFA ikke ønsker å vise fram. De forklarer at de skal bruke kraften de har som mediehus og rettighetshaver til å fortelle *hele historien* om mesterskapet.

De ønsker at publikum skal være godt kjent med hvilket land mesterskapet sendes fra og at arbeidet med å belyse dette har pågått i lang tid, og at det vil fortsette også under og etter mesterskapet. Dette kan sies å være NRKs strategiske mål under mesterskapet. De sier at de ønsker å ha både et sportslig blikk på det hele, men også et kritisk.

Ved å publisere *hele historien* inkluderer det også sportslige artikler. Og dersom mediehusene verden over ble mest forbundet med sportslige artikler ville dette kunne bidra til sportsvasking på grunnlag av det Fruh, Archer og Wojtowicz (2022) beskrev om å henvise krenkelsene til en posisjon som er mindre tydelig enn selve mesterskapet. I tillegg risikerte mediene på denne måten at Google-søkene kun viste de positive sidene med arrangementet istedenfor menneskerettighetsbruddene.

Det skal også nevnes at glansbilder av en stat også kan være soft power – noe alle andre nasjoner som har arrangert et mesterskap tidligere også har deltatt i – inkludert Norge, som tidligere nevnt med f.eks. OL på Lillehammer. Forskjellen er som Fruh, Archer og Wojtowicz (2022) beskrev det; at sportsvasking ikke er korresponderende med soft power siden sportsvasking ikke kun handler om imagebygging, men også adresserer et moralsk problem. Det var også nettopp et moralsk problem Qatar hadde pga. De mange dødsfallene, og den dårlige behandlingen av migrantarbeiderne (Fruh, et al., 2022).

Langfeldt fra NRK argumenterte også for at de skulle bruke sin posisjon som rettighetshaver til å sette et kritisk søkelys mot Qatar og FIFA. Dette i tråd med NRKs samfunnsoppdrag som tidligere nevnt er å «styrke demokratiet, styrke norsk språk og kultur, etterstrebe mangfold og kvalitet samt være allment tilgjengelig» (Enli, Smith-Meyer og Syvertsen, 2022). I tillegg fortalte han at de som allmennkringkaster har et oppdrag i å sende store idrettsbegivenheter, og at nettopp fotball-VM er verdens største innen denne kategorien. Med dette så valgte de i følge Fruh, Archer og Wojtowicz alternativet om «transforming participation» i stedet for en boikott, som er de to alternativene de beskriver på hvordan man kan stå imot sportsvasking. Med dette så mente de da at dialog og press mot arrangøren ville være den mest effektive veien å gå, som vil si at de deltar, men samtidig tar et standpunkt mot urettferdighet. (Fruh, et al., 2022)

Sportsredaktør i TV 2, Vegard Jansen Hagen innledet TV 2s artikkel «Derfor sender TV 2 fotball-VM fra Qatar» med å beskrive Infantinos brev (Corneliussen og Fjellvang, 2022) hvor han ba alle VMs deltakerland om å fokusere på fotball, og med dette forsøkte å kue kritikerne. Hagen skrev at Infantino om tolv dager, når VM startet, ville forstå at han ikke kunne stoppe journalistikken. Med dette mente TV 2 at media har mer makt enn Infantino tror, og at han ikke kunne sette noen stopper for det (Hagen, 2022). Om mesterskapet gikk slik sportsredaktøren ønsket, eller hvem som satt igjen som «vinner» av denne maktkampen, kommer jeg tilbake til i funn/konklusjon.

6.3. En kamp mot sportsvasking

Langfeldt fra NRK kom med sterk kritikk av vertsnasjonen mens han argumenterte for at de valgte å sende mesterskapet, noe som er i tråd med oppgavens problemstilling angående hvordan nyhetsdekningen av menneskerettigheter ble:

Qatar er et land som på ingen måter er demokratisk, målt opp mot våre verdier. Søkelyset på Qatar har vist oss et land som har en sterkt begrenset ytrings-, forsamlings- og pressefrihet, som bryter menneskerettigheter, og diskriminerer folk på bakgrunn av seksuell orientering. (Langfeldt, 2022)

Å bruke ord som *våre verdier* som en motsetning til dem er nok et bevisst valg. Et viktig spørsmål å stille her er om det kun er våre verdier som er riktige verdier. Qatar blir på ingen måte fremstilt på noen god måte her. Artikkelforfatter forklarer at koblingen mellom autoritære stater og den organiserte idretten ikke er ny – og at formålet er å speile seg i lyset av det publikum elsker, noe som tar fokuset bort fra brutaliteter. Her lager han en kobling til hva sportsvasking er og hvordan det fungerer. Han forteller altså tydelig at NRK er imot sportsvasking og har jobbet og skal jobbe mot dette i fremtiden. Det skal også nevnes at NRK på den andre siden gjør det motsatte når de sender bilder på direktesendt TV om Qatar som hyller Lionel Messi siden sportsvasking har en effekt av å normalisere menneskerettighetsbrudd dersom en sportsklubb feirer suksess (Fruh et al., 2022). Feiring og glede rundt et lag eller mesterskap kan igjen føre til glede rundt eiere og sponsorer, som i dette tilfellet er Qatar. (Fruh, et al., 2022)

Hagen fra TV 2 kom med en appell hvor han argumenterte for at kritisk journalistikk aldri har vært viktigere i formidlingen av et mesterskap. At de skulle skildre fotball med verdens beste spillere, men samtidig sette et kompromissløst søkelys på kritikkverdige forhold (Hagen, 2022). Han sa at TV 2 skulle speile ambivalensen både de og mange seere følte på, og at anledningen var unik siden VM er verdens desidert største idrettsarrangement; med det største publikummet. Som sin journalistiske plikt og løfte til seerne, fortalte han at de skulle fylle TV-ruten med det hele og fulle bildet av Qatar. Både de store kampene og de vakre scoringene, men også de viktige historiene som dannet bakteppet for tidenes mest kontroversielle mesterskap (Hagen, 2022). I likhet med NRK argumenterte altså TV 2 for at de skulle sette et kompromissløst

søkelys på kritikkverdige forhold samtidig som at anledningen var unik, siden det var snakk om et av verdens største sportsarrangement.

6.4. Press fra media

Langfeldt forklarer også at deknningen har hatt som ambisjon å løfte kunnskapsnivået og forståelsen for det komplekse bildet som har omgitt vertslandet, og på denne måten gi innsikt til idrettens debatt om sportsvasking og autoritære regimer. Med større press fra både medier og menneskerettighetsorganisasjoner har resultater som har bedret forholdene for noen av arbeiderne skjedd, som nevnt tidligere nevnt fra Amnesty, ved bl.a. fjerning av noen av punktene til regelverket rundt kafalastystemet. Videre har FIFA endret tildelingene i form av en menneskerettighetspolicy. Dette beskriver menneskerettigheter, og viser at presset fra medier og organisasjoner har hjulpet noe (Amnesty, 2022). Som Langfeldt også argumenterte for, kan man si at nettopp dette presset til media derfor er veldig viktig, og kanskje mer effektivt enn boikott på disse punktene. Siden bred dekning av kritikkverdige forhold fører til endring kan man spørre om hvorfor man skal boikotte dersom deltakelse viser til forbedrede forhold for migrantarbeiderne. Men med en boikott ville man vært foruten glansbildene, og kan på den andre siden argumentere for at Qatar ikke hadde fått like stor oppmerksomhet.

Hagen fortalte at deres journalister en rekke ganger besøkte Qatar, og at de har reiste til både Jordan og Nepal for å møte mennesker som var direkte berørt av brutale og systematiske brudd på ytringsfriheten og menneskerettigheter i Qatar. Blant disse har de møtt varslere, immigrantarbeidere, familiene til døde samt skadde arbeidere og kilder som ligger i dekning. I tillegg intervjuet de mennesker i Midtøsten som var stolte over det første mesterskapet i et muslimsk land og som gledet seg til VM (Jansen, 2022). Dette i likhet med NRK som også fikk noen av sine journalister arrestert i forsøket på å snakke om kritikkverdige forhold (Langfeldt, 2022).

Dette viser at begge redaksjonene jobbet utenlands og gikk langt for å dekke helheten av arrangementet i forkant av mesterskapet. At det har ført til arrestasjoner i forsøket på å formidle de kritikkverdige forholdene viser at Qatar tydelig hadde noe å skjule. Men det fortelles også at det var mange i Midtøsten som var stolte over mesterskapet og som gledet seg. En side som kanskje har falt litt bort i diskusjonen om Qatar, hvert fall i den norske mediedekningen.

I likhet med NRK forklarer Hagen at som kollegaene i NRK, hadde de i TV 2 diskutert mye og lenge, men landet på at de ville sende mesterskapet, på lik linje med andre store europeiske allmennkringkastere som BBC, SVT, DR osv. (Hagen, 2022).

Samtlige mobiliserer den kritiske nyhetsjournalistikken for å øke bevisstheten rundt forholdene i Qatar, og vil ta med publikum bak den polerte fasaden. Det formidable sportsvasking-prosjektet Qatar så for seg ved tildelingen i 2010, vil møte tøff motstand i kraft av fri, undersøkende journalistikk. VM blir neppe en PR-fest for Qatar, og TV 2 er forberedt på å ta vår del av ansvaret for at det ikke skal skje. (Hagen, 2022)

6.5. Tydelig samarbeid

Begge artiklene til NRK og TV 2 som beskrev hvorfor de valgte å sende fotball-VM; er relativt like i både oppsett og argumentasjon, i tillegg til at de er publisert på samme dag, med kun et par minutters mellomrom. Konklusjonene har den samme røde tråden, og det er tydelig at de har hatt et samarbeid, noe de også sa de skulle ha. Målene deres er de samme, og de bruker til tider tilsvarende begrep. Det NRK beskrev som «glansbilder», beskrev TV 2 som «polert fasade». Begge oppsummerte også at de skulle ta ansvar for at det ikke skulle bli noen PR-fest for Qatar. I tillegg sammenlignet de seg med andre store allmenkringkastere som BBC, SVT, DR osv. Dette viser at de forholder seg til andre europeiske kringkastere. De hadde alle et felles mål om å fremme seg selv som kritiske medier som dekket alle sidene av mesterskapet. På denne måten kunne de skape de en legitimerende effekt, og en troverdig kilde til nyheter.

Videre vil jeg nå ta for meg de tre forskningsdimensjonene oppgaven er delt inn i; menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet. Under hver av disse dimensjonene kommer det artikler som NRK og TV 2 har publisert på sine nettsider i forkant og under mesterskapet. Disse artiklene vil kunne vise ulike tendenser og poenger som fungerer som svar på problemstillingene. Dette vil lede frem til en konklusjon.

KAPITTEL 7: MENNESKERETTIGHETER

Begrepet menneskerettigheter ble hyppig forbundet med Qatar i artiklene til NRK og TV 2, og helst mangelen på det. Med de mange anklager for menneskerettighetsbrudd, i kombinasjon med søket jeg gjorde på artikler som beskrevet i metoddelen, er det derfor naturlig å starte med noen artikler som har med menneskerettigheter å gjøre. Både NRK og TV 2 dro som nevnt ned til både Qatar og andre land hvor migrantarbeiderne kom opprinnelig fra for å intervju dem. Historiene deres var sterke virkemidler i mediene og skapte mye oppmerksomhet med sine til tider brutale historier.

7.1. Migrantarbeiderne

«Migrantarbeidernes historie» handler om migrantarbeideren Birena Paswan. Han er opprinnelig fra Nepal og bor i en landsby der. Han var i Qatar i tre år og jobbet som elektriker. Han forteller i artikkelen om vanskelige kår, hvor han stort sett jobbet hele tiden, og ikke turte å klage i frykt for å miste jobben. Ofte fikk han ikke lønning når han skulle, og det gikk lang tid mellom hver gang. Han forteller at han måtte streike for å få lønnen sin (Skjærstad og Næss, 2022). Dette i tråd med hvordan Amnesty beskrev forholdene til migrantarbeiderne i Qatar (Amnesty, 2022). Da han til slutt ikke var i stand til å jobbe lengre, fikk han sparken. Et sitat fra artikkelen er beskrivende:

Jeg var hjelpsløs og kunne ikke kjempe mot dem. De er mektigere enn jeg er.
(Skjærstad og Næss)

Dette viser hvilken makt Qatar og sponsorene i kafala-systemet har/hadde over sine arbeidere. En kan trekke paralleller til «hard power» som tidligere nevnt er en brutal form for makt hvor noen beordrer makt over andre. Dette er altså tydelig en maktform Qatar brukte i behandlingen av sine migrantarbeidere. Det fortelles også i artikkelen at TV 2 reiste til Nepal fordi de i Qatar ikke får den samme muligheten til å snakke med fremmedarbeidere (Skjærstad og Næss, 2022).

De bor bak murer og gjerder i utkanten av Doha. Over en million migrantarbeidere bor i leirer, strengt kontrollert av sikkerhetsvakter og overvåkningskameraer. De blir hentet og levert i busser for å komme seg til og fra arbeid (Skjærstad og Næss, 2022).

På denne måten forklares det at arbeidere kan bli satt i skade eller fengslet dersom pressen snakker med dem. Det er vanskelig å komme i kontakt med lokale kilder, samt å filme utenfor de rikeste områdene (Skjærstad og Næss, 2022). Dette forteller mye om både menneskerettighetene der, samt mangelen på pressefrihet. Håvard Melnæs som er redaktør for fotballmagasinet Josimar, forteller i samme artikkel om en av reisene han har hatt til ørkenstaten:

Qatar er jo en politistat. Og det som slår meg når jeg er her er at alle er redde. Fremmedarbeiderne er redde, qatarerne er redde at alle er redde. Man kan ikke være seg selv, man må liksom spille en rolle. (Skjærstad og Næss, 2022)

Som Webers definisjon på makt beskrev: «Power is the ability to exercise one's will over others» (Weber, 1922). Det viser hvor mye makt eliten i Qatar har over sine arbeidere, og noe Qatar forsøkte å koste under teppet med sine glansbilder av staten under mesterskapet.

Artikkelen forteller også om de dårlige forholdene som det ble lovet bedring på, men som myndighetene i etterkant har fått sterk kritikk for at de ikke har fulgt opp. Dette har blant annet gått hardt utover Biendra som i et forsøk på å forsørge familien sin har tatt opp lån og åpnet kiosk i et område hvor arbeidsledigheten er svært høy (Skjærstad og Næss, 2022). Denne artikkelen viser godt hvordan mange av migrantarbeiderne sliter etter å ha jobbet i Qatar. Det er selvfølgelig ikke slik for alle, men for mange. Dette samsvarer med det Amnesty skrev om behandlingen av migrantarbeiderne, hvor de var avhengige av kafalssystemet, arbeidet under utrygge forhold, ikke fikk betalt og hvor de heller ikke kunne klage i frykt for represalier (Amnesty, 2022). Qatar blir altså på ingen måte fremstilt på noen god måte i denne artikkelen. Det er en virkelighetsnær artikkel som beskriver hvordan livene til migrantarbeiderne som jobbet for å stille i gang mesterskapet, egentlig hadde det. Det er en kritisk artikkel som er i tråd med det TV 2 og NRK ønsket med dette mesterskapet, altså å jobbe mot sportsvaskingsprosjektet til Qatar. Det er også et godt eksempel på hvordan mange av migrantarbeiderne ble behandlet i praksis. At Qatar ikke ville hjelpe folk som Biendra var et av problemene de brukte sportsvasking til å skjule løftebruddene sine med. Dersom alle artiklene hadde lagt seg på denne linjen, både i vesten og resten av verden, er det ikke sikkert glansbildene hadde skint like skarpt i Midtøsten.

7.2. LHBT+

Foruten om migrantarbeiderne er det også andre grupper i samfunnet som har lite rettigheter i Qatar; LHBT+ personer og kvinner. I artikkelen «Homofile «Rafael» er i Qatar: Her er jeg verken trygg eller velkommen» introduseres Rafael som er brasiliansk og var i Doha fordi han jobbet på cruiseskip. Han fortalte i artikkelen at han er stolt av den han er, også i Qatar. Han ble fortalt at han burde ta av regnbuearmbåndet da han først kom til Qatar. Han var veldig bekymret den første dagen, og sluttet å bruke regnbueklær for å føle seg mer komfortabel i gatene. Da han logget inn på datingapper der var den største forskjellen at folk ikke hadde profilbilder. Artikkelforfatter skriver også om hvordan homofili som nevnt tidligere kan bli straffet med opptil sju års fengsel i Qatar. Mange nasjoner ønsket å sette fokus på har One Love-kampanjen, men FIFA ville det annerledes (Yazici, 2022). Dette gjenspeiler kritikken Qatar har fått for sitt forbud mot homofili, og behandlingen av personer innenfor LHBT+-miljøet. At mennesker var redde for å være den de er, er kritikkverdig og noe som kunne risikere å gå under radaren dersom Qatar lyktes med sitt sportsvaskingsprosjekt. Qatar blir i denne artikkelen med et personfokus igjen fremstilt som et land som har mye makt, hvor ikke alle kan føle seg like trygge.

Rafael satt ikke igjen med gode erfaringer fra sitt besøk i Qatar og fortalte i artikkelen at han ikke ønsket å reise tilbake til Qatar i fremtiden (Yazici, 2022). Dette strider med soft power strategien om å få flere turister til landet, og gjøre slik at andre land ønsker å få det de har (Nye, 1990). For det er ikke mange som ønsker å reise til et land hvor de ikke føler seg trygge. Qatar er som nevnt kjent for den dårlige behandlingen av personer innenfor LHBT+-miljøet. Men det skal nevnes at like rettigheter for alle er noe de fleste personer ønsker seg. Og dersom Qatar er for strenge med LHBT+ personer, og det ilt. mesterskapet kom frem mange nok artikler til at dette ble et velkjent fenomen, kan man jo tenke seg at det kunne smittet over på den øvrige befolkningen også. For hvorfor skal man reise til et land som ikke ønsker alle like mye velkommen? Dette er eksempel på et noe sportsvasking er et glimrende virkemiddel for Qatar å vaske over under mesterskapet. Men som tidligere nevnt kan en utilsiktet konsekvens av sportsvasking istedenfor være økt fokus på statens interne politikk grunnet den nye globale oppmerksomheten rundt mega-event som fotball-VM. Og nettopp mangel på LHBT+ rettigheter er et eksempel på oppmerksomhet som kan blusse opp under et slikt mesterskap (Jiménez-Martínez og Sky, 2018). Dette så vi eksempel på under mesterskapet da en rekke europeiske land ønsket å bruke regnbuebåndet, men ble nektet av FIFA som lanserte andre typer

armbånd som skulle vise solidaritet, men dog uten regnbuefargene. Dette skapte mye debatt i vestlige land og skapte ikke noe godt bilde av verken FIFA eller Qatar (Bakken og Næss, 2022).

I en annen artikkel angående samme tema kunne NRK avsløre at flere VM-hoteller nektet homofile å bestille rom i forkant av mesterskapet, selv om FIFA-presidenten kom med løfter om at alle var velkomne til Qatar. Mer enn en fjerdedel av hotellene anbefalte at man ikke viste sin legning (Ekeland og Halkier, 2022). At mesterskapet var for alle, var lenge Infatinos budskap, men tre av hotellene NRK spurte (under falsk identitet for å sikre troverdig svar) avviste forespørselen, mens et av hotellene påpekte at det var «against hotel policy». I tillegg svarte 20 hoteller at de tillot innkvartering, men med forbehold og klare anbefalinger om at man ikke skulle vise at man er homofil. 33 hoteller hadde ingen innvendinger, mens 13 hoteller unnlot å svare (Ekeland og Halkier, 2022). Dette viste at FIFAs president Infantino begikk løftebrudd. Det strider mot fotballens kjerneverdier, og viste at homofile i bunn og grunn ikke ville være trygge dersom de sjekket inn på enkelte VM-hoteller. Qatar blir derfor her igjen fremstilt som et utrygt sted å reise til for homofile. At en nasjon ikke er likestilt, kan potensielt også påvirke mange heterofile til å ikke ønske å reise, fordi de aller fleste ønsker likestilling. Denne saken føyer seg inn i rekken av artikler som var kritiske mot mesterskapet, og understreker et av målene NRK og TV 2 hadde gjennom mesterskapet, altså å sette et kompromissløst søkelys på kritikkverdige forhold.

En annen artikkel som beskriver forholdene til LHBT+ personer i Qatar forteller hvordan en LHBT+-aktivist, Peter Tatchell, ble arrestert og løslatt samme dag pga. protester i Qatar. Qatar på sin side nektet for at arrestasjonen i det hele tatt skjedde (Fyrstro-Gjerde et al., 2022). Det viser definitivt at det vekker oppsikt å demonstrere i Qatar. At Qatar nekter for at det skjedde viser hvor langt de er villig til å gå for å fremstille seg selv som suksessfulle. For å appellere til verdensbefolkningen og vise seg fra sin beste side, er ikke nekting av frie demonstrasjoner veien å gå, og er gjerne derfor de prøvde å skjule det. Qatar blir i denne artikkelen fremstilt som et land hvor det vanskelig å demonstrere i, og som nekter for at arrestasjoner i det hele tatt har funnet sted. Dette er et godt eksempel på hvordan sportsvasking kan fungere i praksis. For hvordan skal man argumentere mot Qatars rettsinnsats dersom de som sitter på makten nekter for at en hendelse i det hele tatt har skjedd?

7.3. Kvinner

Foruten om migrantarbeidere og LHBT+ personer, føyer også kvinner seg inn under gruppen med lite rettigheter i Qatar. NRK skrev en artikkel om Qatars kvinnelandslag i fotball og beskriver det som er lag man sjelden ser noe til og som heller ikke har eksistert veldig lenge (Ekeland et al., 2022). Tidligere i oppgaven har jeg beskrevet at kvinner i Qatar har lite rettigheter, og det er derfor både vanskelig å finne noen som kan la seg intervju og enda vanskeligere, noen som faktisk spiller fotball. Artikkelforfattere beskriver det som vanskelig å finne Ghaida, en av kvinnene som spiller fotball i ørkenstaten. FIFA lovet etter de fikk arrangere VM at de skulle promotere kvinnefotball, men det er ikke ofte man ser noe til dette landslaget. Etter svært mye jobb for å få tak i noen, møtte NRK Ghaida i en lukket gymsal på et universitet. I rommet var vinduene langt opp slik at det var vanskelig å se hva som skjedde i salen. Ghaida fortalte til NRK at å spille fotball kan hindre jenter fra diverse muligheter i fremtiden, som f.eks. å gifte seg. En av grunnene til dette er pga. ryktet til familiene deres (Ekeland et al., 2022). Artikkelen viste også til en brosjyre om kvinnefotballstrategi fra FIFA hvor de skrev at:

FIFA skal forsikre seg om at innen 2022 skal 100 prosent av medlemslandene ha utviklet omfattende strategier for kvinnefotball. (Ekeland et al., 2022)

Og samtidig var status i oktober 2022 at Qatars kvinnelandslag ikke eksisterte på FIFA-rangeringen. I tillegg lovet også Qatar at de skulle promotere kvinnefotball i sitt bud for å arrangere mesterskapet, samme år som de opprettet et kvinnelandslag. Men landslaget har ikke har spilt en kamp i perioden mellom 2014 og 2022. (Ekeland et al., 2022). Ghaida beskrev at hun har måttet kjempe både følelsesmessig psykisk for å få spille fotball:

Folk begrenset meg. Jeg hadde ikke makt til å spille fotball. (Ekeland et al., 2022).

Denne artikkelen er svært representativ på hvor vanskelig det er for kvinner i Qatar, og hvor mye maktforholdet i ørkenstaten igjen vises svært tydelig. Kvinners rettigheter er mye dårligere enn menns, og de har generelt svært lite makt. I Qatars plan (General secretariat for development planning, 2008) som fungerer som et hovedmål for deres nasjonsbyggingsprosess frem mot 2030 ble det nevnt at kvinner ville få en betydelig rolle i alle deler av livet, spesielt innenfor deltakelse i økonomiske og politiske beslutninger. Det er vanskelig å si hvilken grad

de har kommet på veg med dette, men innenfor fotballen må de sette opp farten med endringer dersom de skal rekke sitt mål innen 2030.

En annen artikkel som beskriver hvordan det er å være i Qatar som kvinne er en artikkel fra NRK som handler om hvordan Qatars fotballpresident håndhilste på alle VM-dommerne etter bronsekampen, hvor alle dommerne skulle få medalje. Fotballpresidenten unnlot på sin side å håndhilse på den kvinnelige dommeren. Den kvinnelige dommeren fikk kun et lite nikk da hun passerte, mens de mannlige dommerne fikk håndtrykk og nese-mot-nese, noe som er en lokal gest for et tegn på dyp respekt (Sande og Sander, 2022). Postdokor ved Christian Michelsens institutt, Mari Norbakk som er ekspert på området fortalte at fremtreden kunne være av religiøse årsaker, men mente også at han likevel kunne anerkjent henne med en bukk eller med en hånd på hjertet (Sande og Sander, 2022). Uansett hva som var intensjonen bak denne hendelsen, fremstod den ikke i noe positivt lys for resten av verdens befolkning når man som bakteppe vet at kvinner har få rettigheter i Qatar. Det fremstår som arrogant og smålig, å ikke behandle de som har gjort akkurat den samme jobben, likt. Qatar fremstår her som et konservativt land, som ikke ønsker å bøye seg for andre enn seg selv og sine skikker. Dette i kontrast med hvordan de i lang tid har ønsket å fremstille seg som en liberal og åpen stat samt med et ønske om å fjerne gamle stereotypier (Amara, 2011).

Den siste artikkelen jeg har valgt å ta med under dette temaet er ikke direkte forbundet med Qatar, men har med nabolandet Saudi-Arabia å gjøre. Den ble publisert etter mesterskapet i Qatar og er verdt å nevne siden det pågår like tendenser i de to nasjonene. I etterkant av mesterskapet gikk det mot kvinnenenes fotball-VM som ble avholdt sommeren 2023 i Australia og New Zealand. Denne artikkelen beskrev hvordan turistselskapet Visit Saudi ble valgt som en av sponsorene for mesterskapet (noe de også var for Qatar). Dette i regi av FIFA (Fystro-Gjerde, 2023). At en sponsor brukes fra Saudi Arabia, som har svært lite rettigheter for kvinner, er svært kritikkverdigg. I Saudi Arabia er kvinner, som artikkelen beskriver, fortsatt underlagt et vergesystem, hvor de må ha bekreftelse fra menn for å utøve visse sosiale aktiviteter som f.eks. helsetjenester og ekteskap. Saudi-Arabia har i lang tid blitt kritisert for å bedrive sportsvasking på mange ulike områder, og toppet altså dette ved å være sponsor for fotball-VM for kvinner i to land som er på toppen når det kommer til likestilling, i motsetning til seg selv (Fystro-Gjerde, 2023). Dersom autokrate land som Saudi-Arabia får fortsette å bruke sportsvasking i den grad de gjør, viser det i hvilken grad den nord-europeiske kritikken ikke har så mye å si, hvert fall enn så lenge. Tidligere i oppgaven beskrev jeg hvordan Saudi-Arabia har markedsført seg i

England ved oppkjøpet av Newcastle og hvordan de bruker Saudi-Arabias flagg på Newcastles bortedrakter (Johannessen, 2022). Denne situasjonen hvor Visit Saudi ble valgt som sponsor for kvinnemesterskapet, er altså sammenlignbart med det som skjedde i Qatar. Dette viser hvordan de to nasjonene markedsfører seg som land rundt om i verden, for å skjule over for tramp mot menneskerettigheter o.l., hvilket er et svært godt eksempel på sportsvasking.

Artiklene oppgaven nettopp har tatt for seg viser hvordan migrantarbeidere, kvinner og LHBT+-personer har det i Qatar, hvor NRK og TV 2 fremstilte de slik de sa de skulle, altså ved å avdekke kritikkverdige forhold. Qatar blir fremstilt som et land det er farlig å reise til, hvor det er dårlige eller ingen rettigheter for kvinner, migranter og LHBT+-personer. Sportsvasking blir her bevist i praksis som et av virkemidlene Qatar brukte for å skjule over mangelen på trygghet og rettigheter.

7.3. Boikott-debatten

I forkant av mesterskapet var det en debatt som blusset veldig opp i norske medier, nemlig boikott-debatten. Hovedspørsmålet i denne debatten var hvorvidt man som medier skulle boikotte mesterskapet eller ikke. Dette er viktig å ha med i oppgaven siden det er en debatt som drøfter hvordan mediene forholdt seg i diskusjonen om menneskerettigheter.

I utgangspunktet analyserer jeg kun NRK og TV 2 i denne oppgaven, men velger likevel å ha med et eksempel utenfor dette for å beskrive en kontrast til hvordan NRK og TV 2 valgte å håndtere mesterskapet. ABC Nyheter er en norsk nettavis som er reklamefinansiert, som ikke mottar pressestøtte og er gratis og tilgjengelig for alle (ABC Nyheter, 2023). De valgte i motsetning til NRK og TV 2 å boikotte mesterskapet. I en artikkel publisert i forkant av mesterskapet skrev de at det for dem var det et spørsmål om rett og galt, og at de ikke ønsket å bidra til å legitimere en stat som undertrykker kvinner og homofile og samtidig nærmest holder slaver som arbeidskraft. De forklarte videre at de selvfølgelig skulle sende det politiske, men ikke sportslige resultater (NTB, 2022). Dette er et godt eksempel på noen som valgte å boikotte, av prinsipp. Dette er en av metodene som blir beskrevet av Fruh, Archer og Wojtowicz (2022) på hvordan man kan stå imot sportsvasking. Dette alternativet blir som nevnt beskrevet som «ending participation», hvor man nekter å skrive om en turnering som er tiltalt for sportsvasking (Fruh, et al., 2022). TV 2 og NRK valgte på sin side å sende både det kritiske, samt det sportslige, og valgte med dette den andre metoden for å stå imot sportsvasking på,

altså «transforming participation, som vil si at de valgte å delta, men samtidig å ta et standpunkt mot urettferdighet (Fruh, et al., 2022). Det skal også nevnes at TV 2 og NRK er betraktelig større enn ABC Nyheter, og at de førstnevnte vanligvis har store sendinger før og etter kampene, samt intervjuer med spillere, trenere osv. Men de har begge nettsider som skal tjene penger på klikk, og de som valgte å boikotte valgte også bort mange muligheter til saker med klikk – noe som også viser et kraftig standpunkt. Dette viser at ABC Nyheter blant mange andre valgte sin rolle mot sportsvasking, altså at de på ingen måte ønsket å ta noe som helst del i et mesterskap bygget på dette. NRK og TV 2 på sin side forklarte som nevnt hvordan de ønsket å delta, men samtidig være en kritisk stemme mot det som skjedde der nede. Uansett hvilken av metodene mediene valgte å bruke, fremmer dette også et budskap ut til den øvrige befolkningen.

Stuart Hall sin modell «encoding/decoding» er beskrivende i denne diskusjonen (Hall, 2007). Ved å publisere hvilken fremgangsmåte de ulike mediene valgte å gå for under mesterskapet, fremmet de også et tydelig budskap. Både ABC Nyheter og NRK og TV 2 la opp til sin foretrukne lesemetode ved å enten delta eller ikke i mesterskapet. ABC Nyheter ønsket å fremme seg selv som en sterk motstemme mot menneskerettighetsbrudd, mens NRK og TV 2 ønsket å være en stemme mot urettferdigheter, samtidig som de var avsender av mesterskapet. Ifølge Halls modell; er ikke publikum passive, men aktive meningsbærere og hans tre hypotetiske posisjoner ble som tidligere nevnt beskrevet som eksempler på hvordan publikum kunne tolke et budskap; den dominant-hegemoniske, den forhandlende og den opposisjonelle posisjonen (Hagen, 1995). Qatar ønsket å vise seg fra sin beste side under mesterskapet, men med åpenbare menneskerettighetsbrudd i bagasjen; ble ikke mesterskapet tatt imot med åpne armer av alle. For den delen av publikum som så på mesterskapet uten å tenke så mye over hva som hadde skjedd og skjer i Qatar ellers, er den dominant-hegemoniske posisjonen beskrivende. Dersom man fulgte med på noen av kampene i mesterskapet, pga. f.eks. sterk interesse for fotball, men likevel valgte å velge bort mye av det med vilje, kan man si at den forhandlende posisjonen er beskrivende. For den delen av befolkningen som gikk for en boikott av mesterskapet er den opposisjonelle posisjonen beskrivende. ABC Nyheter er av den delen som valgte en boikott og da den opposisjonelle posisjonen, mens NRK og TV 2 som avsender av mesterskapet, men med en sterk kritisk stemme imot må sies å være en del av den forhandlende posisjonen.

En artikkel som gir en pekepinn på hva norske fotball- og medieprofiler tenkte om mesterskapet, og om de skulle følge med på det eller ei var en artikkel publisert av NRK i

november, 2022. «Halve Noreg seier nei til VM: - Så vondt at ein ikkje kan glede seg» viser at mange flere enn vanlig valgte bort et VM i fotball, hvorav noen fortsatt ønsket å se på. Landslagsspiller Frida Maanum valgte å ikke se på det fordi det var verdier som hun ikke stod for. Landslagsspiller Stefan Strandberg sa på sin side at han skulle se på mesterskapet for følge med på de beste og lære av dem. I tillegg mente han at det var naivt å tro at ting vi gjør, er bedre enn alle andre. Det samme mente fotballtrener Kjetil Rekdal. Han fulgte med på mesterskapet fordi han er interessert i fotball og ønsket å oppdatere seg med faglig påfyll. Molde-trener Erling Moe valgte å se på mesterskapet på grunnlag av at han hadde mer sansen for dialog i og rundt ting, istedenfor boikott. Forfatter og Josimar-skribent Nils Henrik Smith var på sin side klar på at han ikke skulle se mesterskapet av personlige og politiske grunner. Dette på grunnlag av menneskerettighetsbruddene, og for å sette et standpunkt med en boikott for å vise at han ikke fant seg i dette (Christiansen, et al., 2022).

Denne artikkelen viser at kjente profiler fra fotballmiljøet i Norge var splittet i om de skulle se på mesterskapet eller ikke. Det var tydelig at mange valgte å ikke se på, hvor de fleste av disse mente dette pga. menneskerettighetsbruddene, og at en boikott var det eneste og mest rasjonelle valget for dem, noe som speiler den opposisjonelle leseposisjonen i Halls modell. På den andre siden var det også en del som valgte å se mesterskapet, hvor mange mente at de skulle se på for fotballens skyld, og at dialog var det beste virkemiddelet, noe som speiler den forhandlende leseposisjonen i Halls modell (Hall, 2007).

Foruten om mediene og publikum, er det en gruppe mennesker som også har stor påvirkningskraft; musikkartister, kjendiser og influencere. Dette er en kort artikkel som skrev om hvordan artisten Dua Lipa avfeiet Qatar-planer og at hun hadde satt et standpunkt om å ikke besøke landet før løfter om bedre menneskerettigheter var oppfylt (Lie, 2022). Å opptre under åpningsseremonien i et omstridt mesterskap som i Qatar, var turbulent. Dersom man opptrådte ville man være en merkevare for mesterskapet, og ansiktet ville kunne kobles til det. Om man på den andre siden valgte å ikke opptre, satte man et kraftig standpunkt om å ikke støtte mesterskapet. En artist som Dua Lipa har mange fans, og med dette kommer også stor påvirkningskraft. Artisten selv sa at:

Jeg kommer til å heie på England fra avstand, og ser frem til å besøke Qatar når alle menneskerettighets-løfter er oppfylt, slik de lovet da landet ble tildelt mesterskapet.
(Lie, 2022)

Som tidligere nevnt argumenterte Fruh, Archer og Wojtowicz (2022) for de to mulighetene for å stå imot sportsvasking på. De to mulighetene Dua Lipa her hadde, var som kjent «ending participation» og «transforming participation». Ved å bruke sistnevnte kunne hun f.eks. reist ned dit og opptrådt, men samtidig kommet med et budskap mens hun sang. Men med dette kunne det også medført risiko, å snakke mot styresettet i Qatar. Men hun valgte «ending participation», altså å boikotte eller nekte å reise dit. Dette viste et tydelig ståsted. Det kunne også potensielt ha stor påvirkningskraft for hennes følgere og fans. Det skal også sies, som nevnt i artikkelen at dette er en artist som tidligere har opptrådt på store forballhendelser. Et eksempel var da hun var hovedattraksjon før Champions League-finalen i Kiev i 2018 (Lie, 2022). At hun da takket nei til å stå på scenen i Qatar, gjør gjerne standpunktet hennes enda sterkere.

Nå har vi snakket om den delen av publikum som er rundt fotballbanen, men de som befinner seg på den er også viktig. Den store boikottdiskusjonen tok som kjent Norge og Nord-Europa med storm, og et eksempel på et lag som valgte «transforming participation» (Fruh, et al., 2022) var Australia. Det handler som nevnt om å delta, men samtidig ta et standpunkt mot urettferdighet. I underkant av en måned før mesterskapet startet gjorde også Australia en kollektiv protest mot Qatar. De lagde en video, med 16 spillere fra landslaget, hvor de bl.a. sa at det må skapes et migrantsenter for arbeidere som utsettes for brudd på menneskerettighetene, og homofili må avkriminaliseres. På denne måten fortalte de at vi kan skape en arv som går mye lengre enn det siste fløytesignalet i Qatar. De fortalte også at all lidelsen til migrantarbeiderne samt deres familier ikke kan ignoreres (Bjelland, 2022). Dette sendte et tydelig budskap til Qatar. En lignende aksjon skjedde under mesterskapet. Tyskland, Danmark, England og Belgia ønsket å bruke One love kaptainsbindet under sine kamper, men da satte FIFA foten ned og la ned forbud mot bruk av bindet samt truet med sportslige sanksjoner. Dette skapte store reaksjoner i Europa (Johannessen, 2022). Å true med sportslige sanksjoner som gule kort kan igjen påvirke fotballspillerne på banen, og potensielt true deres avansement til sluttspillet. Det er derfor ikke ønskelig for spillerne å motta sanksjoner. Australia sitt tilfelle er et eksempel på et direkte budskap som treffer. Dersom enda flere landslag, og spesielt de største fotballspillerne som når ut til flest folk med den største påvirkningskraften hadde gjort dette, ville det gjerne påvirket enda mer. Dette viser også tydelig at sportsvasking har spilt en stor rolle i mesterskapets forkant, og at Australias landslag ønsket å si ifra til Qatar og FIFA om at menneskerettighetene ikke var glemt og at behandlingen av migrantarbeiderne ikke var greit.

De norske mediene fremstiller igjen Qatar i artikkelen om Australia som en stat som begår menneskerettighetsbrudd. Det andre eksempelet viser igjen hvor stor makt som florerer hos toppene i FIFA og Qatar, hvor de bare kunne dele ut sportslige sanksjoner dersom noen gikk imot det de mente. Det viser også hvordan Qatar og FIFA knebler de som står imot dem uten konsekvenser.

I disse artiklene som har handlet om menneskerettigheter, enten i form av migrantarbeiderne, LHBT+ personer, kvinner, eller boikottdebatten har oppgaven nå tatt for seg ulike artikler NRK og TV 2 publiserte rundt disse temaene. Vi har sett at mediene har fulgt den strenge linjen de sa de skulle følge ved å beskrive kritikkverdige forhold i ørkenstaten. Vi har også sett på hvordan Stuart Halls (2007) modell «encoding/decoding» er passende for å beskrive publikum og mediers posisjon i forhold til mesterskapet. I tillegg har vi sett på hvordan man kan velge å stå imot sportsvasking på ved Fruh, Archer og Wojtowiczs (2022) to metoder for enten «ending-» eller «transforming participation». Etter å ha diskutert ulike aspekter ved de ulike debattene rundt menneskerettighetssituasjonen, skal oppgaven nå fokusere videre på nasjonsbygging.

KAPITTEL 8: NASJONSBYGGING

Qatar har som tidligere nevnt lenge hatt en visjon om å bygge opp staten til en ledende en innen 2030 (General secretariat for development planning, 2008). Å arrangere sportsarrangementer er en del av denne nasjonsbyggingsprosessen. Som utenriksdepartementet i Qatar selv skrev på sine nettsider:

Hosting the World Cup in Qatar is a regional accomplishment that will contribute to development in the Middle East. (Ministry of Foreign Affairs, 2022)

Det er også kjent at dette har vært en prosess som har pågått helt siden 1970-tallet (Rolim Silva, 2014). For å styrke Qatars globale representasjon ble sportsbegivenheter tatt i bruk som en brobygger til fremtiden. Som tidligere nevnt mener eliten i Qatar at dette kan påvirke turistsektoren, øke utenlandske investeringer og tiltrekke arbeidere til staten (Amara, 2005). Qatars nasjonsbyggingsprosess er derfor svært essensielt til hvorfor de i 2022 arrangerte et av verdens største sportsarrangementer. Vi skal nå se litt på hvordan dette ble dekket hos NRK og TV 2.

8.1. Fremming av Qatars kulturarv

For å fremme seg selv som stat i et verdensmesterskap, er bruken av ambassadører et smart trekk. Artikkelen «Hun fikk massiv kritikk, man kaller Qatar-rollen en no-brainer» publisert av TV 2 satte fokus på en dansk fotballspiller, Nadia Nadim, som valgte å være VM-ambassadør for mesterskapet. Dette var hun ikke alene om, og store navn som David Beckham var også blant dem som valgte det samme. I artikkelen kommer det frem at hun takket ja til dette fordi VM og fotball generelt er et kjempeverktøy og kan utgjøre en enorm forskjell (Hamre, 2022). Å være ambassadør for et mesterskap som er såpass kontroversielt, er om ikke annet, et vågalt valg. Hun sier selv at hun ikke gjorde det for penger, men i et styrtrikt land som Qatar; er det nok mange som gjorde det av den grunn. Mange mennesker vil nok se på ambassadørrollen som noe negativt, i og med at man reklamerer for et land som har begått menneskerettighetsbrudd. Det kan fremstå som lite kredibelt å velge en slik rolle, og ved å innlede artikkelen med «Hun fikk massiv kritikk»; blir Qatar igjen fremstilt med noe negativt. Men at Qatar på sin side skaffet kjente personer som David Beckham som sine VM-ambassadører, er i takt med deres nasjonsbyggingsprosess. I deres nasjonale plan frem mot 2030 kom det frem at Qatar har et ønske om å transformere staten sin til en ledende en innen

2030 (General secretariat for development planning, 2008). Som en del av dette er sport en essensiell brikke. Som tidligere nevnt blir store sportsarrangementer sett på og feiret gjennom en felles forståelse om at det er universelle verdier og rettigheter som står som en grunnmur under. Og dersom Qatar klarte å vise seg fra sin beste side, mens publikum så på, kunne dette bidra til å styrke deres nasjonsbyggingsprosess (Grix og Lee, 2013). Å skaffe David Beckham som et symbol på landet, var av denne grunn intensjonelt. Dette er en svært populær mann innenfor fotballverdenen, og dersom publikum assosierer han med Qatar; er det enklere å assosiere mesterskapet i Qatar med noe bra.

I artikkelen «NRK ville snakke med fotballstjernene om Qatar-kritikk – da ble det dårlig stemning» som ble publisert i underkant av et år før mesterskapets start, handler om hvordan en rekke kjente personligheter hadde blitt ambassadører for mesterskapet. Fotballikoner som tidligere nevnte David Beckham, i tillegg til Samuel Eto'o og Peter Schmeichel, skal ha inngått lukrative avtaler for å være promotører for mesterskapet (Sande et al., 2021).

Sportskommentator i NRK, Jan Petter Saltvedt mente på sin side at dette er et eksempel på en ny type leiesoldater i fotballens verden. Han utdyper det som:

Disse bruker sin falmende stjernestatus til å tjene penger ved å kaste glans over og legitimere sportsbegivenheter i regimer med høyst tvilsomt renommé når det gjelder menneskerettigheter. (Sande et al., 2021)

NRK intervjuet også Schmeichel og Eto'o under det som var en seremoni i Qatar et år før VM. Schmeichel ble irritert da NRK begynte å spørre om menneskerettighetsbruddene. Han forklarte at han var der for å svare på spørsmål om fotball. Eto'o på sin side prøvde etter først å nekte for et intervju, å dreie diskusjonen over på hvorfor pressen ikke løfter en finger for å melde om det som skjer på det afrikanske kontinentet. Det er altså tydelig at de ikke ønsket å svare på politiske spørsmål om menneskerettighetssituasjonen og vridde om spørsmålene for å unngå å svare. Dette beviste åpenbart at det lå mer under overflaten enn de beskrev. Sportsvasking skinner i denne artikkelen gjennom som en åpenbar årsak til de falmende stjernene fortalte, eller valgte å ikke fortelle hvordan det egentlig var i Qatar. De har blitt bedt om å få Qatar til å skinne ved å kun snakke om fotball, og unngå spørsmål om kritikk mot vertsnasjonen. Dersom de klarte å nå frem med dette, ville menneskerettighetssituasjonen bli minimalisert (Fruh, et al., 2022). Å bruke kjente navn som ambassadører for mesterskapet er et bevisst valg fra Qatar sin side. Ved å gjøre dette kunne de i løpet av et helt år bruke de til å presentere Qatar fra sin beste side. Disse

tidligere fotballstjernene har åpenbart mye påvirkningskraft, og har fungert som marionettdukker for landet. Ved å vise seg i flotte videoer og bilder fra landet var de med på å påvirke mennesker fra hele verden til å ville besøke ørkenlandet i Midtøsten. Og jo flere som snakker om Qatar og reiser dit, jo bedre rykte får de. Som de skrev i visjonsplan fram mot 2030 ønsker de å transformere staten sin til en ledene en innen 2030 (General secretariat for development planning, 2008). Og grep som dette er i aller høyeste grad med på å påvirke dette.

Rett i forkant av mesterskapet gikk videoer av supportere i gatene til Qatar viralt. Hendelsen ble i ettertid anklaget for å være et PR stunt. Videoene viser fans fra ulike land, men som videoen til NRK beskriver hadde de til felles at representantene ikke var fra de landene de representerte. NRK sin sportskommentator Jan Petter Saltvedt beskrev situasjonen slik:

Dette blir å nedverdige PR-begrepet. PR skal ha noe positivt i seg. Dette latterliggjør fankultur. Det er så pinlig for de som har funnet på dette. (Gamlem, 2022)

Igjen viser NRK et eksempel på hvordan Qatar brukte sportsvasking som et virkemiddel. Mange av de som gikk i paraden var migrantarbeidere, og hvorvidt de ønsket å være der eller ei, spiller de uansett en rolle for Qatarske myndigheter. På denne måten viste Qatar at folkefesten var i gang, og ulike nasjoner som koste seg sammen og gledet seg over mesterskapet. Qatar prøvde med dette å skape et bilde av hvor flott det har blitt, og skulle bli i VM. Ved å vise slike bilder til offentligheten prøvde Qatar å feie over alle menneskerettighetsbruddene sine. Men når man prøver å skape et falskt bilde av virkeligheten, kan også kredibiliteten synke bemerkelsesverdig. Det var opp til hver enkelt som fulgte mesterskapet om de trodde på dette eller ei, men NRK viste her tydelig hva de mente og artikkelen føyde seg inn i rekken av kritikkverdige forhold de ønsket å dekke.

En annen sak som vekte stor oppmerksomhet var da Argentina skulle løfte VM-trofeet etter å ha vunnet finalen. På podiet fikk Lionel Messi utdelt en kappe av Qatars emir. Dette ble bl.a. beskrevet av NRK. Ekspert mente at gesten fra Qatar-emiren var et tegn på ære, men det var også en diskutabel en. Øyeblikket det skjedde var rett før de skulle få VM-trofeet, og de brukte relativt god tid på gesten. NRKs kommentatorer beskrev i ettertid hendelsen som ødeleggende for øyeblikket. Den dekker til hans egen drakt, og tok svært mye oppmerksomhet. Et øyeblikk som på mange måter ble historisk, ble til dels forsøkt stjålet av Qatar. Det beskrives også i artikkelen som et mulig regelbrudd på FIFA sine egne regler. Noen mener at det kun er ment

som en gave, mens andre mener at det ikke hører hjemme akkurat i det øyeblikket (Sande m.fl.). Men en ting er hvert fall sikkert, at Qatar gjør en slik handling viser at de vil være med på leken til enhver tid, noe som er i tråd med deres nasjonsbyggingsprosess. Å ta oppmerksomheten i et øyeblikk som skal være for Argentina, er både uvanlig og spesielt. Det viser hvordan Qatar ønsket at øyeblikket ikke bare skulle bli husket som Argentina sitt, men også Qatar sitt. Øyeblikket vil ikke bare også her bli husket for kappen, men alle bilder som ble tatt med kappen på vil bli husket i lang tid etterpå. På denne måten blir Qatar assosiert med noe positivt i lang tid fremover. Vil publikum huske migrantarbeideren Biendra som levde under harde kår for å bygge opp mesterskapet, eller vil de huske en av verdens største fotballspillere gjennom tidene, Lionel Messi med pokalen på scenen i Qatar? Det skal også nevnes at NRK i overskriften: «Denne gesten vekker sterke reaksjoner – kan være brudd på FIFAs egne regler» valgte å vinkle saken til at det kan være brudd på FIFAs egne regler, noe som igjen setter Qatar i lys av sportsvasking, i stedet for deres forsøk på gaveutdeling.

I den grafiske reportasjen «Vi har sett 36 000 Snapchat-videoer fra Qatar-VM. Dette fant vi» som ble publisert tre dager etter finalen ble spilt undersøkte NRK hele 36 000 Snapchat-videoer fra mesterskapet, og ønsket å finne ut av hvordan VM så ut gjennom mobiltelefonene i Doha. Dette er et interessant perspektiv publisert av NRK og viser hvordan mennesker som selv var i Qatar opplevde mesterskapet. Gjennom artikkelen kommer det frem at arabere var veldig stolte av mesterskapet, og at det var et fellesskap på tvers av nasjonaliteter. Det var hovedsakelig mye god stemning, men det dukket også opp spørsmål om hvor alle kvinnene og de kritiske stemmene var. Det var kun en håndfull kvinner som var registrert som avsendere av videoene. Men det forklares av postdoktor og Qatar-forsker Mari Nordbakk ved Christian Michelsens institutt i Bergen at over 70% av migrantarbeiderne er menn, og at derfor er et maskulint samfunn. I tillegg handler det om høflighet. Hun forklarer at de i Qatar og landene rundt prøver å unngå å filme eller ta bilde av kvinner som ikke gir eksplisitt samtykke (Muhaisen et al., 2022). Totalt sett var det positive videoer, men det tas også frem noen som klagde. Disse klagde på bl.a. varmen, kvaliteten på maten, lange køer, dårlig organisering og store gåavstander til stadionene samt til metroen. Det fortelles også at noen få gjorde narr av regnbue-markeringene blant den internasjonale fansen. Det skal også nevnes, som det gjør i artikkelen at det i Qatar som kjent er streng kontroll. Det kan være problematisk for folk å ytre seg kritisk på sosiale medier uten risiko for represalier (Muhaisen et al., 2022). Avslutningsvis skrives det i artikkelen at:

Norbakk tror Qatar er mer opptatt av å vise frem sin arabiske kultur og tradisjon. Og at de gjennom fotball-VM har hatt et ønske om å gi et positivt bilde. (Muhaisen et al., 2022)

Det foreslås at de hvert fall lyktes med dette på Snapchat. Denne artikkelen er igjen et bilde på hvordan Qatar ønsket å vise seg fra sin beste side under mesterskapet. Selv om det finnes noe klaging og negative ytringer her, er det fortsatt såpass mange som har omtalt seg positivt; at de overdøver det negative. Det kan selvfølgelig være mange grunner til dette, deriblant den strenge kontrollen i Qatar. Går det egentlig an å ytre seg negativt om staten? Samtidig skal det nevnes at mange av de som er positive kan enten ha blitt betalt eller fått gratis reise til landet, imot å snakke positivt om mesterskapet, noe det også nevnes i artikkelen. Man må derfor kunne konkludere med at Qatar ifølge denne artikkelen har lyktes med sin nasjonsbyggingsstrategi om å vise seg fra sin beste side, og kunne bli en ledende stat innen 2030 (General secretariat for development planning, 2008).

I artikkelen «Utrolig lykketrikk-historie: - Jeg ga Messi båndet for fire år siden» beskriver NRK kort fortalt om det røde båndet Lionel Messi hadde rundt sin ankel under mesterskapet, som han fikk av en argentinsk journalist i 2018. Båndet fikk mye oppmerksomhet i sosiale medier og artikkelen forteller historien rundt hvordan Messi fikk det (Tangstad, 2022). Dette er et eksempel på en artikkel som kun baserer seg på det sportslige, og noen vil nok spørre hvor nødvendig slike artikler er i et mesterskap som har blitt boikottet av mange, basert på menneskerettighetsbrudd. NRK og TV 2 høstet selvfølgelig mange klikk på slike artikler, og er i bunn og grunn en del av «hele historien» som de sa de skulle dekke. Men at slike saker blusser opp, er også med på å dra fokuset vekk fra menneskerettighetsbrudd, noe som er i Qatars favør. Jo flere slike saker som oppstår jo mer blir menneskerettighetsbruddene minimalisert, eller normalisert. Får de også flere klikk enn de kritiske artiklene, vil færre folk nå de siste sidene i søkemotorene hvor kanskje de kritiske forholdene blir diskutert (Fruh, et al., 2022). Jo flere gladsaker som ble publisert gjennom mesterskapet i Qatar, jo bedre for dem. På denne måten kunne også Qatar minimere de moralske krenkelsene ved å henvise de til en posisjon som er mindre tydelig enn selve mesterskapet (Fruh, et al., 2022). Artikler som dette som kun handler om det sportslige gjør også til dels media som skrev de delaktige i sportsvaskingsprosessen fordi nasjonen kan bli sett på i et positivt lys av det. Dette er en subtil måte sportsvasking kan fungere på (Fruh, et al., 2022).

I likhet med forrige artikkel er også dette et eksempel på sportslige saker: «Messi etter finaledramaet: - Galskap at det skjedde på denne måten» Denne artikkelen beskriver hvordan Lionel Messi og Argentina til slutt kunne løfte trofeet etter en høydramatisk finale, som til slutt endte med straffesparkkonkurranse (Sande et al., 2022). Den var det Argentina som trakk det lengste strået på. For alle som liker fotball, var det mer eller mindre en drømmefinale. For Qatar var finalen selve toppen på kransekaken. På den ene siden var det Argentina, et land som er gale etter fotball og som mer enn noe annet ønsket å se Messi løfte trofeet. Som tidligere nevnt spilte også Messi på denne tiden klubbefotball i franske PSG (Røed-Johansen, 2018), som er Qatar-eid, noe som passet landet fint. På den andre siden stod regjerende mester Frankrike med superspissen Kylian Mbappé, som også hever lønn fra Qatar i PSG (Røed-Johansen, 2018). Med disse to lagene i finalen, kunne ikke Qatar ha drømt om noe bedre. De to superstjernene Messi og Mbappé skaper mye engasjement i medier, og Qatars menneskerettighetsbrudd kunne på denne måten bli litt glemt oppi det hele. Det ble hattrick til Mbappé, men trofeet ble altså løftet av Argentina. For mange var dette det siste Messi trengte for å bli tidenes beste fotballspiller, noe som også ble en stor diskusjon mot slutten av mesterskapet. Dette er saker som også enkelt rommer overskrifter verden over, noe som var et drømmescenario for Qatar. Med så mye fokus på Messi, Argentina, Mbappé og VM-finalen, falt gjerne fokuset på menneskerettighetsbrudd og dårlige forhold litt bort, hvert fall mot slutten av mesterskapet. Dette er sportsvasking. De moralske krenkelsene ble henvist til en posisjon som var mindre tydelig enn selve mesterskapet, til dels pga. mediene som dekket det og publikum som så på (Fruh, et al., 2022). Qatar hadde arrangert et mesterskap med en drømmefinale som gikk knirkefritt, og med dette kunne store deler av verden glemme alle grusomhetene som hadde skjedd i forkant.

Vi har nå sett på noen artikler som har vært med på å fremme Qatars kulturarv, vist hvordan deres nasjonsbyggingsprosess har foregått, og hvordan sportsvasking kan fungere i praksis, til dels pga. mediens dekning og ved publikum som seere. Videre skal oppgaven nå ta for seg begrepet makt i praksis.

8.2. Makt

I artikkelen «VM-kuppet» publisert rett før mesterskapet av NRK, fortelles historien om hvordan Qatar fikk tildelt mesterskapet basert på korrupsjon. Som tidligere nevnt i oppgaven ble Qatar og FIFA anklaget for korrupsjon da det ble kjent at det var nettopp de som skulle være arrangementsansvarlig for 2022-mesterskapet (Laughland, 2017). Artikkelen beskriver også hvordan søknaden var en del av en større plan som startet allerede på 90-tallet, i tråd med Qatars planer om å hevde seg innenfor sport (Rolim Silva, 2014). Hovedoppgaven til Qatar var å overbevise 24 menn som skulle stemme på søknadene. Denne komitéen viste seg å være korrupt (Haugstad, 2022). Qatar dro deretter rundt og «overtalte» de ulike medlemmene rundt omkring i verden ved å tilby ulike lukrative avtaler (Haugstad, 2022). I Europa var det mest kontroversielle vennskapet riktignok beskrevet som det mellom Qatar og Frankrike. Ni dager før VM-stemmene ble avgitt, ble det holdt et møte i Elyséepalasset mellom Frankrikes daværende president Nikolas Sarkozy og den daværende kronprinsen av Qatar, Tamim bin Hamad al-Thani. Tidligere president i UEFA, Michel Platini var også med i møtet. Det sies at det ble gjort en avtale mellom partene om at kronprinsen ville kjøpe fotballklubben Paris Saint Germain, mot at Platini gav sin støtte til Qatar. Den franske presidenten sa derfor til Platini at det ville være en god ting om han stemte på Qatar, noe han også gjorde. Platini sier på sin side at han hadde stemt på Qatar uansett, mens Blatter sier det skjedde i motsatt rekkefølge. Dette sies å være avgjørende i at Qatar fikk mesterskapet. I ettertid ble som kjent 16 av 22 fra komitéen enten utestengt fra fotball, siktet eller fengslet for korrupsjon (Haugstad, 2022).

At denne saken ble publisert rett i forkant av mesterskapet nærmere presist to dager før, var nok ingen tilfeldighet. Dette er en sak som i fotballverdenen er kjent for mange, men for den vanlige supporteren som gjerne bare ser kamper og er middels interessert, samt andre lesere av nettsiden – er den gjerne ikke like kjent. Det er en viktig artikkel som beskriver hvordan Qatar kjøpte til seg rettighetene, og derfor en svært avslørende en. Men når man har i baktanke at NRK i forkant av mesterskapet også sa at de skulle dekke hele mesterskapet, og alle sidene ved det, etter en ganske heftig boikottdebatt, kan man jo også argumentere for at NRK som også gjør profitt i å sende mesterskapet og dets artikler, kanskje velger å publisere en slik artikkel for å rettferdiggjøre at de i det hele tatt sendte mesterskapet. Dette er også en sak som er såpass stor og med avslørende informasjon at den vil skape mange klikk. Men også viktig for at den skal skape klikk er publiseringspunktet. For artikkelen kom også på et tidspunkt hvor NRK selvfølgelig er klar over at det i løpet av et mesterskap vil komme mange artikler som kun

omtaler det sportslige. Dersom denne artikkelen f.eks. hadde blitt publisert i sluttspillet av mesterskapet hadde den nok blitt forbigått av alle artiklene som hyllet Lionel Messi og Kylian Mbappé. Det å vite når riktig tidspunkt for publiseringspunkt er, er svært viktig for å tiltrekke seg flest mulig lesere.

En person som også fikk mye medieoppmerksomhet under mesterskapet, var president i FIFA, Gianni Infantino. Han beskrives i artikkelen «Han er fotballens Trump» av TV 2 som fotballens Trump (Chamdid, 2022). Artikkelen viser til talen Infantino holdt dagen før mesterskapets første kamp. Denne talen har vært veldig omdiskutert i ettertid, hvor noe av det han sa var:

Jeg føler meg som en qatarer. Jeg føler meg afrikansk. Jeg følger meg homofil. Jeg føler meg handikappet. Jeg føler meg som en migrantarbeider. (Chamdid, 2022)

Artikkelforfatter beskrev at poenget med talen var å forklare vestlige journalister at europeere må feie for egen dør før de kritiserer andre (Chamdid, 2022). Her kan man trekke paralleller til Webers maktbegrep, nærmere bestemt den karismatiske makten. Det handler som tidligere nevnt om personer som bruker retoriske evner og som klarer å appellere til andre individer og grupper (Store Norske Leksikon, 2022). Om det ikke kan beskrives som karismatisk makt eller ei, var det i hvert fall et forsøk på det. Denne talen ble nok naturlig nok tolket ulikt verden over. For arabere var den kanskje treffende, mens den i store deler av verden ellers – spesielt den vestlige, vil den nok bli sett på som på grensen til hyklersk. For hvordan skal en sveitsisk født, rik, hvit mann kunne si hvordan det er å være migrantarbeider eller afrikansk? Mange følte seg nok tråkket på av denne talen, spesielt migrantarbeiderne som hadde stått på og kjempet for at dette mesterskapet skulle stå ferdig til tiden, og hvor mange som kjent har måttet bøte med livet (Amnesty, 2018). At presidenten i FIFA da kommer med slike ord, er noe spesiell retorikk. Å tale arabernes sak, burde gjerne vært en arabers oppgave. Dette er retorikk som gjør at en leder i en stor organisasjon som FIFA, potensielt kunne mistet tillit. Hvert fall i den vestlige delen av verden. Med dette føyer han seg bare inn i rekken over korruperte menn i FIFA, som har begynt å bli ganske lang de siste tiårene. I samme artikkel sier professor i politisk retotikk, Berit Von der Lippe, at:

Infantino latterliggjør seg selv med manglende innsikt. Han er en hykler som forteller andre om menneskerettigheter ... Jeg vil påstå at han er fotballens Donald Trump. (Chamdid, 2022)

Det fortelles også om problematikken rundt den til tider ensidige dekningen hos vestlige medier. Den Dubai-baserte medieeksperten Sami Tabchouri mener at det er stor kontrast mellom mediedekningen i vestlige og lokale medier. Han mener vestlige medier skaper en viss stereotypi om Midtøsten og folket der. Dette i kontrast til at Midtøsten ønsket å motvirke nettopp disse stereotypiene under mesterskapet og vise seg selv som vennlige og gjestfrie. Von der Lippe sier også i artikkelen at hun kan forstå noe av kritikken, og følger opp med:

Det er ingen fasit svar hvordan man skal dekke mesterskapet. Vi er flinke til å applaudere vår egen demokratiske selvgodhet. (Chamdid, 2022)

Hun forteller også at det ikke er den vanlige araberer eller muslimen som blir rik av mesterskapet, men at det er nettopp de det betyr mest for (Chamdid, 2022). For hva med nettopp de folkene som ikke har noe med mesterskapets korrupthet å gjøre? De ønsket å heie på lagene sine akkurat på samme måte som vi i Norge heiet på norske skiløpere under OL på Lillehammer i 94. Unner ikke norsk presse Midtøsten å kjenne på de samme følelsene og gledene ved å arrangere et mesterskap? Det er lett å argumentere for at man hadde ønsket seg nettopp de samme forholdene for menneskene i Midtøsten. Men det er også lett å argumentere for at norsk presse gjorde jobben sin da de dekket dette mesterskapet med et kritisk blikk, pga. alle menneskerettighetsbruddene. Men dette er ikke på grunn av «mannen i gata» i Midtøsten at kritikken har sin rot, det er på grunn av de menneskene som på korrump vis skaffet Qatar mesterskapet til å begynne med, og de menneskene som godt visste hvilke påkjenninger de påførte migrantarbeiderne. Det er derfor en vanskelig diskusjon, hvor det er mange sider å ta i betraktning.

Artikkelen: «Kritiseres før VM-åpningen: - Det største problemet» publisert av TV 2 handler om at Messi fikk kritikk for å ikke ta stand i problematikken rundt menneskerettigheter, da han på den tiden spilte for et lag som PSG, som er Qatar-eid, og på den tiden skulle spille åpningskamp mot Saudi-Arabia. På tross av alt Qatar har blitt kritisert for virket Messi å kun ha et sportslig fokus. TV 2s fotballekspert Mina Finstad Berg sa til dette at det var veldig lite overraskende, samt at vi i en norsk-europeisk kontekst er veldig vant til at dette mesterskapet har et politisk bakteppe og at spillerne får slike spørsmål, men at det ikke er slik i Sør-Amerika. Det ble også skrevet i artikkelen at Sør-Amerika-kjenner og ansvarlig for nettsiden Heia Brasil

gikk ut på Twitter og understreket at boikott-debatten er et nord-europeisk fenomen, altså noe ikke resten av verden snakker om. Han utdyper dette til TV 2:

I store deler av verden har man ikke opprettet noen sterke bånd mellom politikk og idrett når det gjelder for eksempel menneskerettigheter, likestilling eller klimakampen. Det er ikke noen tvil om at Europa har en lenger tradisjon for det. (Langeveld, 2022)

Det spesifiseres i denne artikkelen hvordan kritikken mot mesterskapet er sterkest i Norge og Tyskland, og at det er lett å tenke at resten av verden også mener det samme. Men at dette er en lang prosess, og kanskje vil få større plass med tiden. Fra et vestlig perspektiv høres det merkelig ut at stjerner som Messi velger å svare på denne måten. Det viser også en del av det store sportsvaskingsprosjektet til Qatar. Om Messi har blitt bedt å si det, eller av egen fri vilje sier det siden han hevet lønn fra Qatar, er vanskelig å si, men det oser uansett sportsvasking lang veg, hvert fall fra et vestlig perspektiv. Mens det fra et ikke-vestlig perspektiv gjerne virker helt normalt at Messi svarer slik han gjør, med fokus kun på det sportslige. Dette gjenspeiler det tidligere nevnte overveldende fokuset på menneskerettigheter og ulike problemer som måtte løses i Qatar ifølge vestlige medier (Babar og Vora, 2022). Uansett er det et interessant perspektiv som viser hvor store kontraster det er mellom norske/vestlige medier og sør-amerikanske.

En annen artikkel som beskrev sportslige forhold var en artikkel publisert av NRK: «Finaleklar Messi tror VM-sjokket ble en vekker: - Et stort slag i ansiktet». Dette er en artikkel kun basert på det sportslige, og handler om hvordan Argentina tok seg til finalen, med et spesielt fokus på Lionel Messi (Sande et al., 2022). Messi, som en av tidenes beste fotballspillere, kanskje også den beste, er elsket av mange. Og med dette følger også klikk. Når en artikkel skrives rundt han, er det klart at mange kommer til å lese den. Noe som også beviser dette er at NRK lengre nede i samme artikkel la ut en poll, hvor de spurte «hvem er tidenes beste fotballspiller?», hvorav hele 72% svarte Lionel Messi. En kan også se hvor mange som har stemt; 35 484 (Nessler et al., 2022). Om dette er et høyt tall eller ei i forhold til normale lesertall, er det kun NRK som kan svare på. Men det er uansett over 35 000 mennesker som har tatt seg tid til å svare på dette spørsmålet, som også vil si at de har gitt artikkelen et klikk. Det må også antas at det er flere som klikket på artikkelen, men som ikke var interessert i å bruke stemmefunksjonen. På denne måten bidrar NRK til å lage et lite ekstra engasjement rundt mesterskapet de i utgangspunktet var usikre på om de skulle sende. Lengre nede i artikkelen fortelles det også om

hvordan et bilde den argentinske spilleren Julian Álvarez la ut med sitt idol Lionel Messi i 2015 på Instagram, blusset opp igjen i dette mesterskapet og ble populært. Dette er et eksempel på «feelgood-innhold» som simpelthen skaper god stemning. NRK har gjennom mesterskapet publisert veldig mange artikler som beskriver vanskelighetene i Qatar, mtp. menneskerettighetsbrudd, lite pressefrihet, dårlige rettigheter osv. De sa på forhånd at de skulle dekke alle aspektene, og det sportslige er selvfølgelig et av dem. Men så er spørsmålet hvor mye klikk man skal strebe etter i et såpass omdiskutert mesterskap som det i Qatar.

Oppgaven har nå sett på hvordan makt spilte en stor rolle under mesterskapet, både for FIFA-presidenten og Qatar, men også mediene. Vi har også vært innom hvordan vestlige medier gjerne dekket mesterskapet ulikt fra resten av verden. Noe oppgaven skal se litt nærmere på nå.

8.3. Global vs. europeisk mediedekning

I artikkelen «Slik blir fotball-VM på NRK og TV 2» ble sendeskjemaet til NRK under mesterskapet beskrevet, samt hvem som kommenterte kampene (Nielsen, 2022). Det som er interessant her er at før selve sendeskjemaet ble vist, ble artikkelen innledet med hvordan bakteppet til mesterskapet var. Det at Qatar og FIFA har blitt kraftig kritisert, bl.a. for korrupsjon, menneskerettighetsbrudd, sportsvasking og manglende pressefrihet er igjen skrevet opp, selv om artikkelen er der for å vise sendeskjemaet. Etter to dystre avsnitt med dette, blir sendeskjemaet listet opp. Oppsettet på denne artikkelen fremstår litt tosidig mtp. at det i utgangspunktet er en opplysningsartikkel om kampoppsettet i mesterskapet. At menneskerettighetsbruddene diskuteres er ikke merkelig i seg selv, men at de beskrives i denne artikkelen fremstår litt som at de har kastet det inn for å gjøre opp for at de sender mesterskapet, og tjener penger på det. Når det i tillegg poserer fire NRK-ansatte som jobbet under mesterskapet smilende på topp, mens det skrives om korrupsjon og menneskerettighetsbrudd, kan det fremstå noe motstridende (Nielsen, 2022).

I en artikkel publisert av TV 2: «Denne politiske markeringen blir oversatt av Vesten» beskrives det hvordan Mohammed Deeb (22), og en bestemt hendelse førte til at han valgte å bestille billetter til fotball-VM i Qatar. At det palestinske flagget er å se flere steder i landet under mesterskapet har gjort at Deeb fra Jerusalem reiste til Qatar. Han forteller at han har sett mange av markeringene på TV, og spesielt det marokkanske landslaget, hvordan de viste sin støtte til palestinerne. Under mesterskapet fikk nemlig den palestinske saken sterk støtte, spesielt blant

den arabiske fansen. For Mohammed betød det at de ikke føler seg glemte (Chamdid, 2022). Det forklares også i saken at det i Vest-Europa har vært mye debatt rundt regnbueflagget på stadion, samt migrantarbeidernes rettigheter, men for araberne er den palestinske saken det viktigste politiske budskapet. Mohammed synes det er synd at den palestinske saken har forsvunnet i all søkelyset på menneskerettigheter i vestlige medier. Palestinerne som TV 2 møter i Doha forteller at fotballmesterskapet har gitt dem sjansen til å øke bevisstheten rundt den israelske okkupasjonen (Chamdid, 2022). Det fortelles også om arabiske fotballfans som har representert Palestina både på utsiden og innsiden av banen i Qatar og det marokkanske landslaget en rekke ganger holdt oppe det palestinske flagget etter kamp (Chamdid, 2022).

Artikkelen setter først og fremst et personfokus mot Mohammed, som gjør at det er enklere å sette seg inn i artikkelen og vekke følelser blant leserne, noe som er et tydelig valg fra TV 2. Denne artikkelen viser litt av hvor opptatt Vesten er av menneskerettigheter – hvilket er en bra ting, men at fokuset andre steder i verden er et helt annet. For arabiske fans er Israel-Palestina-debatten mye viktigere. Dette svarer på diskusjonen tidligere i teorien om hvorfor arrangementet ikke dekkes under samme kritikk andre steder i verden. Nettopp fordi det i andre steder av verden er andre saker som er mer viktige. Som Marc Owen Jones diskuterte i analysen som handlet om britisk presse og deres forhold til VM i Qatar fra de ble tildelt mesterskapet i 2010 og frem mot mesterskapet, at vestlige medier ofte snakker negativt om land som er mindre, mindre synlige og generelt med mindre makt, hvor han ut ifra analysen beviste at det var flere negative artikler om Qatar enn det var om Russland i 2018 (Jones, 2022).

En knippe journalister fra utenfor Europa snakket med TV 2 i artikkelen: «Rister på hodet av Europas VM-dekning: - Merkelig» angående i hvilken grad de var enig med Europas dekning av mesterskapet, og i så fall hva de vektla med sin dekning. Artikkelforfatterne beskriver først hvordan det i Norge var en lang debatt om VM-boikott i forkant av mesterskapet, i opp mot to år før det i det hele tatt startet. I tillegg har den norske dekningen vært preget av det store utenomsportslige fokuset mtp. migrantarbeiderne, menneskerettigheter samt den omstridte tildelingen av mesterskapet (Ould-Saada og Næss, 2022). På spørsmål til en japansk journalist om hva som er det viktigste å dekke i Japan, svarer hun de japanske resultatene og de japanske kampene. På spørsmål om dekningen av utenomsportslige kontroverser sier hun at de ikke er så interessert i de temaene, og at hun kom dit for å se på fotball, ikke for å snakke om dette. Hun har med andre ord lite til overs for den europeiske mediedekningen. Hun synes det er merkelig hvordan europeiske medier snakker så mye om OneLove og sånt. Hun forteller videre

at hun vet at det er mange problemer her, men at tyskere ser på det som et stort problem, mens de ser på det som at Qatar har sin kultur, akkurat som Japan har sin kultur (Ould-Saada og Ness, 2022).

En kenyansk sportsjournalist, som var der i forhold til dekningen av de fem afrikanske landene i mesterskapet, fortalte at hans jobb var å rapportere hjem om prestasjonen til disse landene, og at han ville fortelle den afrikanske historien til det afrikanske folk på en afrikansk måte. På spørsmål om de utenomsporslige temaene fortalte han at han holdt seg unna dem, og at de ikke var noe fokus for han. Han sa også at det heller ikke var det for de fleste afrikanere. Han følte at mesterskapet også tilhørte Afrika. Han fortalte også at han visste at disse temaene fikk mye oppmerksomhet i Europa og USA, men at det afrikanske publikummet ikke var interessert i disse sakene. Han forteller at saker om afrikanske land, eller Kylian Mbappé får mer klikk. Han oppsummerer med å fortelle at de har egne problemer i Afrika, noe som igjen betyr at de har et annet syn på dette enn andre deler av verden. Dette viser hvordan dekningen har et helt annet fokus i Afrika enn i Nord-Europa.

En journalist fra Ecuador fortalte at menneskerettigheter og OneLove-båndet var et tema som dukket opp i diskusjoner, men at det var noe de ikke kunne kontrollere. Han fortalte også at det var et stort tema i forkant av VM, men etter at den første kampen startet, rettet de fokuset mot fotballen og laget sitt. Han legger også til at det ikke har var noen stor diskusjon rundt det, men at de nok var enige med oss i Europa. Her er det et poeng i at journalisten var enig med det vesten har skrevet, og anerkjente at det var et stort problem frem mot mesterskapet, men at de endret fokus etter mesterskapets start. Dette er i tråd med hvordan sportsvasking fungerer i praksis. Dersom det er flere saker om sportslige resultater og andre positive elementer rundt mesterskapet, heller enn menneskerettighetsbrudd, vil færre være klar over det som har skjedd (Fruh, et al., 2022). I tillegg kan som nevnt sportsvasking ha effekten av å normalisere menneskerettighetsbrudd dersom et lag feirer suksess, og det kan føre til glede rundt eiere, land eller sponsorer (Fruh et al., 2022). Dersom f.eks. Ecuador hadde gjort det bra, og kommet seg langt i mesterskapet, ville gjerne befolkningen i Ecuador husket gledesrusen i stedet for menneskerettighetsbruddene og all korrupsjonen før mesterskapet. Det samme kan man si om Marokko som nevnt over kom helt til semifinalen. Dette skapte en eufori blant hele Nord-Afrika, og var gull verdt for Qatar som kunne skinne i glansen deres. Et interessant aspekt i forhold til dette er om Norge hadde kvalifisert seg til mesterskapet. Norske medier er vanligvis svært glade i å skrive saker om dem, om det er i kvalifiseringskamper mot Georgia, eller om

Erling Braut Haaland har vært på en lokal restaurant. Er det enklere å være kritisk når sitt eget landslag ikke er med i et mesterskap?

Det kan altså virke som at de afrikanske landene ikke var opptatt av spørsmål om menneskerettigheter, mens de sør-amerikanske til en viss grad var det. Men likevel ikke i like stor grad som Europa. De fleste journalistene som TV 2 snakket med var i Qatar utelukkende av sportslige årsaker, noe som var i full kontrast til de NRK og TV 2. Dette viser igjen hvordan vestlige medier har et helt annet fokus enn andre deler av verden. Selv om ikke alle nødvendigvis var uenige i den europeiske dekningen, synes de det var merkelig og mente heller kulturen burde respekteres for det den er.

En annen artikkel: «Vestleg kritikk skapte ein motreaksjon – slik samlar VM ein heil region» publisert av NRK handler om hvordan mennesker i Midtøsten mente Vesten var på heksejakt under mesterskapet, med mye negativitet og et fokus på kun det negative. Dag Henrik Tuastad, førstelektor i Midtøsten-studier ved Universitetet i Oslo, sa til NRK at det er en enorm kontrast fra hvordan en så på VM i Midtøsten, og at de der nede mente at VM i Qatar har bidratt til en arabisk stolthet. Raed Lamtii, en tunisisk supporter NRK møtte på gaten bekreftet dette ved å si at:

Det er en stor ære for oss som arabere og muslimer. Du vet, media endrer alt om muslimer. De kjenner oss bare som terrorister og dårlige ting, men vi får vist at vi er gode mennesker med stor gjestfrihet for alle. (Gamlem et al., 2022)

Tuastad mente at det vestlige bildet av Midtøsten som et kaotisk sted har blitt justert, grunnet et ganske knirkefritt arrangement. Han sa også at de fra et nordeuropeisk perspektiv lette etter ting som var feil, i stedet for å beskrive ærlig det som skjedde (Gamlem et al., 2022).

Amnesty International tok den vestlige kritikken til forsvar og politisk rådgiver i Amnesty Norge, Frank Conde Tangberg fortalte bl.a. at:

Kritikken ikke er et forsøk på å trække ned Qatar, men et forsøk på å løfte opp migrantarbeidere som er utsatt for systematiske menneskerettighetsbrudd. (Gamlem et al., 2022)

Som artikkelen også beskrev har kritikken fra Vesten av mange i Midtøsten blitt anklaget for å være av rasistisk sort, og at Europa heller burde sette søkelyset på seg selv. Tangberg argumenterte for at da de snakker om bruddene som var begått, gjorde de det på vegne av de sårbare minoritetene, og qatarske borgerne som blir og ble forfulgte på vegne av identiteten sin (Gamlem et al., 2022). NRKs Midtøsten-korrespondent, Yama Wolasmal, fortalte også at mange arabere opplevde at det var blitt kjørt en sverteskampanje mot Qatar. Wolasmal sier videre at de fleste arabere og muslimer mente at vestlige journalister inntok rollen som aktivister og kjørte en sverteskampanje mot Qatar. Korrespondenten beskrev også at Qatarere han snakket med sa at:

Vestlige ledere kommer løpende til oss når de trenger gass og vil selge våpen, men under VM er vi plutselig det verste landet på jorden. (Gamlem et al., 2022)

I denne artikkelen drøfter altså NRK hvordan den vestlige kritikken ble mottatt av mennesker fra Midtøsten, og hvorvidt ulike eksperter i Norge så på dette. Arabere/muslimer som NRK møtte på gatene i Doha var stort sett enige i saken sin om hvordan Qatar laget et knirkefritt mesterskap, som var et samlingspunkt for de arabiske landene. Mange opplevde den vestlige kritikken som en sverteskampanje mot Midtøsten, mens de selv kom løpende når de trenger gass. De norske ekspertene var på sin side litt delt i hva de mente om saken. Rådgiver i Amnesty mente ikke at kritikken var der for å trække på Qatar, men for å løfte opp de stemmene som stod uten rettigheter eller ble dårlig behandlet under byggingen av mesterskapet. Førstelektor Tuastad mente at det vestlige bildet av Midtøsten som et kaotisk sted har blitt justert, grunnet et ganske knirkefritt arrangement. Denne artikkelen viser diskusjonen fra et nyansert perspektiv. Selv om NRK og TV 2 selv var en del av den vestlige kritikken viser saken hvordan den vestlige kritikken ble sett på fra flere sider. Det som går igjen var at Vesten stod for sin kritikk, men at de gjerne også så at den ble mottatt på en annen måte enn den var ment for i Midtøsten. Mens kritikken var ment for de stemmene som ikke kunne uttale seg og de som har begikk bruddene, følte de gjerne i Midtøsten på kritikken som et angrep på alle. Ifølge Stuart Halls «encoding/decoding»-modell for ulike foretrukne lesemetoder kan man si at publikummet i Midtøsten valgte den opposisjonelle posisjonen. De var altså uenige i det avsenderen (vestlig kritisk presse) sa, og valgte å tolke det opposisjonelt (Hagen, 1995).

I dette kapittelet har vi nå sett på hvordan den vestlige mediedekningen skilte seg ut i forhold til resten av verden, og spesielt i Midtøsten. Mens NRK og TV 2 var bastante i sin kritiske

dekning, ble den ikke nødvendigvis mottatt intensjonelt i Qatar og Nord-Afrika. Dette viser likevel at medier har makt, og selv om Norge ikke er det mest fremtredende landet, har de likevel påvirkningskraft til en viss grad. Videre skal oppgaven nå ta for seg den siste dimensjonen; kredibilitet.

KAPITTEL 9: KREDIBILITET

For å oppnå et vellykket arrangement er det viktig å fremstå som troverdige. Som nevnt tidligere i oppgaven vant ikke USA den kalde krigen kun pga. overlegen militærmakt eller økonomisk styrke, men også fordi de vant slaget om verdiene, tankesettene, kulturen og ideologien (Nye, 1990). For dersom en nasjon fremstiller seg på en viss måte uten kredibilitet, vil det kunne tolkes som propaganda (Nye, 1990). Dette var altså viktig for Qatar under mesterskapet, å skaffe seg mest mulig kredibilitet. Medier er også avhengig av å skape legitimitet hos sine lesere. For hva er et nettsted eller en avis blottet for troverdighet? Oppgaven skal derfor nå ta for seg ulike artikler som omhandler kredibilitet.

9.1. Korrupsjon og bestikkelser

I artikkelen; «Blottet for troverdighet» forklarer sportskommentator i TV 2, Mina Finstad Berg, at president i FIFA, Gianni Infantino kommer til å bli gjenvalgt som president, uten noen motkandidat ettersom fristen for å stille gikk ut 16. november, 2022. Hun mente at dette var dårlige nyheter for dem som drømmer om en fotballverden som er renere og mer uskyldig. Infantino bor selv i Qatar og samarbeider gjerne med land som Russland og Saudi-Arabia (Berg, 2022). Hun beskriver situasjonen slik:

Fire nye år med Infantino ved roret betyr fire nye år med en fotballpresident som er blottet for troverdighet i kampen mot at fotballen skal brukes som politisk verktøy for autoritære regimer. (Berg, 2022)

De aller fleste ønsket det beste for migrantarbeiderne, samt like rettigheter for alle mennesker. Men etter den store FIFA-skandalen som utgjorde at Qatar fikk være arrangør; har FIFA til dels blitt svekket for troverdighet. Som tidligere nevnt i oppgaven ble disse kontroversene også beskrevet som ødeleggende for Qatars rykte (Søyland, 2020). Et lands internasjonale rykte slår ikke ut i full blomst når det blir koblet til begrepet *korrupt*. Dette er noe Qatar har måttet jobbe med i ettertid, for å bedre ryktet sitt internasjonalt. Dette har gått i berg og dalbaner i et tiår for ørkenstaten, men om publikum som så på VM satt igjen med bilder av Messi som løftet VM-trofeet, Marokko sin elleville suksess, Kylian Mbappé sine elegante scoringer eller FIFA og Qatar som korruperte, er gjerne noe av det som avgjør dette. Uten å trekke noen bastante konklusjoner her; kan det nok helle mot de tre første. Og dersom førstnevnte er tilfellet, har Qatar til dels lyktes med sin strategi. En ting er Qatar, men en annen ting er FIFA. Dersom det

skal skje endringer og forbedringer i fremtiden, noe hvert fall de vestlige mediene har gikk uttrykk for at de ønsker, må det skje endringer innad i FIFA. Dersom makt, demokratiske rettigheter og penger skal kunne fordeles riktig, bør det skje endringer i ledelsen. Men dette ser ikke ut til å skje innen de neste fire årene når Infantino fortsatt får sitte.

I artikkelen: «Infantino og hans allierte holder fotballen som gissel» publisert av TV 2 er det nok en gang president i FIFA, Gianni Infantino, som får kritikk. Fotballkommentator Mina Finstad Berg går hardt ut mot Gianni Infantino og FIFA, og viser tydelig hva hennes tanker om den sittende FIFA-presidenten er. Hun forteller bl.a. at

Med årene har Infantino i stadig større grad blitt et talerør for Qatarske myndigheter.
(Berg, 2022)

Hun skriver også at:

Infantino vil helst ikke blande fotball og politikk og hans forgjengere har gjort fotballen til et mektig og ettertraktet politisk våpen for autoritære regimer som ønsker å utnytte fotballens globale kraft og popularitet. (Berg, 2022)

At FIFA-presidenten har et tett bånd med Qatars ledere etter at det åpenbart har blitt bevist at de fikk tildelt verdensmesterskapet på korrump vis, oser det ikke akkurat troverdighet av. Det er også et godt eksempel på hvordan å skape dårlig kredibilitet for verden utenfor. I denne artikkelen blir Qatar fremstilt som i veldig mange andre artikler; et land som på korrump vis skaffet seg rettighetene til mesterskapet, og som aldri skulle hatt det. Her blir sportsvasking implisitt vist som noe som på ingen måte er ønsket i fotballen. At fotball og politikk blandes innenfor autoritære regimer som utnytter fotballens globale kraft og popularitet, er essensen av sportsvasking. Det blir altså her tatt kraftig avstand til det, noe som bekrefter TV 2s ståsted og strategiske mål for mesterskapet om å beskrive kritikkverdige forhold. Som fortalt tidligere fra Nye (1990), at dersom et land mangler kredibilitet; vil også dets budskap ikke oppfattes som noe annet enn propaganda. Et godt eksempel på dette er den tidligere nevnte talen Infantino hadde i starten av mesterskapet, hvor han sa at han følte seg både som en qatarer, afrikansk, homofil, handikappet samt en migrantarbeider (Chamdid, 2022). Etter all kritikken som har haglet både mot Qatar og FIFA, fremstår dette som svært lite troverdig. Som diskutert tidligere ble den nok tolket ulikt i forskjellige deler av verden. Men i vesten fikk nok ikke talen særlig

fotfeste, og ble sett på med lite kredibilitet. Korrupsjon og bestikkelser kan påvirke et lands eller en persons kredibilitet og dette kan igjen påvirket ryktet, eller omdømmet eksternt. Et annet element som kan påvirke et lands kredibilitet er medietilgangen og pressefriheten i landet, som er neste punkt.

9.2. Medietilgang og pressefrihet

I artikkelen: «Reisebrev: NRK ville lage reportasjer fra Qatar – gang på gang ble vi hindret» publisert av NRK, beskrives den dårlige pressefriheten i landet. Da denne artikkelen ble publisert var det litt over en måned igjen til VM startet, og som det står i ingressen hadde NRK aldri opplevd vanskeligere arbeidsforhold; til tross for lovnader om pressefrihet i Qatar. Situasjonen rett før mesterskapet ble altså beskrevet slik, at internasjonal presse ikke fikk filme der de ville. På dette tidspunktet beskrives planen til NRK som at de skulle lage journalistikk på ulike områder som sikkerhet for tilreisende, utvikling av fotball der nede, samt hvordan landet ble tømt for migrantarbeidere rett før VM startet. I forbindelse med dette skrives det også i artikkelen at ca. et år før dette sa FIFA at de forsvarte prinsippet om pressefrihet (Hussain og Novikova, 2022). Denne artikkelen skildrer videre at det ikke var så enkelt å filme der likevel. NRK fikk ikke de tillatelsene de trengte, eller så tok det lengre tid enn planlagt. I tillegg kom det alltid vakter bort hver gang de skulle filme. NRK-journalistene beskriver situasjonen slik:

Vi er normalt ikke paranoide, men i Qatar er det umulig ikke å tenke på vår egen sikkerhet. (Hussain og Novikova, 2022)

Dette var altså situasjonen rett før VM startet. Det var svært dårlige arbeidsforhold for journalister, ergo lite pressefrihet. Som tidligere nevnt er en av oppgavene til media å påvirke hva som skal bringes frem for offentligheten (Meld. St.17, 2004-2005, s. 126). For at et demokrati skal fungere, er vi avhengig av ytringsfrihet og en velfungerende presse. Det er deres jobb å velge ut, sortere og presentere informasjon på en relevant og forståelig måte. Men når det er så lite pressefrihet som det er i Qatar; gjør dette jobben til media mye mer krevende. Dersom ingen våger å ytre seg i offentligheten pga. frykt for represalier, sier det litt om styresmaktene. På den andre siden er dette en drømmesituasjon for sportsvasking, siden staten i bunn og grunn kan gjøre slik de vil uten at det får konsekvenser. Qatar blir altså beskrevet som et relativt farlig sted uten pressefrihet; hvor det rett og slett ikke er trygt å dra frem kameraet på åpen gate. Det viser hvordan Qatar strategisk jobber for å forhindre at utenlandsk presse får

innsyn i deres land. Hvis ikke media får publisere kritikkverdige forhold, hvordan skal da resten av befolkningen få vite hvordan det egentlig er der? Som tidligere nevnt i oppgaven er det ofte de landene som blir forbundet med de verste forholdene internt, som har mest å vinne på bruk av soft power (Grix og Lee, 2013) Men dersom de nekter pressen å gjøre jobben sin for å oppnå dette, fremstår de heller ikke særlig troverdige.

Denne artikkelen: «NRK-journalister løslatt etter å ha vært arrestert i Qatar» handler om de to NRK-journalistene Halvor Ekeland og Lokman Ghorbani som ble arrestert av politiet i Qatar, hvor de først etter nesten to døgn ble løslatt. Dette var ca. et år før fotball-VM startet, og de var der i forbindelse med sitt oppdrag som journalister. På dette tidspunktet uttrykte daværende Kringkastingssjef Thor Gjermund Eriksen at de så svært alvorlig på denne situasjonen. Han sa på denne tiden at pressefriheten er fundamental for NRK og alle uavhengige medier. I tillegg til at det er vanskelig å se på dette som noe annet enn et angrep på den frie journalistikken. Avslutningsvis sa han at:

Det er uholdbart at media blir hindret i å utøve fri og uavhengig journalistikk i forbindelse med verdens største idrettsarrangement. (Mjaaland et al., 2022)

Utenriksminister Anniken Huitfeldt (Ap) omtalte også saken og sa bl.a. at:

Ytringsfriheten er bærebjelken i et fungerende demokrati, og grunnleggende også for å kunne oppfylle andre menneskerettigheter... (Mjaaland et al., 2022)

Denne artikkelen viser for alvor hvordan styresettet i Qatar kan være direkte farlig for menneskene som kritiserer landet. At journalister blir arrestert kun for å gjøre jobben sin er svært bekymringsfullt. Qatar blir fremstilt som et farlig land som gjør det som passer dem, og som arresterer de som kritiserer dem på deres vei. En arrestasjon er også noe som får mye medieoppmerksomhet. At de kun et år før mesterskapets start hadde dette på agendaen fremfor fotballen, kunne potensielt være svært ødeleggende for deres rykte. Disse to artiklene viser hvor lav pressefrihet det er i Qatar og hvordan det kan være et farlig sted pga. mangel på ytringsfrihet og demokrati. De norske mediene fortalte at det var vanskelig å dra frem kameraet og få tillatelser der nede, som viser staten fra en dårlig side. Med dette følger også sportsvasking som en prosess det er enklere å bedrive når mediene ikke kan blande seg.

Oppgaven har nå sett på hvordan det fremstår med lite kredibilitet å ikke la pressen få gjøre jobben sin. Det siste kapittelet innenfor kredibilitet handler om vestorienterte perspektiver på Qatar, som vi har vært inne på tidligere i oppgaven.

9.3. Vestorienterte perspektiver på Qatar

I denne artikkelen: «EU-parlamentet oppfordrer land til å presse FIFA: - Ein maktkamp ingen er tent med» som ble publisert av NRK litt etter mesterskapet startet, gikk EU-parlamentet ut og oppfordret land til å presse FIFA. I et nytt vedtak fordømte de Qatar og FIFA. Ved å legge press mente de også at det kunne beskytte idrettsutøvere og fans, samt få en slutt på sportsvasking (Christiansen og Larsen, 2022). Førsteamanuensis og forsker, Hans Erik Næss, mente på sin side at ved å legge press kunne dette føre til en maktkamp i internasjonal fotball. Professor i statsvitenskap ved NTNU, Jo Jakobsen, mente at dette var en vestlig aksjon, og forklarte at FIFA er en global organisasjon hvor Europa kun har en fjerdedel av makten, og at det derfor er begrenset hva Europa kunne gjøre. Han mente at dette i verste fall kunne skape splid mellom FIFA, UEFA og EU (Christiansen og Larsen, 2022). Denne artikkelen representerer igjen både FIFA og Qatar på en dårlig måte ved å kaste lys over hvordan hele Europaparlamentet fordømte tildelingen samt å legge press på FIFA. Men som ekspertene i artikkelen forklarte er det også begrenset med hvor mye makt Europa har i den store fotballverdenen. De prøvde her igjen å påvirke, men hvorvidt de lyktes med dette hvilte også på hvordan medlemslandene ønsket å handle. Sportsvasking forklares her som elementet EU-parlamentet vil stå imot, og som artikkelen også nevner kan et press fra de største fotballnasjonene i Europa legge press på det, men dette kan også potensielt føre til to fronter mot hverandre. Igjen er det et kontrastfullt forhold mellom Europa og resten av verden. Dette viser igjen at kritikken under fotball-VM var mye sterkere her i nord, og gjenspeiler det intense trykket fra vestlige medier som ble beskrevet tidligere i oppgaven (Babar og Vora, 2022).

Artikkelen: «To VM-sannheter – minst» publisert av TV 2 handler om at det finnes mer enn en sannhet om VM i Qatar, og at hele spekteret bør være med når bildet av VM 2022 tegnes. I den fattige delen av Doha satt unge menn på rekke og rad foran storskjermen hvor cricket-stadionet hadde blitt gjort om til en egen fanzone for migrantarbeiderne under verdensmesterskapet. Og selv om det var mye snakk om falske supportere i forkant av VM, var mange av arbeiderne fra Bangladesh, India og Nepal brennende opptatt av det argentinske landslaget, som kan minne

om nordmenn som synger «It's coming home» med tårer i øynene, forklarer artikkelforfatter (Berg, 2022).

Når man ser den vanvittige rikdommen som står på utstilling i Doha, er det vanskelig å forstå hvorfor et så rikt land ikke kan sørge for skikkelige arbeidsforhold og ei lønn å leve av for alle migrantarbeiderne. (Berg, 2022)

Videre forklares det hvordan Qatar for mange representerte drømmen om et bedre liv, men for altfor mange ble også Qatar et mareritt. Dette gjaldt for de som ble tilbakeholdt lønnen til, de som ble utsatt for tvangsarbeid, og de som kom hjem uføre eller skadet for livet, eller med traumatiske opplevelser i bagasjen. I tillegg til de som kom hjem i kiste (Berg, 2022). Det forklares også om at det i Doha fantes palestinere som mente de aldri verden kom til å få visum til USA til VM i 2026 og at dette var deres sjanse til å oppleve et VM. Palestina sitt flagg ble beskrevet som et slags svar på vestens regnbueflagg, og en sak som samlet mange på tvers av landegrensene i Midtøsten og Nord-Afrika. Mesterskapet kunne være positivt og mer komfortabelt for muslimer siden man kunne slippe unna de fordømmene som dessverre preger Europa, mens det også føles mye mindre trygt for skeive supportere. Forfatter sier at begge deler er sant (Berg, 2022). Hun forklarer også hvordan VM allerede på denne tiden var en kjempesuksess og hvordan de hadde motbevist kritikerne som trodde de ikke kunne klare å gjennomføre et så stort arrangement. Hun forklarte også at de har blitt et land å regne med på den internasjonale scenen, noe som er helt i tråd med deres mål om å bli en ledende stat innen 2030 som beskrevet tidligere (General secretariat for development planning, 2008).

Dette artikkelen er tydelig på at dette mesterskapet hadde flere ulike sider, og at det ikke nødvendigvis er en felles sannhet for alle. For Marokko var Palestina-konflikten viktig, mens for nordeuropeiske land var søkelyset på menneskerettigheter større. I tillegg er den tydelig på at Qatar har fått stor uttelling for sin nasjonsbyggingsstrategi hvor blant annet Qatar ønsket å styrke sin posisjon som en ledende stemme i den arabiske verden, samt styrke sin posisjon internasjonalt. Dette i tråd med hva utenriksdepartementet til Qatar skrev på deres nettsider:

Hosting the World Cup in Qatar is a regional accomplishment that will contribute to development in the Middle East. This event will change the image of the Middle East and create an atmosphere of positive interaction between the region and the world. (Ministry of Foreign Affairs, 2022)

Arrangementet vil også potensielt kunne endre bildet av Midtøsten og skape en atmosfære av positiv interaksjon mellom regionen og resten av verden, helt etter planen deres. Qatar blir fremstilt rundt at det ikke finnes en sannhet om staten, men flere. De blir også fremstilt som suksessfulle mtp. selve arrangeringen av mesterskapet. Og selv om Qatar har mistet mye troverdighet her til lands og andre deler av Europa ikke nødvendigvis er enige med dem, har de uansett i tråd med sin nasjonsbyggingsprosess klart å skape det bildet de ønsket av seg selv som en ledende stat både i Midtøsten og i store deler av verden.

Som tidligere nevnt og kjent før mesterskapet, hadde FIFA en stor rolle i anskaffelsen av mesterskapet til Qatar. Det er kjent og bevist at det ble tildelt på korrumpert vis (Laughland, 2017). Dette har vært veldig omdiskutert og i denne artikkelen skriver ansvarlig for nettsiden heiabrasil.no, Leo Doria, at Qatar-debatten må tre ut av ekkokammeret som en løsning på dette. (Doria, 2022). Han skriver at FIFA er en stor organisasjon, bestående av 211 fotballforbund, og selv om norsk media insisterer på å portrettere FIFAs kritikk og ønsket er en reformasjon fra hele verden, er sannheten en annen. Han forteller at VM i Qatar hadde mange færre seere i 2022, sammenlignet med forrige mesterskap. Mens det i andre land enten ikke var stor forskjell, eller flere seere. I Japan f.eks. så 36 millioner VM-kampen mot Costa Rica, noe som var 74% flere enn gjennomsnittlig for Japans kamper i gruppespillet i 2018 (Doria, 2022). Doria påpeker videre at kritikken mot FIFA og Qatar hovedsakelig har vært et nord-europeisk fenomen, og dersom debatten om korrupsjon og menneskerettighetsbrudd skal føre til noen reformasjon i FIFA, må den tre ut av det nord-europeiske ekkokammeret og ut til verden. Dette er riktignok ikke enkelt siden FIFA er bygd opp under en kompleks struktur som består av land med helt ulike ideer, verdier, holdninger, regler, tradisjoner osv. Forskjellene er så store at i noen land er kampen om likestilling, klima og miljø mindre viktig enn trygghet, mat på bordet og tak over hodet. Doria forklarer at fotball er en flukt fra hverdagens problemer i mange av disse landene (Doria, 2022).

For å få en endring foreslår artikkelforfatter at de nord-europeiske landene må forstå kompleksiteten av problemstillingen, og tilpasse kommunikasjonen fra et regionalt til et globalt og lokalt perspektiv. De må også forstå betydningen og makten fotballen har i den enkeltes liv. Han forklarer at i tillegg til at arrangører, kjendiser og akademikere som støtter Qatar-VM og som bruker rasisme og diskriminering for å forsvare seg mot kritikken, ikke bare må avvises som beleilige argumenter, men forstås i et historisk perspektiv der vestlig makt og eurosentrisme har preget og preger livet til hundrevis millioner, hvis ikke milliarder den dag i

dag (Doria, 2022). Dette viser at fokuset på menneskerettigheter i mediene ikke er like fokusert i andre land; som det er i Nord-Europa, som TV 2 også beskrev etter å ha intervjuet journalister som var i Qatar fra andre nasjoner (Ould-Saada og Næss, 2022). I mange andre land er det viktigere ting å tenke på, som mat på bordet og tak over hodet. Mange vil nok ikke blande inn politikk heller, og nyte de minuttene en fotballkamp varer som et fristed, en slags virkelighetsflukt som tidligere nevnt i Aftenposten (Tjernås, 2018). Som artikkelforfatter skriver, er det også en kompleksitet i dette, hvor de som støtter mesterskapet ikke bare må avfeies, men forstås i et større perspektiv, hvor vestlig makt har innvirkning i livet til mange, mange mennesker. Eksempelvis kan det være vanskelig og problematisk for et land som Marokko å svartmale et mesterskap de kom helt til semifinalen i, og hvor de har mulighet til å spre budskap som saker som er viktige for dem, som Israel-Palestina konflikten.

I denne siste artikkelen publisert av NRK beskrives det hvordan Qatar står igjen som en vinner uansett om laget deres røk ut tidlig av mesterskapet. Brasil-kampen mot Sør-Korea dras frem for å vise hvordan sportsvasking veldig enkelt kan fungere i praksis. Da Brasil scoret og danset med treneren sin skapte det positive reaksjoner verden rundt. Brasil er et lag det er lett å fenges av. Og som artikkelforfatter Thore Haugstad beskriver det:

Ser man på sportsvasking, spilte han også for Qatar. (Haugstad, 2022)

Som tidligere nevnt brukes sportsvasking til å distrahere folks oppmerksomhet bort fra negative forhold landet ellers kritiseres for. I øyeblikk som dette fungerer sportsvaskingsstrategien til Qatar på sitt sterkeste. Artikkelforfatter beskriver Qatar som en kidnapper av fotballen:

Qatar har kidnappet fotballen for å bruke den til å distrahere verden fra regimets mange brudd på menneskerettigheter. (Haugstad, 2022)

For hvor mange av publikum sitter egentlig og tenker på menneskerettighetsbrudd når de ser et dansende Brasil stjele showet? Haugstad beskriver også at følelsene man sitter igjen med etter mesterskapet er essensielt for om Qatar har lyktes med sin strategi. På spørsmål om hva slags følelser publikum sitter igjen med, om stjernene leverte osv. sier han at svaret er et rungende ja (Haugstad, 2022). Alt dette er i favør Qatar. Når store navn som Messi, Mbappé og Neymar engasjerer aviser verden over; og lager overskrifter Qatar bare kunne drømt om, kunne det ikke

blitt noe bedre for arrangøren. Landets merkevare får en bedre posisjon globalt, noe som er i tråd med sportsvaskings- og nasjonbyggingsprosjektet som tidligere nevnt.

I sportsvaskingsens verden holder det at noen scorer de pene målene, så lenge det skjer i Qatar. (Haugstad, 2022)

I dette siste kapittelet har vi sett hvordan nordeuropeiske land hadde et svært kritisk blikk mot mesterskapet, og at de ikke nødvendigvis hadde samme søkelys i resten av verden. Selv om vi i Nord-Europa ikke nødvendigvis ser på mesterskapet som suksessfullt, har det på mange måter vært det i Qatar og store deler av verden. I hoveddelen har vi nå sett på ulike artikler NRK og TV 2 publiserte før, under og etter mesterskapet i Qatar, fra ulike innfallsvinkler angående menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet. Ved hjelp av disse tre dimensjonene samt deres respektive underdimensjoner, vil oppgaven nå avslutningsvis peke på tendenser og mønstre som har kommet frem av dette som funn, samt en konklusjon.

KAPITTEL 10: FUNN OG KONKLUSJON

10.1. Oppsummering

Helt siden fotball-VM ble utdelt til Qatar i 2010 har det vært kontroverser rundt mesterskapet. Anklager om menneskerettighetsbrudd og sportsvasking har florert, så da det ble kjent at NRK og TV 2 skulle kringkaste mesterskapet var det delte meninger. Denne masteroppgaven har gjennom problemstillingene: «Hvordan ble sentrale forhold som menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet dekket av NRK og TV 2? Og hvilken rolle fikk sportsvasking i deres nyhetsdekning?» undersøkt hvordan nyhetsdekningen til kanalene ble. For å finne svar på dette har jeg utført en kvalitativ tekstanalyse og et strategisk utvalg av artikler publisert av NRK og TV 2 i forbindelse med mesterskapet. Med rot i teori om sportsvasking, nasjonsbygging, makt, soft power, kredibilitet og medienes makt og funksjon har jeg foreslått tre overordnede dimensjoner; menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet som artiklene fra NRK og TV 2 ble delt inn i. Disse dimensjonene ble også delt inn i underdimensjoner for å skape et godt system og oppsett gjennom analysen. Oppgaven viser at menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet er godt sammenflettet og alle viktige elementer for å forklare hvordan sportsvaskingen til Qatar fungerer i praksis. Det blir avdekket i mange av artiklene til NRK og TV 2 at Qatar bedrev menneskerettighetsbrudd mot migrantarbeiderne som bygget opp mesterskapet i form av infrastruktur og stadioner. Qatar har hatt en tydelig plan i lang tid om å bygge opp staten til å bli en ledende en innen 2030 og prøvde gjennom mesterskapet å skape kredibilitet gjennom å skape den perfekte fotballfesten blant publikum.

10.2. Oppnådde NRK og TV 2 sine mål?

Som nyhetsformidlere av fotball-VM 2022 hadde NRK og TV 2 som funksjon å dekke de forholdene som var i Qatar for offentligheten. Som kritiske stemmer hadde de i oppdrag å velge ut, sortere og presentere det de mente var relevant på en forståelig måte for resten av befolkningen. Det ligger mye makt i denne funksjonen og det utsnittet NRK og TV 2 valgte på de ulike artiklene sine er også med på å lage oppfatningen seerne fikk (Meld. St.17, 2004-2005, s. 126) Foruten å være kritiske stemmer til mesterskapet valgte også NRK og TV 2 å være avsendere av mesterskapet i sin helhet, noe som vil si at de også skulle vise kampene direkte på TV. Som nevnt i boikottdebatten før mesterskapet var det mange som var imot dette. For hvorfor skulle de vise kampene til et mesterskap som var bygget på bekostning av mange

migrantarbeideres liv? Hvordan kunne de skape seg legitimitet som avsendere av tidenes til nå mest omstridte mesterskap? Som et svar på dette publiserte NRK og TV 2 i samhandling med hverandre en artikkel hver for å forklare hvorfor de valgte å være avsendere av mesterskapet istedenfor å boikotte det. Her kom det som kjent frem at de ønsket å dekke hele historien både ved å gi publikum den opplevelsen sporten fortjente og samtidig gi Qatar og FIFA den oppmerksomheten de fortjente. De la trykk på å være spesielt kritiske til glansbilder av Qatar. Men ved å velge å være avsender av det omstridte mesterskapet ønsket NRK og TV 2 å være en stemme mot urettferdighetene de ikke kunne vært ved en boikott. De valgte altså å stå imot sportsvasking ved «transforming participation», altså å delta, men samtidig ta et standpunkt mot urettferdighet (Fruh, et al., 2022).

Artiklene til NRK og TV 2 var mange, og flere enn de som er tatt med i denne oppgaven. Men etter en strategisk utvelgelsesprosess basert på søk fra NRKs og TV 2s egne søkefelt, endte jeg opp med de som er diskutert i hoveddelen. Mange av artiklene beskrev forholdene rundt menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet, samt sportsvasking som et resultat av disse og var generelt kritiske. En del av artiklene beskrev også sportslige forhold rundt spillerne og kampene, og var ikke kritiske. Om de klarte å skape legitimitet nok ved å være den kritiske stemmen, men ved å likevel sende kampene direkte er vanskelig å svare på. Her kunne det vært interessant å gjøre en publikumsstudie på hvilke erfaringer og tanker publikum satt igjen med etter mesterskapet.

Basert på analysen i denne masteroppgaven klarte NRK og TV 2 å være en kritisk stemme i mange saker. I sentrale forhold som menneskerettigheter, nasjonsbygging og kredibilitet publiserte de mange virkningsfulle artikler som beviste at Qatar brukte sportsvasking i stor grad både før og under mesterskapet. Så det må sies at sportsvasking, basert på dette utvalget av artikler fikk en relativt stor rolle i deres nyhetsdekning. Det må også konkluderes med at NRK og TV 2 var suksessfulle i deres dekning om å være avsendere av *hele historien*. Hvor mye effekt dette fikk i resten av verden, er en annen historie.

10.3. Det nord-europeiske ekkokammeret

NRK og TV 2 valgte som nevnt å gjennom mesterskapet ha et stort fokus på å fremme menneskerettighetsbrudd og sportsvasking i kanalene sine, i tråd med sine mål for mesterskapet. De skulle dekke «hele historien», og alle aspektene ved den, noe denne oppgaven også har vist

med en rekke ulike artikler innenfor de ulike dimensjonene. Den norske befolkningen ble servert mye artikler om menneskerettighetsbrudd og sportsvasking. Men det kommer også frem av noen av artiklene at det vi har sett i Norge, har sett ulikt ut i resten av verden. Dette er et svært kontrastfullt forhold og vi i Nord-Europa har havnet i et ekkokammer fylt opp av menneskerettighetsbrudd og sportsvasking. Europeere vil gjerne se på dette som det eneste riktige alternativet siden mediene tross alt har påpekt reelle problemer som det i aller høyeste grad bør skje endringer med. Spesielt de mange menneskerettighetsbruddene mot migrantarbeiderne (Amnesty, 2018). Det er likevel problematisk for Europeere og nå ut med sin kritiske journalistikk når resten av verden ikke nødvendigvis er like opptatt av den samme problematikken. Som Doria beskrev i TV 2; hvordan skal det skje endringer i land som har like store problem eller som rett og slett ikke har like stort fokus på disse områdene? Nord-Europa bør gjerne tre litt ut av ekkokammeret og lytte til hva andre land sier for å finne løsninger på problemene (Doria, 2022).

10.4. Fotball som virkelighetsflukt

Hvorfor er ikke menneskerettigheter like viktig i resten av verden? I flere av artiklene kommer det frem at diskusjonen om menneskerettigheter er noe som hovedsakelig er et europeisk, og til og med nord-europeisk fenomen. I andre deler av verden er det ikke like stor kultur og tradisjon for å blande politikk og sport. En av grunnene til dette beskrives som virkelighetsflukt, fordi de rett og slett har andre store problemer i andre deler av verden. Disse problemene omfatter ulike grunnleggende problem som tak over hodet, mat, inntekt og jobb osv. For disse menneskene er fotballen derfor en virkelighetsflukt og de ønsker derfor ikke å snakke om problemene i Qatar. En annen årsak er som kjent at det er andre konflikter som er viktigere for dem, som f.eks. Israel-Palestina-konflikten.

10.5. Vesten som opinionsledere

Dersom ingen dekker de kritiske forholdene i Qatar, bortsett fra de sportslige blir det også mye enklere for Qatar å lykkes med sine mål. Som Joseph Nye forklarte om soft power: Dersom et lands kultur og ideologi virker attraktiv, vil flere ønske å reise dit eller synes bedre om landet (Nye, 1990). Kritikken mot Qatar som spesielt Nord-Europa har kommet med er derfor også viktig, og på sin plass for å at det skal kunne skje endringer både i Qatar og i FIFA. Et utfall av den massive kritikken som kom fra Nord-Europa under dette mesterskapet, kan derfor også tenkes som starten på en endringsprosess. Dersom kritikken som haglet i Norge og Europa

under dette mesterskapet, vil kunne påvirke flere land under neste mesterskap, og enda flere i mesterskapet etter det, vil det kanskje potensielt kunne skje endringer over tid. Dersom det blir en tradisjon at nasjoner med autokrati som styresett fortsetter å arrangere mesterskap og land utenfor Europa også begynner å skrive de samme sakene og peke ut problemer rundt sportsvasking, vil den kritiske sportsjournalistikken kunne sies å ha tatt et steg i riktig retning. Og de norske journalistene som tok sjanser ved å reise til Qatar vil til slutt potensielt kunne oppleve en effekt. Dette vil kanskje være det scenariet som er mest heldig for den kritiske sportsjournalistikken, men også umulig å fastslå per dags dato.

10.6. Sportsvaskingens dynamikker

Det at Qatar viser seg fra sin attraktive side er også som sagt problematisk. Dersom f.eks. søkeresultatene på Internett som forbindes med Qatar i ettertid av mesterskapet kun handler om sportslige resultater og stjerner som Lionel Messi og Kylian Mbappé; vil søkeresultatene som handler om brudd på menneskerettigheter forsvinne lengre bak, og folk vil gjerne ikke legge merke til det. Dette er i tråd med hvordan sportsvasking kan fungere i praksis, tidligere nevnt fra Fruh, Archer og Wojtowicz (2022). Men fra et globalt perspektiv er nok søkeresultatene kontrastfulle her i Norden og i f.eks. Midtøsten eller Sør-Amerika og publikum satt nok igjen med helt forskjellige tanker. Dersom det kun var Europa som skrev kritisk om disse forholdene, var det Qatar som lyktes med sin sportsvasking- og nasjonsbyggingsprosess. Dette fordi Europa kun er en liten del av verden.

10.7. Har Qatar lyktes med sine mål og blitt en attraktiv stat?

Så har egentlig Qatar lyktes med sine mål og nasjonsbyggingsprosess frem mot 2030? Ble mesterskapet en suksess? Det ble i flere artikler nevnt at arrangementet var knirkefritt, sikkerhetsmessig var det ingen problemer, og med så mange mennesker i en og samme by var det ikke noen spesielle problemer. De eneste som har sticket kjepper i hjulene til Qatar under dette arrangementet var nord-europeiske medier og organisasjoner som Amnesty. Med så mye kritikk fra flere land i Europa, kan kredibiliteten til ørkenstaten potensielt ha blitt svekket. Men dette er vanskelig å si enda, og vil heller vises i fremtiden ved nye utdelinger av mesterskap osv. Alt presset førte til noen endringer i f.eks. kafala-systemet. Og for den vanlige nordmann er nok ikke Qatar forbundet med noe positivt, noe NRK og TV 2 har vært med på å sørge for. Med saker om homofile som ikke fikk lov til å overnatte på hotell, til kritikk av Infantinos tale i starten av mesterskapet hvor han på ingen måte gjorde seg troverdig, til migrantarbeiderne

som måtte reise hjem før mesterskapets start uten verken penger eller gleden av å få med seg mesterskapet, har det ikke akkurat vært et drømmemesterskap sett med norske øyne. Men spør man land i utenfor Europa, vil nok svarene være annerledes. En argentiner vil kanskje se tilbake på mesterskapet med tårer i øynene over hvor bra det gikk for dem. Og ved å feire Argentinas nasjonale suksess, skinner også Qatar i denne glansen.

10.8. En stor PR-fest

Selv om det kom frem av artiklene at land utenfor Europa gjerne ser på den massive kritikken mot Qatar som et angrep på Midtøstens kultur og til og med som rasisme, når det i realiteten var et forsøk på å tale migrantarbeidernes sak, er det nok ikke mange som bryr seg om dette i ettertid siden mesterskapet var en såpass stor suksess. Etter å ha gått fra å sende «falske» supportere ut i gatene i starten av mesterskapet i et forsøk på å skape kredibilitet, til å krone Lionel Messi til konge av mesterskapet med en qatarsk kappe på den store scenen midt i Qatar, gikk det kun en vei for Qatars sportsvaskingsprosjekt. NRK og TV 2 ønsket at det ikke skulle bli noen PR-fest for Qatar, men det var nettopp det som skjedde.

10.9. Veien videre

Gjennom analysen har det blitt foreslått at det er store kontraster mellom mediadekkingen i Norge/Europa og resten av verden. Videre hadde det vært interessant å undersøke disse forholdene. Dette kan f.eks. gjøres ved å studere andre medieaktører enn NRK og TV 2, for å se om det finnes spor av samme dekning der eller ved å undersøke nyhetsdekningen til medieaktører i andre land utenfor Norge og Europa. Det kommer også frem av artiklene at boikottdebatten var stor i Norge. Noen valgte å boikotte hele mesterskapet, mens andre valgte å se på, begge alternativene med ulike virkemidler. Det kunne vært interessant å gjøre en publikumsstudie på dette kontrastfylte forholdet til opinionen. Denne oppgaven tok for seg nyhetsdekningen til NRK og TV 2 på nett, men det kunne også vært en idé og sett på andre forhold som TV-sendingene for å utforske hvordan kanalenes eksperter og kommentatorer formidlet LIVE-sendingene, og spesielt hvordan sportsvasking ble omtalt her. Her foreslås kvalitative intervjuer for å kunne gå i dybden på ekspertenes og kanalenes meninger.

Det ser også ut som Saudi-Arabia etter alt å dømme vil bli utdelt rettighetene til fotball-VM i 2034 (Friberg og Husvik, 2023). I likhet med Qatar anklages også de for menneskerettighetsbrudd (Friberg og Husvik, 2023). Dersom de vil få rettighetene til

mesterskapet vil det i høyeste grad være interessant å forske på denne kontroversielle beslutningen. En sammenligning av Qatar og Saudi-Arabia vil potensielt kunne gi svar på likheter og ulikheter mellom disse to landene. I tillegg er en idé å undersøke FIFA og deres beslutningsprosesser. Mulighetene er mange og feltet vil uansett gjøre godt av å bli undersøkt ytterligere.

Referanseliste

- ABC Nyheter. (2023, 8. mars). I *Wikipedia*. https://no.wikipedia.org/wiki/ABC_Nyheter
- Amara, M. (2011). 2006 Qatar Asian Games: A ‘Modernization’ Project from Above? *Sport in Society*, 8(3), 493-514. DOI: <https://doi.org/10.1080/17430430500249217>
- Amnesty International. (2022, 19. mai). *FIFA bør matche VM-prispengene for å kompensere for utnyttede migrantarbeidere*. Amnesty International. <https://amnesty.no/fifa-bor-matche-vm-prispengene-kompensere-utnyttede-migrantarbeidere>
- Amnesty International. (2014, 11. februar). *OL i Sotsji: Amnesty kritiserer IOC*. Amnesty International. <https://amnesty.no/ol-i-sotsji-amnesty-kritiserer-ioc>
- Amnesty International. (2021). *Qatar 2021*. Amnesty International. [Everything you need to know about human rights in Qatar - Amnesty International Amnesty International](https://amnesty.no/qatar-2021)
- Amnesty International. (2018). *Stå opp mot sportsvasking*. Amnesty International. <https://amnesty.no/sta-opp-mot-sportsvasking>
- Amnesty International. (2022). *Sportsvasking: VM i Qatar*. Amnesty International. <https://amnesty.no/sportsvasking-vm-i-qatar>
- Babar, Z. & Vora, N. (2022, 3. juli). The 2022 World Cup and Migrants’ Rights in Qatar: Racialised Labour Hierarchies and the Influence of Racial Capitalism. *The Political Quarterly*, 93(3), 498-507. <https://doi.org/10.1111/1467-923X.13154>
- Bakken, B. A. & Næss, T. M. (2022, 12. november). FIFA fremskynder eget kapteinsbind: - Veldig påfallende. *TV 2*. <https://www.tv2.no/sport/fotball/fotball-vm/fifa-fremskynder-eget-kapteinsbind-veldig-pafallende/15290676/>
- Berg, M. F. (2022, 17. november). «Blottet for troverdighet». *TV 2*. https://www.tv2.no/mening_og_analyse/blottet-for-troverdighet/15279506/
- Berg, M. F. (2022, 20. november) «Infantino og hans allierte holder fotballen som gissel». *TV 2*. https://www.tv2.no/mening_og_analyse/infantino-og-hans-allierte-holder-fotballen-som-gissel/15287724/
- Berg, M. F. (2022, 7. desember). Fotball-VM: To VM-sannheter – minst. *TV 2*. https://www.tv2.no/mening_og_analyse/to-vm-sannheter-minst/15337252/
- Bjelland, V. (2022, 26. oktober). Første VM-nasjon med kollektiv protest mot Qatar: - Håper andre inspireres. *TV 2*. <https://www.tv2.no/sport/fotball/forste-vm-nasjon-med-kollektiv-protest-mot-qatar-haper-andre-inspireres/15219801/>
- Baardsen, J., Friberg, J. & Delebekk, B. S. (2023, 11. juni). Omstridt City-eier dukket opp på kamp for første gang på 13 år. *VG*.

<https://www.vg.no/sport/fotball/i/0QOq82/omstridt-city-eier-dukke-opp-paa-kamp-for-foerste-gang-paa-13-aar>

Chamdid, F. (2022, 25. november). Fotball-VM 2022: - Han er fotballens Trump. *TV 2*.

<https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/han-er-fotballens-trump/15298959/>

Chamdid, F. & Kaslegard, M. (2022, 7. desember). Fotball-VM: Denne politiske markeringen blir oversett av Vesten. *TV 2*. <https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/denne-politiske-markeringen-blir-oversett-av-vesten/15334199/>

Christiansen, A. K. (2022, 11. mai). Midtøsten-ekspert om City-eiere: - Dette er farlige mennesker. *Aftenposten*.

<https://www.aftenposten.no/sport/fotball/i/7dz20B/midtoesten-ekspert-om-city-eiere-dette-er-farlige-mennesker>

Christiansen, S. S., Murnes, S., Fure, E., Grindstein, G., Traaen, O., Børstad, J., Sander, C.

G. & Bjerkeseth, A. W. (2022, 17. november). Halve Noreg seier nei til VM: - Så vondt at ein ikkje kan glede seg. *NRK*. https://www.nrk.no/sport/halve-noreg-seier-nei-til-vm_-_-sa-vondt-at-ein-ikkje-kan-glede-seg-1.16178463

Christiansen, S. S. & Larsen, E. S. (2022, 24. november). EU-parlamentet oppfordrar land til å presse FIFA: - Ein maktkamp ingen er tent med. *NRK*. <https://www.nrk.no/sport/eu-parlamentet-fordommer-qatar-og-fifa-for-menneskerettsbrot-1.16193661>

Corneliussen, A., Fjellvang, F. & NTB. (2022, 4. november). Klaveness slakter Fifa-brev: Er ikke alene om å reagere sterkt. *TV 2*. <https://www.tv2.no/sport/klaveness-slakter-fifa-brev-er-ikke-alene-om-a-reagere-sterkt/15244102/>

Dagorn, G. & Deræux I. (2022, 15. November). World Cup 2022: The difficulty with estimating the number of deaths on Qatar construction sites. *Le Monde*.

https://www.lemonde.fr/en/les-decodeurs/article/2022/11/15/world-cup-2022-the-difficulty-with-estimating-the-number-of-deaths-on-qatar-construction-sites_6004375_8.html

Dalen, M. (2022, 25.august). Max Weber. I *Store Norske Leksikon*. https://snl.no/Max_Weber

Doria, L. (2022, 6. desember). Qatar-debatten må tre ut av ekkokammeret. *TV 2*.

https://www.tv2.no/mening_og_analyse/qatar-debatten-ma-tre-ut-av-ekkokammeret/15333492/

Ekeland, H., Grefve, D. & Halkier, E. (2022, 12. mai). NRK avslører: VM-hoteller nekter homofile adgang. *NRK*. <https://www.nrk.no/sport/vm-hoteller-nekter-homofile-adgang-1.15957426>

- Ekeland, H., Hussain, H., Halkier, E. & Grefve, D. (2022, 30. oktober). Landslaget som forsvant. *NRK*. <https://www.nrk.no/sport/xl/landslaget-som-forsvant-1.16142455#intro-authors--expand>
- Elliot, H. (2014, 28. juli). Column: L.A. Summer Games were a risk that is still paying off. *Los Angeles Times*. <https://www.latimes.com/sports/la-sp-la-olympics-elliott-20140729-column.html>
- Enli, G., Smith-Meyer, T., & Syvertsen, T. (2022, 21. mars). NRK. I *Store Norske Leksikon*. <https://snl.no/NRK>
- Enli, G., & Syvertsen, T. (2018, 15. januar). TV2. I *Store Norske Leksikon*. https://snl.no/TV_2
- Felker-Kantor, M. (2017, 6. august). The 1984 Olympics fueled L.A.'s war on crime. Will the 2028 Games do the same? *Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/news/made-by-history/wp/2017/08/06/the-1984-olympics-fueled-l-a-s-war-on-crime-will-the-2028-games-do-the-same/>
- FIFA. (2010). 2022 FIFA World Cup Bid Evaluation Report: Qatar. <https://digitalhub.fifa.com/m/3041e390c9c0afea/original/fd4w8qgexnrxmquwsb7h-pdf.pdf>
- Friberg, J., & Husvik, H. (2023, 13. november). Slik får Saudi-Arabia VM: - De har visst noe ikke alle andre visste. *VG*. <https://www.vg.no/sport/i/veBIMw/slik-fikk-saudi-arabia-fotball-vm-i-2034>
- Fruh, K., Archer, A., & Wojtowicz, J. (2022). Sportswashing: Complicity and Corruption. *Sport, Ethics and Philosophy*, 1-18.
- Fystro-Gjerde, Y., Ekeland, H. & Stensrud, A. (2022, 25. oktober). Aktivist løslatt etter påstått arrestasjon i Qatar. *NRK*. https://www.nrk.no/sport/lhbt_-_profil-skal-vaere-arrestert-i-qatar-1.16152110
- Fystro-Gjerde, Y. (2023, 1. februar). VM-arrangørane ut mot påstått FIFA-avtale med Saudi-Arabia: - Hyklersk. *NRK*. https://www.nrk.no/sport/vm-arrangorane-ut-mot-pastatt-fifa-avtale-med-saudi-arabia_-_hyklersk-1.16277885
- Gamlem, M. (2022, 14. november). Myndighetene I Qatar anklages for PR-stunt etter disse bildene. *NRK*. <https://www.nrk.no/sport/myndighetene-i-qatar-anklages-for-pr-stunt-etter-disse-bildene-1.16177564>
- Gamlem, M., Hussain, H., Murtnes, S., Nessler, S. Z. & Stensrud, A. (2022. 11. desember). *NRK*. https://www.nrk.no/sport/vestleg-kritikk-skapte-ein-motreksjon_-_slik-samlar-vm-ein-heil-region-1.16207866

- General secretariat for development planning. (2008). Qatar National Vision 2030. Doha Towers. <https://www.gco.gov.qa/wp-content/uploads/2016/09/GCO-QNV-English.pdf>
- Grix, J. & Houlihan, B. (2014). Sports Mega-Events as part of a Nation's Soft Power Strategy: The Case of Germany (2006) and The UK (2012). *The British Journal of Politics and International Relations*. 16, 572-596. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-856X.12017>
- Grix, J. & Lee, D. (2013). Soft Power, Sports Mega-Events and Emerging States: The Lure of the Politics of Attraction. *Global Society*. 27(4), 521-536. DOI: <https://doi.org/10.1080/13600826.2013.827632>
- Hagen, I. (1995). Stuart Hall: Encoding/Decoding. *Norsk medietidsskrift*, 2(1), 193-197.
- Hagen, V. J. (2022, 8. November). Derfor sender TV 2 fotball-VM fra Qatar. *TV 2*. https://www.tv2.no/mening_og_analyse/derfor-sender-tv-2-fotball-vm-fra-qatar/15252130/
- Hall, S. (2007). Encoding and decoding in the television discourse. In *CCCS selected working papers* (pp. 402-414). Routledge.
- Hamre, I. K. (2022, 20. juni). Hun fikk massiv kritikk, men kaller Qatar-rollen en "no-brainer". *TV 2*. <https://www.tv2.no/sport/fotball/hun-fikk-massiv-kritikk-men-kaller-qatar-rollen-en-no-brainer/14880595/>
- Haugstad, T. (2022, 16. november). VM-kuppet. *NRK*. <https://www.nrk.no/sport/xl/vm-kuppet-1.16182536>
- Haugstad, T. (2022, 8. desember). Når vertene ikke kan tape. *NRK*. <https://www.nrk.no/sport/nar-vertene-ikke-kan-tape-1.16211549>
- Hussain, H. & Novikova, K. (2022, 8. oktober). Reisebrev: NRK ville lage reportasjer fra Qatar – gang på gang ble vi hindret. *NRK*. https://www.nrk.no/sport/reisebrev_-nrk-ville-lage-reportasjer-fra-qatar-_gang-pa-gang-ble-vi-hindret-1.16128032
- Jiménez-Martínez, C. & Skey, M. (2018, 25. juli). How repressive states and governments use 'sportswashing' to remove stains on their reputation. *The Conversation*. https://theconversation.com/how-repressive-states-and-governments-use-sportswashing-to-remove-stains-on-their-reputation-100395?fbclid=IwAR3ckGE8mOmv8sIcELgiVJ4HW8TQVmjvnh_6WO7ZhGzfsdJ8EBbHvKaLU4
- Johannessen, S. (2022, 13. mai). Reagerer på ny Newcastle-drakt: -Det kan umulig være tilfeldig. *TV2*. <https://www.tv2.no/sport/fotball/premier-league/reagerer-pa-ny-newcastle-drakt-det-kan-umulig-vaere-tilfeldig/14790724/>

- Johannessen, S. (2022, 24. november). Oppsiktsvekkende melding om det mye omtalte kapteinsbindet. *TV 2*. <https://www.tv2.no/sport/fotball/fotball-vm/opsiktsvekkende-melding-om-det-mye-omtalte-kapteinsbindet/15299126/>
- Jones, M. O. (2022, 1. november). How Western press coverage of Qatar World Cup 2022 descended into hypocrisy and orientalist caricatures. *The New Arab*. <https://www.newarab.com/opinion/uk-press-coverage-qatar-2022-hypocrisy-and-orientalism>
- Klaveness, L. (2022). [Tale] Hentet fra: https://www.nrk.no/sport/klaveness_-tale-vekket-opsikt-_na-slar-hun-tilbake-mot-fifa-kritikk-1.15915769
- Langeveld, M. (2022, 22. november). Lionel Messi: Kritiseres før VM-åpningen: - Det største problemet. *TV 2*. <https://www.tv2.no/sport/fotball/fotball-vm/kritiseres-for-vm-apningen-det-storste-problemet/15292783/>
- Langfeldt, E. O. (2022, 8. november). Derfor sender NRK fotball-VM. *NRK*. <https://www.nrk.no/sport/derfor-sender-nrk-fotball-vm-1.16161439>
- Laughland, O. (2017, 15. november). Fifa official took bribes to back Qatar's 2022 World Cup bid, court hears. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2017/nov/14/fifa-bribery-corruption-trial-qatar-2022-world-cup>
- Leerand, D. & Lysa, C. (2023, 31. januar). Qatar. I *Store Norske Leksikon*. <https://snl.no/Qatar>
- Meld. St. 17 (2004-2005). *Makt og demokrati*. Statsministerens kontor. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-17-2004-2005-id406399/>
- Mjaaland, O., Kalajdzic, P., Krantz, A., Carlsen, H. & Tjoflot, E. (2021, 23. november). NRK-journalsiter løslatt etter å ha vært arrestert i Qatar. *NRK*. <https://www.nrk.no/urix/nrk-journalister-loslatt-etter-a-ha-vaert-arrestert-i-qatar-1.15742217>
- Lie, R. (2022, 13. november). Superstjernen ut mot Qatar-rykter. *TV 2*. <https://www.tv2.no/sport/fotball/fotball-vm/superstjernen-ut-mot-qatar-rykter/15267199/>
- Ministry of Foreign Affairs. (2022). *Foreign Policy*. Ministry of Foreign Affairs. [Sports Diplomacy \(mofa.gov.qa\)](https://mofa.gov.qa)
- Muhaisen, S., Tonkin, M., Bøe, H., Bjørke, C. N. & Brevik H. M. (2022, 21. desember). Vi har sett 36.000 Snapchat-videoer fra Qatar-VM. Dette fant vi. *NRK*. <https://www.nrk.no/norge/xl/vi-har-sett-36.000-snapchat-videoer-fra-qatar-vm.-dette-fant-vi.-1.16219720#authors--expand>

- Murray, S. (2012). The two halves of Sports-Diplomacy. *Diplomacy & Statecraft*, 23(3), 576-592. DOI: <https://doi.org/10.1080/09592296.2012.706544>
- Mullis, M. E. (2021, 9. oktober). Newcastles ufattelig rike eiere sjokkerer: - Fotballens falske moral vil kollapse. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/okonomi/newcastles-ufattelig-rike-eiere-sjokkerer-fotballens-falske-moral-vil-kollapse/f/5-95-314017>
- Nielsen, V. (2022, 24. oktober). Info fra NRK: Slik blir football-VM på NRK og TV 2. NRK. <https://www.nrk.no/presse/slik-blir-football-vm-pa-nrk-og-tv-2-1.16149962>
- NTB. (2022, 5. oktober). ABC Nyheter boikotter VM I Qatar. *TV 2*. <https://www.tv2.no/sport/abc-nyheter-boikotter-vm-i-qatar/15162926/>
- Nye, S. J. (1990) *Bound To Lead: The Changing Nature Of American Power*. New York: Basic Books.
- Ould-Saada, A. B. & Næss, T. M. (2022, 4. desember). Rister på hodet av Europas VM-dekning: - Merkelig. *TV 2*. <https://www.tv2.no/sport/fotball/fotball-vm/rister-pa-hodet-av-europas-vm-dekning-merkelig/15328368/>
- Pattisson, P. & McIntyre, N. (2021, 23. Februar). Revealed: 6500 migrant workers have died in Qatar since World Cup awarded. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/global-development/2021/feb/23/revealed-migrant-worker-deaths-qatar-fifa-world-cup-2022>
- Reporters without borders. (2023). *Index*. Reporters without borders. <https://rsf.org/en/index>
- Rolim Silva, L. H. (2014). The Establishment of the Qatar National Olympic Committee: Building the National Sport Identity. *The International Journal of the History of Sport*, 31(3). 306-319. DOI: <https://doi.org/10.1080/09523367.2013.878136>
- Rosenberg, M. (2022, 11.april). Sportswashing Is Everywhere, but It's Not New. *Sports Illustrated*. <https://www.si.com/olympics/2022/04/11/sportswashing-olympics-world-cup-daily-cover?fbclid=IwAR2-q025OPlhogxDDyY37Ag2DfsgDhoOuYQdmZGiAiaWG5DF3ftg80qVNuk>
- Røed-Johansen, D. (2018, 11. november). Enorm lekkasje viser fotballens skitne maktkamp. Men får det egentlig konsekvenser for superklubbene? *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/sport/fotball/i/e8z3mK/enorm-lekkasje-viser-fotballens-skitne-maktkamp-men-faar-det-egentlig-konsekvenser-for-superklubbene>
- Saanum, O. S., Svedal, M. G., Sander, C. G., Hansen, J. S. & Jullumstrø, F. S. (2022, 1.april). *Klaveness' tale vekket oppsikt – når slår hun tilbake mot Fifa-kritikk*. NRK. https://www.nrk.no/sport/klaveness_-tale-vekket-opsikt-_na-slar-hun-tilbake-mot-fifa-kritikk-1.15915769

- Sande, E., Ekeland, H. & Ghorbani, L. (2022, 25. november). NRK ville snakke med fotballstjernene om Qatar-kritikk – da ble det dårlig stemning. *NRK*.
<https://www.nrk.no/sport/nrk-ville-snakke-med-fotballstjernene-om-qatar-kritikk--da-ble-det-darlig-stemming-1.15744954>
- Sande, E., Nessler, S. Z., Jørnholt, M., Murtnes S. & Hagen M. (2022, 13. desember). Finaleklar Messi tror VM-sjokket ble en vekker: - Et stort slag i ansiktet. *NRK*.
<https://www.nrk.no/sport/forbloffet-av-messi-magi-i-vm-semien--vi-far-aldri-se-noe-lignende-1.16219258>
- Sande, E., Murtnes, S., Nessler, S. Z., Sander, C. G. & Sørhus, M. (2022, 18. desember). Denne gesten vekker sterke reaksjoner – kan være brudd på FIFAs egne regler. *NRK*.
<https://www.nrk.no/sport/denne-gesten-vekker-sterke-reaksjoner--de-klarte-a-sole-det-til-1.16225668>
- Sande, E., Hansen, J. S., & Sander, C. G. (2022, 17. desember). Qatars fotballpresident håndhilste på alle VM-dommerne – unntatt den kvinnelige. *NRK*.
<https://www.nrk.no/sport/qatars-fotballpresident-tok-alle-vm-dommerne-i-handa--unntatt-den-kvinnelige-1.16225043>
- Sande, E., Nessler S. Z., Hagen, M. & Stensrud, A. (2022, 18. desember). *NRK*.
<https://www.nrk.no/sport/argentina-vant-vm-etter-finaledrama-av-de-sjeldne--nesten-ikke-til-a-forsta-1.16225578>
- Skjærstad, B, Næss, T. M., Schaathun, P. S., Askjer, S. & Wollberg, I. (2022, 30. september). *TV 2*. <https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/migrantarbeiderens-historie/15119691/>
- Summer Olympics. (2023, 11. Oktober). I *Wikipedia*.
https://en.wikipedia.org/wiki/1984_Summer_Olympics
- Sæle, O. S. (2021, 22. desember). Sportsvasking. I *Store Norske Leksikon*.
<https://snl.no/sportsvasking>
- Søyland, H. S. (2020). Qatar's sports strategy: A case of sports diplomacy or 11 sportswashing?/[Masteroppgave/ University Institute of Lisbon]. Iscte.
<https://www.iscteul.pt/thesis/11190>
- Tangstad, E. E. (2022, 22. desember). Utrolig lykkestrikk-historie: - Jeg ga Messi båndet for fire år siden. *NRK*. <https://www.nrk.no/sport/utrolig-lykkestrikk-historie--jeg-ga-messi-bandet-for-fire-ar-siden-1.16230150>
- Thorsen, D, E. (2022, 1. januar). Autokrati. I *Store Norske Leksikon*. [autokrati – Store norske leksikon \(snl.no\)](https://snl.no/autokrati)

- Tjernås, L. (2018, 8. desember). Klubbens eiere er ufysiske. Er det likevel greit å nyte fotballen? *BT*. <https://www.bt.no/sport/i/1AELpo/klubbens-eiere-er-ufysiske-er-det-likevel-greit-aa-nyte-fotballen>
- Weber, M. (1978) 1922. *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. University of California Press.
- Wilson, J. (2016). *Angels with dirty faces: The footballing history of Argentina*. Hachette UK.
- Yazici, A. (2022, 5. desember). Homofile «Rafael» er i Qatar: - Her er jeg verken trygg eller velkommen. *TV 2*. <https://www.tv2.no/nyheter/utenriks/homofile-rafael-er-i-qatar-her-er-jeg-verken-trygg-eller-velkommen/15313012/>
- Østbye, H., Helland, K., Knapkog, K., Larsen, L. O. & Moe, H. (2023). *Metodebok for mediefag*. (5. Utg.). Fagbokforlaget.